

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra mediálních studií

**Média jako pilíř demokracie:
Rakouská vládní krize v roce 2019 a role médií na
příkladu Der Spiegel a Süddeutsche Zeitung**

Diplomová práce

Autor práce: Marcel Ladka

Studijní program: Mediální studia - kombinovaná forma 7202T012

Vedoucí práce: Mgr. Jan Miessler

Rok obhajoby: 2024

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 2. ledna 2024

Marcel Ladka

Bibliografický záznam

LADKA, Marcel. *Média jako pilíř demokracie: Rakouská vládní krize v roce 2019 a role médií na příkladu Der Spiegel a Süddeutsche Zeitung*. Praha, 2024. 94 s. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra mediálních studií. Vedoucí diplomové práce Mgr. Jan Miessler.

Rozsah práce (počet znaků bez poznámek pod čarou): 160 685 znaků

Abstrakt

Diplomová práce s názvem „Média jako pilíř demokracie: Rakouská vládní krize v roce 2019 a role médií na příkladu Der Spiegel a Süddeutsche Zeitung" se zaměřuje na analýzu úlohy médií v demokratických společnostech, konkrétně během rakouské vládní krize v roce 2019. Hlavním předmětem zkoumání jsou dvě významná německá média – noviny „Süddeutsche Zeitung“ a magazín „Der Spiegel“. Hlavním metodologickým nástrojem je diskurzivní analýza, díky které autor analyzuje diskurzy a kontexty použité v analyzovaných článcích. Tato metoda poskytuje hlubší porozumění obsahu a stylu informování, ale také významům a kontextům, na které se média zaměřila. Autor v teoretické části práce představuje teoretické přístupy k roli médií v demokratické společnosti. Práce se dále věnuje mediálnímu systému v Německu, který je důležitý pro porozumění pozadí a fungování analyzovaných médií. V analytické části práce autor zkoumá konkrétní články z obou zmíněných médií. Cílem je zjištění, jaké diskurzy byly využity pro prezentaci rakouské vládní krize a jakým způsobem byly tyto události reflektovány. Tato část poskytuje detailní pohled na vztah mezi politikou a médii, zohledňuje popsání teoretické modely a jejich vzájemný vliv na demokratickou společnost.

Abstract

The diploma thesis titled "Media as a Pillar of Democracy: the Austrian Government Crisis in 2019 and the Role of the Media on the Example of Der Spiegel and Süddeutsche Zeitung" focuses on the analysis of the role of the media in democratic societies, specifically during the Austrian government crisis in 2019. The main object of investigation are two important German media - the newspaper "Süddeutsche Zeitung" and the magazine "Der Spiegel". The main methodological tool is discourse analysis, through which the author analyses the discourses and contexts used in the analysed articles. This method provides a deep understanding of the content and style of reporting, but also of the meanings and contexts targeted by the media. In the theoretical part of the thesis, the author presents theoretical approaches to the role of the media in a democratic society. The thesis also discusses the media system in Germany, which is important for understanding the background and functioning of the media analysed. In the analytical part of the thesis, the author examines specific articles from the two mentioned media. The aim is to find out which discourses were

used to present the Austrian government crisis and how these events were reflected. This part provides a detailed insight into the relationship between politics and media, taking into account the theoretical models described and their mutual influence on democratic society.

Klíčová slova

Süddeutsche Zeitung, Der Spiegel, kauza Ibiza, FPÖ, rakouská vládní krize 2019, diskurz, média v Německu, média v Rakousku

Keywords

Süddeutsche Zeitung, Der Spiegel, Ibiza case, FPÖ, Austrian government crisis 2019, discourse, media in Germany, media in Austria

Title

Media as a Pillar of Democracy: the Austrian Government Crisis in 2019 and the Role of the Media in Der Spiegel and Süddeutsche Zeitung

Poděkování

Na tomto místě bych velmi rád poděkoval Mgr. Janu Miesslerovi, vedoucímu této práce, za jeho odborné a velmi přínosné vedení této práce a za konstruktivní zpětnou vazbu, kterou mi poskytoval.

Obsah

Úvod	10
1. Teoretická část	12
1.1 Teoretické přístupy k roli médií v demokratické společnosti.....	12
1.1.1 Model „Budík“	12
1.1.2 Model „Watchdog – hlídací a obranný pes demokracie“	13
1.1.3 Model „Média konfliktu a konsenzu“	15
1.1.4 Model „Média zastupitelsko-participativní komunikační demokracie“	17
1.1.5 Model „Komunikace a webová konverzace peer-to-peer (P2P)“	18
1.2 Mediální systém a mediální scéna Spolkové republiky Německo	19
1.2.1 Historický vývoj a aktuální mediální situace	20
1.2.2 Klasifikace mediálního systému Spolkové republiky Německo	22
1.2.2.1 Kritérium „vývoj mediálního trhu“	23
1.2.2.2 Kritéria „politický paralelismus a stupeň způsobu intervence státu do mediálního systému“	25
1.2.2.3 Kritérium „profesionalizace samotných novinářů“	27
1.2.2.4 Klasifikace mediálních systémů podle Brüggemanna a kolektivu	28
1.2.3 Důvěra v novinářskou práci a média v Německu.....	28
2. Analytická část	33
2.1 Diskurzivní analýza	33
2.1.1 Popis diskurzivní analýzy.....	33
2.1.2 Využití diskurzivní analýzy.....	34
2.2 Hypotéza a definice analytické části	35
2.2.1 Cíl výzkumu	35
2.2.2 Výzkumná otázka a hypotéza	37

2.3 Rakouská vládní krize v roce 2019 a její důsledky	37
2.4 Analyzovaná média	39
2.4.1 Süddeutsche Zeitung	39
2.4.1.1 Popis Süddeutsche Zeitung.....	39
2.4.1.2 Odhalené německé i mezinárodní kauzy	40
2.4.2 Magazín „Der Spiegel“	41
2.4.2.1 Popis Der Spiegel	41
2.4.2.2 „Aféra Spiegel“ a etablování magazínu jako kontrolního a vlivného média ..	42
2.4.2.3 Další odhalené kauzy od 80. let až do současnosti	43
2.5 Analyzované články	44
2.5.1 Analýza SZ 1: Článek „Heimliche Aufnahmen belasten Österreichs Vizekanzler schwer“ (česky: „Tajné nahrávky vážně obviňují rakouského vicekancléře“)	45
2.5.1.1 Vyhodnocení analýzy SZ 1	47
2.5.2 Analýza SZ 2: Článek „Regierungskrise in Österreich: Strache legt Ämter nieder“ (česky: „Vládní krize v Rakousku: Strache se vzdá všech funkcí“).....	48
2.5.2.1 Vyhodnocení analýzy SZ 2	50
2.5.3 Analýza SZ 3: Článek „Der neue FPÖ-Chef der in Straches Schuld steht“ (česky: „Nový šéf FPÖ, který je Stracheho dlužníkem“)	50
2.5.3.1 Vyhodnocení analýzy SZ 3	52
2.5.4 Analýza SZ 4: Článek „Wie die FPÖ Russland lieben lernte“ (česky: „Jak se FPÖ naučila milovat Rusko“)	53
2.5.4.1 Vyhodnocení analýzy SZ 4	56
2.5.5 Analýza SZ 5: Článek „Warum die Medien über das Strache-Video berichten mussten“ (česky: „Proč média musela informovat o Stracheho videu“).....	57
2.5.5.1 Vyhodnocení analýzy SZ 5	59
2.5.6 Analýza SP 1: Článek „Joschi, mach das jetzt klar“ (česky: „Joschi, vyříd' to teď“)	60
2.5.6.1 Vyhodnocení analýzy SP 1	66

2.5.7 Analýza SP 2: Článek „Jetzt erst recht. Europas Saubermänner: Das wahre Gesicht der Rechtspopulisten“ (česky: „Teď víc než kdy jindy. Evropští moralisté: Skutečná tvář pravicových populistů“)	67
2.5.7.1 Vyhodnocení analýzy SP 2	70
2.6 Shrnutí a vyhodnocení analytické části	71
Závěr	82
Summary	84
Bibliografie	86

Úvod

Politické události neustále formují naši realitu, ve které se média často objevují jako klíčoví hráči v definování a interpretaci těchto událostí. Tato diplomová práce se zaměřuje na specifický případ – rakouskou vládní krizi v roce 2019 – a zkoumá, jakým způsobem dvě významná německá média – noviny „Süddeutsche Zeitung“ a magazín „Der Spiegel“ - reflektovaly tuto krizi a jakým tématům se ve svém zpravodajství ohledně této krize věnovaly.

Rakouská vládní krize v roce 2019 začala zveřejněním tajně pořízeného videa z roku 2017 na španělském ostrově Ibiza, které zachycuje politiky vládní strany FPÖ, kteří usilují o volební vítězství před rakouskými parlamentními volbami. Celá kauza je známa jako „kauza Ibiza“. Vyvolala mnoho otázek ohledně stability demokratických institucí a roli médií v moderních demokraciích. Skandál okolo zveřejněného videa způsobil finálně pád tehdejšího rakouské vlády, vypsání nových parlamentních voleb a narušil politickou kariéru několika výrazných rakouských politiků. Skandál však také zdůraznil význam a úlohu médií v demokratické společnosti.

V této práci autor předkládá hypotézu, že jak „Süddeutsche Zeitung“, tak „Der Spiegel“, se celé kauze Ibiza věnovaly v souvislých článcích, které reflektovaly stejné diskurzy a poskytovaly kontext důležitý pro pochopení celé situace. Tyto články nepodávaly jen informace. Vybraná média jejich prostřednictvím vykonávala funkci „hlídacích psů“ demokracie tím, že kriticky sledovala a komentovala dění v širším kontextu. Celá kauza je specifická v tom, že dvě německá média ovlivnila rakouskou politickou scénu, navíc ještě před volbami do Evropského parlamentu, které se konaly v Rakousku 26. května 2019.

Pro hlubší porozumění tomu, jak se média vypořádávala s tímto politickým skandálem, autor použil diskurzivní analýzu. Tato metoda mu umožnila zaměřit se na použité jazykové prostředky, diskurzy a kontexty používané v analyzovaných článcích a komentářích, a tím analyzovat hlubší významy a kontexty, kterým se média věnovala.

Význam této práce spočívá dle autora ve zkoumání role médií v demokratické společnosti, zejména v kontextu pravicově populistických hnutí a jejich vztahu k médiím. Rakouský případ ukazuje, jak může politická situace mít vliv na mediální krajinu a naopak, jak média mohou ovlivňovat politický diskurz a veřejné vnímání.

Autor této práce má osobní i profesní zkušenosti s německy mluvícími zeměmi a jejich politickou scénou. To vysvětluje výběr tématu této práce. Jeho zájem o křesťansko-

demokratické strany v Evropské unii a jejich politické postoje ke vztahu k populistickým stranám jej přivedl k tomuto tématu, stejně jako kontakty s německými a rakouskými novináři v rámci jeho profese. Tato práce usiluje o propojení teoretických poznatků o vztahu médií a demokracie s praktickým příkladem rakouské vládní krize. Cílem bylo nejen analyzovat, jak byly události prezentovány, ale také poskytnout ucelenější pohled na roli, kterou vybraná média hrála v rámci celé události. Přestože dokončení práce bylo původně plánováno na rok 2020, osobní a celospolečenské události vedly k jejímu odložení. Tento časový posun však umožnil autorovi hlubší reflexi a širší perspektivu na události, které se staly klíčové pro moji práci, a také konkrétnější definici výzkumných otázek a hypotézy. Zároveň vedl k přehodnocení některých východisek, které byly stanoveny v tezích. V teoretické části autor zúžil využití přístupů a práce, jelikož předpokládané využití teorií by odpovídalo rozsáhlejší práci, než je tato diplomová práce. Původně bylo také plánováno zaměřit se v analytické části na možnosti ovlivnění demokracie médií a definování, jakou roli sehrály analyzovaná média. Tento přístup by však požadoval provedení kvalitativního výzkumu, například formou rozhovoru s autory článků, anebo s rakouskými voliči, který by byl zaměřen na to, jak tyto články ovlivnily jejich chování. Po konzultaci s vedoucím práce autor usoudil, že toto není proveditelné, jelikož by s ohledem na časový odstup mohlo dojít k výraznému subjektivnímu zkreslení vnímání celé události. Bylo zamýšleno i případné provedení obsahové analýzy, která by ukázala, jakým konkrétním tématům se média věnovala, nicméně nakonec se autor rozhodl pro diskurzivní analýzu v několika vybraných článcích. Autor pracuje s analyzovanými články v němčině a zároveň využívá množství německojazyčných zdrojů.

Práce je rozdělena do dvou hlavních kapitol. V teoretické části jsou představeny teoretické přístupy, které analyzují roli médií v demokratické společnosti. Následně je provedeno představení a analýza mediálního systému a mediální scény Německé spolkové republiky, její klasifikace a postavení novinářů v ní, protože analyzované články jsou z německých médií. Tím se autor zaměřuje i na hlubší pochopení mediální scény, která určuje směr a aktivitu analyzovaných médií. Dále pokračuje analytická část, která se věnuje detailnímu rozboru konkrétních článků z obou zmíněných médií, s cílem nalézt, jaké diskurzy byly využity pro rakouskou vládní krizi a jejich prezentaci v těchto médiích. Tato analýza poskytne vhled do vztahu mezi politikou a médií, zohlední popsání modely v teoretické části, a jejich vzájemného vlivu na demokratickou společnost. Tímto způsobem práce přispívá k diskuzi kritické roli médií v politickém diskurzu a ve společenském kontextu.

1. Teoretická část

1.1 Teoretické přístupy k roli médií v demokratické společnosti

Vzájemný vztah médií a demokracie je komplexní a mnohostranné téma, které se stalo předmětem zájmu mnoha teoretiků a praktiků. Jedním z významných teoretiků v této problematice je Karol Jakubowicz,¹ který svou práci soustředil na analýzu a kategorizaci různých modelů tohoto vztahu. Jakubowicz rozdělil vzájemný vztah médií a demokracie do těchto základních modelů, které pojmenoval jako: „budík, hlídací a obranný pes, média konfliktu a konsenzu, média zastupitelsko-participační komunikační demokracie, komunikace a sociální dialog P2P.“²

Jakubowiczova práce je významná v tom, že nevytváří zcela nové modely, ale opírá se o stávající teoretické přístupy. Jeho přínosem je systematické uspořádání těchto teorií na základě angažovanosti a zapojení konzumenta médií. Tento přístup umožňuje hlubší porozumění dynamiky mezi médii a demokracií a zároveň reflektuje různé úrovně interakce mezi médii a jejich publikem. V následujících částech této kapitoly se autor detailněji věnuje každému z těchto modelů. Budou popsány jejich teoretické základy, praktické implikace a význam pro současné pochopení role médií v demokratických společnostech. Cílem je poskytnout komplexní pohled na různé aspekty vztahu mezi médii a demokracií.

1.1.1 Model „Budík“

John Zaller ve svém článku „A New Standard of News Quality: Burglar Alarms for the Monitorial Citizen“ zkoumá a kritizuje tehdejší kvalitu zpravodajství a dané standardy.³ Zaller o kritice zpravodajství tvrdí, že často vychází z ne úplně realistických ideálů občanství, „plně informovaného občana“ a standardů kvality, které neodpovídají fungování demokracie.⁴ Proto navrhuje méně náročný standard kvality zpráv, který by byl adekvátní vůči informačním potřebám občanů v demokracii. Tento nový standard označil jako „Budík“.⁵

¹ Karol Jakubowicz (1941-2013) byl polský akademik a politolog, který se věnoval studiu žurnalistiky a komunikačních věd.

² JAKUBOWICZ, Karol, 2017. *Média a demokracie v 21. století: hledání nových modelů*. 1. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-8449-0, s. 30.

³ ZALLER, John, 2003. New Standard of News Quality: Burglar Alarms for the Monitorial Citizen. *Political Communication*. Roč. 2, č. 20, s. 109-130.

⁴ Tamtéž, s. 112-114.

⁵ Tamtéž, s. 122.

Vychází z představy, že zprávy by měly sloužit jako pozornost upoutávající „alarm“, který informuje o akutních problémech. Takto popsané fungování je podle autora lepší a výhodnější než fungování jako „policejní hlídky“, které představuje nepřetržitý dohled nad velkým množstvím témat bez jasně pojmenovaných problémů.⁶ Pokud budou média pouze upozorňovat na jednotlivá izolovaná témata, ale nebudou upozorňovat na významnější události a problémy, bude to v konečném důsledku znamenat, že občan nebude motivován a možná časem ani schopen hodnotit vlastním názorem podstatnější problémy a nebude jim věnovat dostatečnou pozornost.⁷ Právě „alarm“ by měl dostatečně upoutat pozornost na problémy, například i u politických událostí,⁸ a oslovit občana, který nemá dostatek času, aby sledoval veřejné záležitosti ve všech detailech, ale je připraven a ochoten reagovat na podstatné události. Žurnalistika sama by tedy měla vysílat varovné signály a tím se angažovat ve veřejném dění. Podle Jakubowitze Zaller svým modelem „neklade velké nároky na každodenní pozornost mediálního publika“.⁹

1.1.2 Model „Watchdog – hlídací a obranný pes demokracie“

Jakubowitz tento model označuje jako mnohem náročnější a předpokládající stálou aktivitu a velmi dobrou orientaci v mnoha aspektech života – politickém, sociálním i ekonomickém.¹⁰ Jedná se o předpoklad „informovaného občana“.¹¹ Na analýzu role médií ve vztahu k demokracii se také soustředil Colin Sparks ve své eseji „The Media as a Power for Democracy“.¹² Sparks se věnuje významu médií v demokratických společnostech a zkoumá, jak mohou být média nástrojem vládnoucí moci i dohledovým orgánem nad ní. Orgánem, který zajišťuje transparentnost a odpovědnost vlád a dalších mocných státních aktérů ve společnosti. Pracuje s třemi pojmy, které definuje a rozvíjí, protože do té doby, nebyly přesně definovány a specifikovány. Jedná se o pojmy „čtvrtá moc“, „čtvrtý stav“ a „pes hlídač“.¹³

Představa médií jako „čtvrté moci“ je dána na úroveň tradičních třech složek státní moci – zákonodárné, výkonné a soudní. Dává jim tedy stejnou váhu jako prvním třem mocenským

⁶ Tamtéž, s. 110 a s. 120.

⁷ Tamtéž, s. 110-111.

⁸ Tamtéž, s. 122.

⁹ JAKUBOWICZ, Karol. *Média a demokracie v 21. století: hledání nových modelů*, s. 31.

¹⁰ Tamtéž, s. 34.

¹¹ Tamtéž.

¹² SPARKS, Colin, 1995. *The Media as a Power for Democracy. Javnost - The Public: Journal of the European Institute for Communication and Culture*. Č. 2, s. 45-61.

¹³ Tamtéž, s. 47-48.

silám ve státě. V tomto konceptu mají média dohlížet na ostatní složky moci a poskytovat určitou kontrolu, vyvažovat jejich mocenské působení, chránit zájmy veřejnosti, které jsou ve struktuře pod všemi čtyřmi složkami moci, a být nezávislým a výrazným prvkem v demokratické struktuře. Média by měla zvyšovat povědomí o aktivitách ostatních složek moci, dopomáhat k větší transparentnosti a informovanosti a být do určité míry strážci veřejného zájmu. Zároveň média jako čtvrtá moc jsou s dalšími třemi složkami moci mimo vnější dohled a nemají přesně stanovené povinnosti vůči občanům. Sparks uvádí i možnost politického vlivu nad médii a ovlivňování mediálního obsahu ze strany především výkonné moci.¹⁴ Tím se média dostávají do podřízené role a závislosti na vládnoucí skupině a nejsou schopna být nezávislým dohledovým orgánem. V ideálním modelu veřejnoprávního vysílání by mohly být ale vytvořeny struktury a podmínky, kdy by mediální instituce byla součástí vládnoucího aparátu a také nezávislou na možné kritice.

Pojem „čtvrtý stav“ chápal tisk v původním pojetí jako nezávislého zprostředkovatele informací, který reprezentuje a odráží zájmy běžných lidí, který má možnost ovlivnit společenské názory a který je neformální součástí legislativního procesu.¹⁵ Tisk byl fakticky vnímán jako zástupce obyčejného občana bez volebního práva v legislativním procesu.¹⁶ Moderní vývoj vede k tomu, že občané mohou legislativní proces díky rozšířenějšímu volebnímu právu více ovlivnit, jelikož volení zástupci státu jsou přímo odpovědní občanům. V obou případech není ovšem jasné, komu jsou odpovědná média.¹⁷ Média mají každopádně sociální a politickou roli jako dohledový orgán a aktivní účastník formujícího se společenského názoru. Tento koncept zdůrazňuje důležitost médií pro zastupování rozmanitých sociálních skupin a pro poskytování platformy pro široké spektrum názorů, což je nezbytné pro zdravou a funkční demokracii. V současném pojetí a po obecném rozšíření volebního práva se zvětšuje investigativní a vysvětlující role médií.¹⁸ Problematickým jevem může být politický zájem vlastníka určitého média. Tím se médium může přeměnit v propagandistický nástroj majitele v prosazení jeho politických cílů.¹⁹

Posledním pojmem definovaným je v eseji „watchdog“ – hlídací pes nebo také strážce

¹⁴ Tamtéž, s. 49.

¹⁵ Tamtéž, s. 50. Jedná se o pojetí ve Velké Británii.

¹⁶ Tamtéž, s. 50.

¹⁷ Tamtéž, s. 51. Jsou to tedy buď občané, anebo vlastníci médií.

¹⁸ Tamtéž, s. 51-52.

¹⁹ SPARKS, Colin. *The Media as a Power for Democracy*, 52. Sparks u tohoto příkladu zmiňuje jako největší příklad dané doby Silvia Berlusconiho. Sparks dodává, že se jedná ale také o rozšířenou praxi ve Velké Británii. Berlusconi byl italským premiérem v letech 1994-1995, 2001-2006, 2008-2011, nejdéle sloužící italský premiér po druhé světové válce. Berlusconi kromě své politické kariéry byl také významným podnikatelem a patřil mezi nejbohatší Italy. Vybudoval a vlastnil několik významných italských médií.

demokracie. Dle Sparkse v tomto případě tvoří média dohledovou funkci a jsou „specifickým sociálním aktérem“, který zastupuje veřejnost.²⁰ Aktivně monitorují a kritizují mocenské struktury – politické, ekonomické, byrokratické. Média mají mít proaktivní a investigativní přístup ke zveřejňování informací o možném zneužívání moci. Nemají mít naopak primární vztah s politickou mocí jako v předešlých dvou variantách.²¹ Vytváří mezistupeň mezi mocí a občany. To může vést i ke konfrontaci a konfliktům s mocenskými strukturami. Média pak mohou být zasažena překážkami, které mohou omezovat jejich hlídací funkci. Sparks konstatuje, že se jedná o idealizovanou představu jedné funkce médií,²² „hlavní média neplní tuto funkci systematicky a neustále.“²³

Další autoři identifikují roli hlídacího psa demokracie ještě dále podle rasy psů. Uvádí například, že se může jednat o lovecké psy, kteří loví skandály a útočí na mocné, aby zničili jejich pověst, bojovné agresivní psy, kteří ale v konečném důsledku mohou ničit důvěru občanů v demokratické instituce, anebo o pejsky, kteří se nechají opečovávat vládnoucí mocí.²⁴

1.1.3 Model „Média konfliktu a konsenzu“

Tento model vychází z rozdělení médií Jamesem Curranem. Podle Curranova názoru mají v tradiční teorii média především monitorovat stát a ochránit občany před zneužíváním moci. Další funkcí je však také informování občanů o aktuálním dění ve světě, čímž by jim média pomohla umožnit být dobře informovanými občany.²⁵ Média by na základě této teorie měla poskytovat prostor pro vytváření veřejných názorů. Dle této teorie může ale i vládní moc směřovat komunikaci směrem k občanům, a tak vytvořit obousměrný komunikační proud.²⁶ Curran však dodává, že tento teoretický přístup neodráží aktuální reálný stav mediálního a demokratického prostředí. Nezohledňuje také roli sociálních skupin, politických stran, občanské společnosti a dalších aktérů v demokratické společnosti, protože model navazuje na myšlenky minulosti.²⁷ Jedním z prvků tradiční teorie, který dokáže obstát, je role médií jako „hlídacích psů“.²⁸ Média se ale musí zaměřit i na nadnárodní struktury, čímž by sehrála

²⁰ Tamtéž, s. 52.

²¹ Tamtéž, s. 52.

²² SPARKS, Colin. *The Media as a Power for Democracy*, s. 53.

²³ JAKUBOWICZ, Karol. *Média a demokracie v 21. století: hledání nových modelů*, s. 33.

²⁴ Tamtéž, s. 33-34.

²⁵ CURRAN, James, 2007. Reinterpreting the democratic roles of the media. *Brazilian Journalism Research*. Roč. 3, č. 1, s. 33..

²⁶ Tamtéž, 33.

²⁷ Tamtéž, 34.

²⁸ Curran zmiňuje „watchdog“. Tamtéž, s. 35.

ještě větší úlohu v kontrole moci, ochraně občanů a jejich informování, a rozšířila by tedy svoji roli v rámci tradiční teorie. Curran navrhuje přehodnocení tradiční teorie. V mediálním systému by měly existovat minimálně dva typy médií – média konfliktu a média konsenzu. Pro zdravou a funkční demokracii je důležitá rovnováha mezi zdravým konfliktem a potřebným společenským konsenzem. Konflikt a jeho vyjádření v médiích může mít pozitivní přínos – mohou zvyšovat politické zapojení občanů, odhalování skutečných rozdílů ve společnosti a podporují kritické myšlení. Jako důležitý přínos pro funkčnost demokracie je v tomto přístupu vnímáno stranické politické novinářství. Reprezentuje totiž vybranou politickou a sociální skupinu. Stranický žurnalismus nesmí být vnímán jako neobjektivní a nekvalitní, protože jeho přínos je potřeba posuzovat v širším kontextu a dopadu.²⁹

Curran argumentuje, že média by měla také poskytovat prostor pro vyjádření kontroverzních a různorodých názorů a současně podporovat otevřený dialog a hledání společných hodnot – tzv. „média konsenzu“. Média tím přispívají k respektování rozdílů a konstruktivní diskuzi mezi politickými a sociálními skupinami. Zabrání se tím eskalaci konfliktů do problémových scénářů. Posilování organizovaných skupin občanské společnosti a politického systému je demokratickou rolí médií.³⁰ Nesoulad mezi vytvářením konfliktu a hledáním konsenzu je v tom, že média podle Curranovy teze mají různé sektorové role. Tyto role mají také různé přínosy v demokratickém systému. Například jádrový mediální sektor má sloužit pro výměnu různorodých pohledů na danou problematiku a pro setkávání a diskuzi různých skupin společnosti. Hlavní rolí jádrového systému je stabilizující prvek. Prakticky to znamená informovat vyváženě veřejnost a vytvářet přesné zpravodajství, ve kterém se zkoumají i hlubší otázky událostí. Právě zdroje a informování společnosti Curran považuje za velmi důležité pro správné fungování demokratické společnosti a naplnění demokratických povinností občanů.³¹ Pokud by nedocházelo k dostatečnému informování, může být demokracie ohrožena. Média jádrového systému mají i podporovat demokratické rituály, jakým jsou například volby.³² Vnímání mediální komunikace se už v této teorii posunulo, není pouze vertikální, jedná se naopak o několik komunikačních toků a vlivů.³³ Právě mnohovrstevné komunikační toky mohou usnadnit fungování demokracie. Média mohou plnit svoji demokratickou funkci, pokud se stanou nezávislými na vládě

²⁹ Curran zároveň označuje novináře stranických médiích do určité míry jako propagandisty, kteří pracují na podpoře určité politické nebo sociální skupiny.

³⁰ CURRAN, James. Reinterpreting the democratic roles of the media, s. 38.

³¹ Tamtéž, s. 40.

³² Tamtéž.

³³ Tamtéž, s. 42.

a zodpovídají se lidem. Toho mohou dosáhnout média ve svobodném a volném trhu.³⁴ S ohledem na tržní fungování ale některé média kvůli nedostatečnému zájmu a ziskovosti opouštějí klasickou investigativní novinářinu, a tedy i svou roli kontrolora politické moci. Na Curranovu teorii navazuje Jakubowicz zdůrazněním současného aspektu amerických i polských médiích, kdy v se USA média jasně ideologicky profilují, protože konzumenti médií nehledají objektivní zpravodajství, ale to názorové.³⁵ Polská média veřejné služby, tedy ta teoreticky konsenzuální, nebyla zase uchráněna před zpolitizováním, a stala se z nich tedy média konfliktní.

1.1.4 Model „Média zastupitelsko-participativní komunikační demokracie“

Jakubowicz tuto skupinu médií nazývá jako „komunitní, občanská nebo společenská“.³⁶ Dle jeho názoru dochází u těchto médií k vymizení vztahů mezi příjemcem a vysílatelem, protože aktivní příjemci vytvářejí často sami obsah a zapojují se do fungování daného média.³⁷ Mediální participaci a politické angažovanosti v souvislosti s médii se vedle Jakubowitze věnuje v této souvislosti i belgický mediální teoretik Nico Carpentier. Ten představil tři participativní modely – komunitní média, alternativní média vůči médiím hlavního směru a média, která jsou součástí občanské společnosti.³⁸

Carpentier ještě dále rozčlenil média do 4 modelů: (1) zaměřený na účast členů, kteří vytvářejí program, (2) zaměřený na přístup příjemců k danému médiu a vytvoření vzájemné interakce, (3) zaměřený na poskytování služby nebo pomoci komunitě, (4) zaměřený na vytváření obsahu bez přispění organizace.³⁹ Participace je podle Carpentiera dynamickým procesem, který je ovlivněn mnoha faktory, včetně mocenských vztahů, organizace a technologie.⁴⁰ Zmiňuje se i o možných omezeních participace, kdy na určitém bodě přestává být participací. Carpentier zdůrazňuje, že participace v médiích je komplexní a mnohostranný koncept, který se neustále vyvíjí a mění ve svých formách a intenzitě v různých kontextech.⁴¹

³⁴ Tamtéž, s. 46.

³⁵ JAKUBOWICZ, Karol. *Média a demokracie v 21. století: hledání nových modelů*, s. 37.

³⁶ Tamtéž, s. 39.

³⁷ Jakubowicz v této souvislosti zmiňuje příklad z Velké Británie - British Video Nation. Dále sociální sítě a jejich obsah. V Česku můžeme v tomto případě zmínit iReportér České televize.

³⁸ JAKUBOWICZ, Karol. *Média a demokracie v 21. století: hledání nových modelů*, s. 39.

³⁹ Tamtéž.

⁴⁰ CARPENTIER, Nico, 2011. *Media and Participation: A site of ideological-democratic struggle*. 1. Gutenberg Press. ISBN 978-1-84150-407-0, s. 356.

⁴¹ Tamtéž, s. 15-39.

1.1.5 Model „Komunikace a webová konverzace peer-to-peer (P2P)“

Díky nástupu nových digitálních technologií, které změnily personální interakce a příjem informací, se z příjemců zpráv mohou jednoduše stát sami tvůrci. Hlavními důvody jsou všudypřítomný internet a neomezené připojení k celosvětové síti. Jakubowitz zmiňuje, že v souvislosti s digitalizací a masivním využíváním sociálních médií může dojít ke změně fungování masových médií a jejich nahrazením interakcemi mezi jednotlivými subjekty.⁴²

Ve své eseji Jay Rosen představuje posun konzumujícího publika, které se díky novým technologiím stává publikem informujícím, které v zásadě nepotřebuje jednostranný mediální systém a které chce využívat horizontální propojení mezi sebou.⁴³ Bez velké námahy může publikum navzájem komunikovat a mít možnosti k takové komunikaci. Rosen konkretizuje tyto možnosti například jako „blog, podcast nebo streamovací platformy“.⁴⁴ Zároveň dodává, že starý způsob mediálního zprostředkování není staromódní, ale publikum už si samo určuje čas, místo a prostředek konzumace z médií. Nicméně se „dotváří rovnováha moci mezi mediálními lidmi a publikem“, které se bude stále více hlásit o svůj prostor.⁴⁵

Ze současného pohledu je jasné, že masová média mají stále velký vliv na formování informačního toku a vytváření zpráv. Trendem se spíše stává maximální možné využití příspěvků ze sociálních sítí samotných uživatelů masovým médiem, a to v jakémkoliv formátu. Ať už se jedná o záběry z míst, kde aktuálně probíhá nějaká událost, anebo ať se jedná o upozorňování na určitou problematiku, kdy uživatel informuje své sledující o nějaké události, které si všimnou média. Následně jí masová média zveřejní a zařazením do svého obsahu začnou přikládat větší význam. Velkými výzvami jsou ověření pravosti obsahu na sociálních sítích ve velmi krátkém čase a také uchování důvěry v tradiční média, když část společnosti vnímá sociální média jako neomezený zdroj informací bez cenzury. Rychlost a exkluzivita obsahu často vytváří tlak na novináře z masových médií, kteří často až nekriticky přejímají obsah ze sociálních sítí. S ohledem na rychlost mohou podle šéfredaktora týdeníku Ekonom Petra Kaina novináři v porovnání se sociálními sítěmi „vyhrát už jen zřídka“.⁴⁶ „Navíc narůst důvěry v sociální média a ztráta důvěry v masová

⁴² JAKUBOWICZ, Karol. *Média a demokracie v 21. století: hledání nových modelů*, s. 41.

⁴³ ROSEN, Jay, 2012. The People Formerly Known as the Audience. In: *The Social Media Reader*. 1. New York University Press, s. 13-16. ISBN 9780814763025.

⁴⁴ ROSEN, Jay. The People Formerly Known as the Audience, s. 13-14.

⁴⁵ ROSEN, Jay. The People Formerly Known as the Audience, s. 15.

⁴⁶ KAIN, Petr, 2023. *Boj o rychlost novináři se sociálními sítěmi prohráli, jestli vyhrájí boj o pravdu, záleží i na čtenářích*. Online. Ekonom.cz: Web týdeníku EKONOM. Dostupné z: <https://ekonom.cz/c1-67260730-boj->

a tradiční média se projevuje celosvětově“, tvrdí na základě svého výzkumu profesor mediálních studií Dean Kruckeberg.⁴⁷ Kruckeberg dále uvádí, že neexistuje v sociálních médiích žádný gatekeeper, který by ověřoval a filtroval zveřejňované informace a který naopak používají profesionální novináři. Dodává že „novinářem je v dnešní době v podstatě každý, kdo má mobil a nějakou sociální síť a platformu“.⁴⁸ Navíc podle výzkumu „Novináři a moderní technologie“ se sociální sítě staly třetím nejčastěji užívaným kanálem při vytváření obsahu médií,⁴⁹ což podtrhává změny mediálního prostoru.

1.2 Mediální systém a mediální scéna Spolkové republiky Německo

Tato kapitola se věnuje historickému a současnému kontextu mediálního systému a mediální scény v Německu, protože analyzovaná média jsou dvě německá média, magazín „Der Spiegel“ (dále také pouze jako Spiegel) a deník „Süddeutsche Zeitung“ (dále také pouze jako SZ), respektive online verze těchto novin. Po druhé světové válce prošla německá mediální krajina výraznou transformací – od doby okupačních správ a cenzurovaného tisku, přes období s omezenou svobodou slova a cenzurou v Německé demokratické republice a vytváření demokratických médií ve Spolkové republice Německo, až po současný pluralitní a demokratický mediální systém sjednoceného Německa. Tato část se dále zaměřuje na analýzu těchto významných změn a jejich dopadu na současný stav německých médií. Skrze historický vývoj, právní rámce, politické a sociální vlivy se snaží poskytnout komplexní pohled na to, jak se německá mediální scéna vyvíjela a jaké výzvy a příležitosti přináší současnost. Jedná se například ovlivnění důvěry v novinářskou práci, tlak politiků na média a vliv dezinformací a fake news na důvěryhodnost tradičních médií. Tyto fenomény mají potenciál ohrozit stabilitu a důvěryhodnost německého demokratického systému. V kapitole autor analyzuje německý mediální systém se zaměřením na jeho strukturu a klasifikaci.

o-rychlost-novinari-se-socialnimi-sitemi-prohrali-jestli-vyhraji-boj-o-pravdu-zalezi-i-na-ctenarich. [cit. 2024-01-02].

⁴⁷ ENGELOVÁ, Tereza. *Žurnalistika v krizi. Sociální sítě udělaly novináře z každého, ale snížily důvěru v informace*. Online. HlídacíPes.org. Dostupné z: <https://hlidacipes.org/zurnalistika-v-krizi-socialni-site-udelaly-novinare-z-kazdeho-ale-snizily-duveru-v-informace/>. [cit. 2023-12-31].

⁴⁸ Tamtéž.

⁴⁹ *Sítě používá k práci 80 % českých novinářů, čas je hlavní interní tlak*, 2022. Online. MediaGuru.cz. Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/clanky/2022/10/site-pouziva-k-praci-80-ceskych-novinaru-cas-je-hlavni-interni-tlak/>. [cit. 2023-12-31].

1.2.1 Historický vývoj a aktuální mediální situace

Po skončení druhé světové války bylo území tehdejší nacistické Německé říše rozděleno mezi vítězné mocnosti. Na území budoucí Spolkové republiky Německo byly zřízeny americká, britská a francouzská okupační správa. Jedním z hlavních úkolů těchto správ byla převýchova německého národa k demokracii, ve které měla velkou měrou asistovat média.⁵⁰ Znovuobnovení nezávislého tisku mělo probíhat ve třech fázích – (1) zákaz vydávání novin a uzavření všech novinářských redakcí, (2) dále vydávání vojenských novin a následně (3) vydávání německých novin pod okupační kontrolou.⁵¹ Důležitým faktorem při tvorbě novin bylo opětovné získání důvěry čtenářů a zamezení vlivu bývalých nacionálně-socialistických novinářů, doplněné o vyvážení politických názorů různých směrů. Tehdejší licencovaný tisk nebyl svobodným tiskem, jelikož podléhal zpětné cenzuře okupačních orgánů a určitým tématům se cíleně nevěnoval. Sověty okupované území se změnilo v Německou demokratickou republiku, ve které ale fakticky neexistovala svoboda slova. Ústavně byla sice garantována svoboda tisku, nebyla však dodržována. Kontrolou nad médii a nad celým mediálním systémem mělo oddělení propagandy centrálního orgánu Jednotné socialistické strany Německa, tehdy vládnoucí státostrany.⁵² Státním tiskem bylo „Neues Deutschland“⁵³ s výtiskem až jeden milion kusů. Tyto noviny po sjednocení Německa zůstaly ve vlastnictví nástupkyně státostrany „Die Linke“ do roku 2007, poté měla strana padesátiprocentní prostřednictvím vydavatelské společnosti. V roce 2022 se právní forma novin změnila v družstevní formu, což vedlo k osamostatnění od politické strany. Noviny se dodnes prezentují jako nezávislý levicový a socialistický denní tisk.⁵⁴ Vývoj povoleného tisku zůstal po celou dobu existence NDR v zásadě stejný.⁵⁵

Po přijetí Základního zákona Spolkové republiky Německa v roce 1949 bylo garantováno každému Němci právo vydávat noviny bez získání předchozích povolení a právo na svobodu tisku a na svobodné informování prostřednictvím rádia a televize.⁵⁶ Článek 5 Základního zákona zajišťuje svobodu tisku společně s dalšími důležitými svobodami, jako je svoboda projevu, rozhlasová svoboda a svoboda informací. Tato základní práva jsou zakotvena v

⁵⁰ MEYN, Hermann a TONNEMACHER, Jan, 2012. *Massenmedien in Deutschland*. 4. Konstanz a Mnichov: UVK Verlagsgesellschaft mbH. ISBN 978-3-86764-213-2., str. 55.

⁵¹ Tamtéž, str. 55.

⁵² SCHRAG, Wolfram, 2007. *Medienlandschaft Deutschland*. 3. Konstanz: UVK. ISBN 978-389-6695-970, str. 122.

⁵³ V překladu: „Nové Německo“.

⁵⁴ *Über uns*. Online. nd. Journalismus von links. Dostupné z: <https://genossenschaft.nd-aktuell.de/ueber-uns>. [cit. 2023-12-31].

⁵⁵ SCHRAG, Wolfram. *Medienlandschaft Deutschland*, s. 122.

⁵⁶ Tamtéž, s. 57.

Německu s cílem chránit svobodu projevu a rozmanitost médií. Cenzura byla Základním zákonem zakázána. Tímto právním aktem přestal právně existovat licencovaný tisk a důsledkem toho během půlroku vzrostl počet novin ze 400 na 568.⁵⁷ Počátek 50. let se v západoněmeckém prostředí vyznačoval vysokou konkurencí mezi původními licencovanými novinami, které měly vybudované technické zázemí, a novými novinami, které měly omezené finanční prostředky a také měly ztížené podmínky pro získávání nových čtenářů. Mnohé nové noviny začaly kvůli udržení zisku spolupracovat s původními licencovanými novinami. Po první vlně koncentrace médií se mediální trh sice stabilizoval, ale s ohledem na velkou potřebu nových investic do techniky následovala do konce 50. let další vlna koncentrace médií a vynucená spolupráce malých novin s velkými koncerny. Hlavními oběťmi těchto vln koncentrace byly lokální noviny vycházející často pouze v jednom německém okrese. Během 60. let dochází v německých médiích k další koncentraci a nastává demonopolizace televizního vysílání, do kterého vstupuje druhý německý televizní kanál, a privátní zájemci o vysílání usilují o vstup na trh. Vstup soukromých televizních a vysílacích stanic je uskutečněn až v 80. letech, kdy i v dalších médiích dochází k nasazování nových technologií.⁵⁸ Od 90. let německá média zažívají do značné míry podobný vývoj jako v ostatních zemích – nástup online médií, globalizace, reklamní krize a s ní související pokles nákladů a následná koncentrace médií ve velkých mediálních domech.⁵⁹

V posledních letech zažívá německá mediální scéna rozšiřování dezinformací a fake news a také útoky na tradiční média. Strach z rozšiřování dezinformací a manipulace veřejným míněním ze strany nedemokratických států patří mezi jednu z největších obav státních orgánů, protože může ohrozit a destabilizovat i samotné fungování německé demokracie.⁶⁰ Zároveň se diskutuje o co největší míře zachování svobody slova a jejím co nejmenším omezování. Nevládní organizace „Reportéři bez hranic“ ve svém žebříčku svobody tisku z května 2023 umístila Německo na 21. místo z celkových 180 zkoumaných zemí, tedy došlo k menšímu propadu z 16. místa v roce 2022.⁶¹ Hlavní příčinou poklesu byl nárůst nebezpečí

⁵⁷ Tamtéž, s. 57.

⁵⁸ HANS-BREDOW-INSTITUT (ed.), 2006. *Medien von A bis Z*. 1. Bonn: Bundeszentrale für politische Bildung. ISBN 3-89331-698-1, s. 90-94.

⁵⁹ SCHRAG, Wolfram. *Medienlandschaft Deutschland*, s. 249.

⁶⁰ HIRNDORF, Dominik a ROOSE, Jochen, 2023. Welchen Nachrichten kann man noch trauen? Angst vor Desinformation und Vertrauen in öffentlich-rechtliche Medien – repräsentative Umfragen. Online. *Analyse und Beratung - Monitor*. S. 1-23. Dostupné z: <https://www.kas.de/de/web/analyse-und-beratung/monitor/detail/-/content/welchen-nachrichten-kann-man-noch-trauen>. [cit. 2023-12-31].

⁶¹ Rangliste der Pressefreiheit 2023: Nahaufnahme Deutschland. Online. In: *Nenalezený vydavatel*. Berlín: Reporter ohne Grenzen e. V, s. 3. Dostupné z: <https://www.reporter-ohne->

pro pracovníky médií ze strany extremistů a dezinformátorů, hlavně během monitorování demonstrací. Akademička a novinářka Zuzana Lizcová například zmiňuje, že „ve srovnání s mnohými zahraničními kolegy mají němečtí žurnalisté stále ještě velmi luxusní pracovní podmínky.“⁶² Jako důvody uvádí jednu z nejrozvinutějších novinářských scén v celosvětovém měřítku, největší novinový trh v Evropské unii a pátý největší celosvětově, stabilní mediální trh, širší publikum v německojazyčných zemích, odolnost vůči zásahům podnikatelských subjektů do své činnosti, rozvinuté občanské vzdělávání, nadprůměrná čtenost tisku, vysokou politickou kulturu, ve které nejsou novináři vnímáni ze strany demokratických politiků jako protivníci, ale spíše jako partneři pro diskuzi, vhodné podmínky pro zpravodajství a celospolečenské vnímání nezávislé novinářiny jako důležité hodnoty pro fungování demokratického státu.⁶³

Němci i v digitální době ale stále zůstávají do určité míry konzervativními konzumenty médií. Informace získávají převážně z veřejnoprávních médií a celostátních a lokálních deníků.⁶⁴ Celkem 64 % dotázaných v průzkumu Institutu pro demoskopii v Allensbachu⁶⁵ uvádělo v roce 2018, že aktuální denní informace získávají z klasických zpravodajských médií.⁶⁶ Ze sociálních sítí informace také čerpají, ale jejich spolehlivosti věří pouze 7 až 10 % dotázaných.⁶⁷

1.2.2 Klasifikace mediálního systému Spolkové republiky Německo

Při zařazení Spolkové republiky Německo do klasifikace mediálního prostředí dle Hallina a Manciniho je německý mediální systém demokraticko-korporativistický model, označován také jako severo-středoevropský model. Hallin a Mancini pro vytvoření svých modelů vybrali čtyři zásadní kritéria, dle kterých jsou země roztríděny do jednotlivých mediálních modelů. Kritéria jsou následující: (1) vývoj mediálních trhů, (2) politický paralelismus, (3) stupeň způsobu intervence státu do mediálního systému a (4) vývoj novinářského

grenzen.de/fileadmin/Redaktion/Downloads/Ranglisten/Rangliste_2023/230510-Nahaufnahme_2023_korrigiert.pdf. [cit. 2023-12-31].

⁶² LIZCOVÁ, Zuzana, 2022. Média ve víru změn. In: *Německo 1989-2021: úspěchy, problémy a výzvy sjednocené země*. Praha: NLN, s. 193-221. ISBN 978-80-7422-890-2, s. 197.

⁶³ Tamtéž, s. 197-198, 209.

⁶⁴ Tamtéž, s. 195.

⁶⁵ V originále: Institut für Demoskopie Allensbach .

⁶⁶ KÖCHER, Renate, 2018. *Lost in Information? Die neuen Orientierungsmuster in der multioptionalen Medienwelt*. Online. Ifd-allensbach.de - Institut für Demoskopie Allensbach. Dostupné z: https://www.ifd-allensbach.de/fileadmin/AWA/AWA_Praesentationen/2018/AWA_2018_Koecher_Lost_in_Information_Handout.pdf. [cit. 2024-01-02].

⁶⁷ LIZCOVÁ, Zuzana. Média ve víru změn, s. 195.

profesionalismu.⁶⁸ Země severo-středoevropského modelu se vyznačují historickou tradicí státního sociálního systému, vysokým rozšířením novin, vysokou profesionalizací novinářiny ve veřejnoprávní i komerční sféře a vysokým stupněm politického paralelismu a silným zastoupením veřejných vysílacích služeb.⁶⁹ V severo-středoevropském modelu existuje tradice racionálního právního státu, kde tři státní složky v maximální míře dodržují demokraticky dohodnutá pravidla, která slouží veřejnému zájmu.⁷⁰ Modely nezohledňují rozvoj digitálních technologií.

1.2.2.1 Kritérium „vývoj mediálního trhu“

Prvním kritériem, kterému se autor věnuje, je vývoj mediálního trhu. Německo v porovnání počtu prodaných výtisků na tisíc dospělých obyvatel nedosahuje takových hodnot jako například a další severské země v Evropě nebo Velká Británie, ale dosahuje mnohem větších hodnot než například Spojené státy americké nebo jihoevropské státy.⁷¹ Svojí hodnotou 375 prodaných výtisků na 1000 obyvatel je na podobné úrovni jako Rakousko nebo Dánsko – dosahuje tedy středních hodnot ve srovnání dle Manciniho.⁷² Podle výzkumů německé denní noviny osloví 71 % obyvatelstva země, zatímco například v Norsku 82 % a ve Španělsku 40 %.⁷³ V německém případě, ostatně i v dalších zemích, by tato hodnota nedosahovala takových čísel, kdyby se do statistiky započítávaly pouze noviny s kompletními redakcemi, tedy těmi, které pokrývají témata od zahraniční politiky, hospodářství až například po sport.

Velký důraz je v Německu stále kladen na lokální a regionální noviny na úrovni spolkových zemí. Mezi regionální noviny se započítávají mimo jiné také noviny, které samostatně tvoří svojí regionální část, ale další články přejímají od jedné centrální redakce.⁷⁴ Takto působilo v roce 2010 v Německu 329 lokálních a regionálních novin.⁷⁵ Nadregionálních novin působí v Německu pouze několik – patří mezi ně následující noviny: levicově liberální

⁶⁸ HALLIN, Daniel C. a MANCINI, Paolo, 2008. *Systémy médií v postmoderním světě: tři modely médií a politiky*. 1. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-377-2, str. 50.

⁶⁹ PAPATHANASSOPOULOS, Stylianos a MICONI, Andrea (ed.), 2023. *The Media Systems in Europe: Continuities and Discontinuities*. 1. Springer. ISBN 978-3-031-32215-0, s. 6.

⁷⁰ Tamtéž, s. 70.

⁷¹ Tamtéž, s. 51. Konkrétní počet prodaných výtisků na 1000 obyvatel je následující: Norsko: 718 prodaných výtisků na 1000 obyvatel. Velká Británie: 408 prodaných výtisků na 1000 obyvatel. USA: 263 prodaných výtisků na 1000 obyvatel. Itálie jako zástupce jihoevropské státy: 121 prodaných výtisků na 1000 obyvatel v Itálii.

⁷² Tamtéž.

⁷³ MEYN, Hermann a TONNEMACHER, Jan. *Massenmedien in Deutschland*. s. 62.

⁷⁴ Jedná se například právě o články o hospodářství nebo o zahraniční politice.

⁷⁵ MEYN, Hermann a TONNEMACHER, Jan. *Massenmedien in Deutschland*, s. 64.

„Süddeutsche Zeitung“, konzervativně liberální „Frankfurter Allgemeine Zeitung“, pravicové „Die Welt“, spíše sociálně-demokratické a levicové „Frankfurter Rundschau“, levicové „Die Tageszeitung“.⁷⁶ Někteří mediální teoretici k nim ještě přidávají hospodářské noviny „Handelsblatt“ a „Financial Times Deutschland“. Výrazným médiem poválečného Německa je deník „Bild“, který významně přispěl k bulvarizaci společenského prostředí. Deník často přichází v mnoha ohledech s neověřenými zprávami a titulky, které mají za cíl hlavně vzbudit rozruch mezi čtenáři a zajistit vysokou prodejnost a čtenost. Jeho zakladatel Axel Springer jej od prvního čísla koncipoval jako tištěnou odpověď na televizní vysílání – deník změnil koncept titulních stran, kde byly velké obrázky se senzacechtivými titulními nadpisy.⁷⁷ Deník „Bild“ patřil koncem 90. let k nejprodávanějším novinám v Evropě se 4 miliony prodanými výtisky za den, v roce 2012 se prodávalo okolo 2,7 milionů výtisků deníku, nyní je to kolem 1,2 milionů výtisků.⁷⁸ Těmito prodanými výtisky ovšem zasáhnou přes 8 milionů čtenářů. „Bild“ se svým stylem prosadil jako jedno z hlavních médií v Německu, které přispělo například i k odstoupení tehdejšího spolkového prezidenta Christiana Wulffa, když se „Bild“ stal jedním z hlavních kritiků prezidenta. Tato kritika byla pro mnohé neočekávána, protože deník měl blízko ke křesťansko-demokratickému vnímání politiky a po mnoho desetiletí byl považován za konzervativní médium.

Významné postavení v německém mediálním systému má týdeník „Der Spiegel“, který lze označit jako německou verzi magazínu „Time“ – své reportáže přináší jako příběhy a středobodem zpráv jsou lidé s jejich osudy. O tomto magazínu více v kapitole 2.4.2. Konkurenci magazín zaznamenal až roku 1993, kdy začal vycházet magazín „Focus“, který však nedosáhl nikdy takových prodejních hodnot jako Spiegel.⁷⁹ Jak jeho zakladatel Hubert Burda řekl, „není možné, aby skutečnost byla zrcadlena pouze z jednoho pohledu.“⁸⁰ Magazín „Focus“ nikdy nedosáhl takového nákladu jako Spiegel, přesto se věnoval stejným tématu, ale v jiném formátu - „Focus“ byl chápán jako doplnění trhu než přímá konkurence Spiegelu a zavedl nový styl obrazového vyjádření jako doplňku textu.⁸¹

⁷⁶ *Überregionale Zeitungen in Deutschland*. Online. Deutschland.de. Dostupné z: <https://www.deutschland.de/de/topic/wissen/ueberregionale-zeitungen>. [cit. 2023-12-31].

⁷⁷ *60 Jahre BILD*. Online. Die Geschichte der Zeitung - Digital - Bild.de. Dostupné z: <https://www.bild.de/digital/bild-zeitung-druck/bild-druck/fg-geschichte-19082144.bild.html>. [cit. 2023-12-31].

⁷⁸ Tamtéž.

⁷⁹ MEYN, Hermann a TONNEMACHER, Jan. *Massenmedien in Deutschland*, s. 81.

⁸⁰ SCHRAG, Wolfram. *Medienlandschaft Deutschland*, s. 168.

⁸¹ Tamtéž, s. 169.

1.2.2.2 Kritéria „politický paralelismus a stupeň způsobu intervence státu do mediálního systému“

Co se týče kritéria politického paralelismu a intervencí státu do mediálního prostředí, tak Německo je dle Hallina a Manciniho řazeno do korporativistického modelu, též označován jako občanský model.⁸² Tento model se vyznačuje rozdělenou kontrolou vysílání veřejné služby mezi různé skupiny – hlavně dle sociální a politické struktury společnosti. Vysílání německých veřejnoprávních médií není závislé na státní a politické moci, je kontrolováno politickými zástupci, vedle kterých ve vysílacích radách jsou také zástupci dalších sociálně relevantních skupin – například odborů, církví, podnikatelských asociací, sportovních organizací, univerzit, mládežnických organizací, měst a obcí, novinářských svazů – nebo dalších zájmových skupin, například zástupci hendikepovaných občanů, seniorských skupin nebo zahraničních spoluobčanů.⁸³ Tito zástupci jsou ne vždy politicky neutrální, naopak jsou politiky často voleni kvůli politické spřízněnosti. Úkolem vysílacích rad je zastupování zájmů společnosti jako celku a zodpovědnost za základní směřování vysílaného programu a také volba správní rady i ředitele. Jedním z hlavních účelů zřízení těchto rad bylo zamezení jednostranné politizace veřejnoprávních médií.⁸⁴ Německá veřejnoprávní média jsou tvořena třemi složkami – ARD, ZDF a Deutschlandradio. ARD, která vznikla v roce 1950, kopíruje federální úroveň Německa – každá spolková země měla po vzniku Spolkové republiky své vysílací médium, které jsou v ARD sdruženy, postupem času došlo na žádost spolkových zemích k určitému sjednocení. Hlavním důvodem tohoto kroku byla potřeba hledání finančních úspor. Nezávislost ARD je zaručena i jejím financováním prostřednictvím povinných koncesionářských poplatků.

Nezávislost veřejnoprávních médií v Německu nebyla vždy jasně dána. Koncem 50. let usilovala vláda Konrada Adenauera o vytvoření další vysílací televizní stanice, která by byla čistě pod vládní kontrolou. Toto médium se mělo podobat médiím ve vládním modelu dle Hallina a Manciniho, a proto bylo kritiky označováno jako Adenauerova televize. Samotná spolková vláda si uvědomovala politickou a ovlivňující moc médií, a proto se pokusila zmíněné médium využít ve svůj prospěch. Tato snaha byla označena Spolkovým ústavním soudem za protiústavní a připravovaný druhý kanál byl zrušen a spolkovým zemím

⁸² HALLIN, Daniel C. a MANCINI, Paolo. *Systémy médií v postmoderním světě: Tři modely médií a politiky*, s. 59.

⁸³ MEYN, Hermann a TONNEMACHER, Jan. *Massenmedien in Deutschland*, s. 128.

⁸⁴ WILKE, Jürgen. *Struktur und Organisation der Medien*, 2012. Online. Bundeszentrale für politische Bildung]. Dostupné z: www.bpb.de/politik/grundfragen/deutsche-verhaeltnisse-eine-sozialkunde/139158/struktur-und-organisation. [cit. 2020-09-20].

byla potvrzena výhradní kompetence ve federálním uspořádání nad zřizováním médií.⁸⁵ Druhý kanál, ZDF, byl tedy založen spolkovými zeměmi roku 1960 a vysílat začal v dubnu 1963.

Privátní vysílání začalo v Německu až v roce 1984, čímž vznikl duální systém médií. Vedle veřejnoprávních médií působí v Německu v současnosti několik desítek privátních televizních stanic a desítky privátních radiových stanic.

Vztah státu a médií byl poté ještě několikrát upraven Spolkovým ústavním soudem – například roku 1981 bylo rozhodnuto o zachování stávajícího omezeného státního dohledu, roku 1991 byla jasně stanoveny úkoly kontrolních orgánů veřejnoprávních médií, roku 1992 byla rozsudkem potvrzena povinnost financování veřejnoprávních médií, roku 1994 byla potvrzena možnost zavedení vysílacího poplatku pro obyvatele Německa a roku 2008 bylo umožněno zákonodárné moci omezení účasti politických stran na soukromém vysílání, pokud by zásadním způsobem zasahovaly do programového schématu.⁸⁶ Dle Hanse-Jörga Schmidta, spisovatele a pražského zpravodaje deníku „Die Welt“ a „Welt am Sonntag“, není svoboda tisku v Německu tolik ohrožována státními úřady jako tiskem samotným. Pro německá média jsou „mnohem horší než státní zástupci či policisté, kteří poslouchají telefonáty žurnalistů, ředitelé médií a finanční investoři, kteří proměnili noviny v produkty, vydávající peníze, a kteří si přejí, aby redakce fungovaly ještě mnohem levněji“.⁸⁷ Podle Schmidta není svoboda tisku ze strany státu v Německu ohrožena také kvůli možnému zásahu ústavního soudu v případě porušení svobody tisku. Schmidt svobodu tisku přirovnává k nezávislé justici - „co je pro soudce nezávislost, je pro novináře svoboda tisku“.⁸⁸

Vliv politických idejí vnímá čtenář u nadregionálních denních novin. Tyto noviny se vyznačují určitou politickou orientací. „Frankfurter Allgemeine Zeitung“ se orientují liberálně-konzervativním směrem napravo od středu. Tehdejší vedoucí redakce domácí politiky Friedrich Karl Fromme popsal noviny dokonce jako „černo-červeno-zlaté“, kdy „černá je konzervativní politická kniha, červená je pro levicově orientované fejetony a zlatá pro velmi liberální hospodářskou část novin“.⁸⁹ „Süddeutsche Zeitung“ se orientují liberálně nalevo od středu, dlouhodobě kritizovaly bavorskou vládu a křesťanské demokraty.

⁸⁵ MEYN, Hermann a TONNEMACHER, Jan. *Massenmedien in Deutschland*, s. 119.

⁸⁶ Tamtéž., s. 119-121.

⁸⁷ SCHMIDT, Hans-Jörg, 2009. Svoboda tisku v Německu. In: *15. konference Člověk a média: Vývoj médií 1989 – 2009 aneb Kam jsme došli?* Praha, s. 7.

⁸⁸ SCHMIDT, Hans-Jörg. Svoboda tisku v Německu, s. 6.

⁸⁹ SCHRAG, Wolfram. *Medienlandschaft Deutschland*, s. 155.

Konzervativní pravicové postoje hájí „Die Welt“, jejich politické komentáře se vyznačovaly dlouhodobě sympatiemi pro křesťanské demokraty,⁹⁰ zatímco „Frankfurter Rundschau“ měly vždy blízko k sociální demokracii a levici obecně, „Die Tageszeitung“ jsou také levicově orientované noviny, produkt politických levicových a alternativně-zelených skupin.⁹¹

1.2.2.3 Kritérium „profesionalizace samotných novinářů“

Posledním kritériem dle Hallina a Manciniho je profesionalizace samotných novinářů. Úroveň profesionalizace se vyznačuje v Německu velmi vysokou úrovní. V Německu existuje několik významných organizací, které sdružují profesní novináře. Největší evropskou novinářskou organizací je Německý svaz novinářů, který je profesním sdružením a odborovou organizací zároveň.⁹² Tento svaz, který vznikl již v roce 1949, je politicky i finančně nezávislý a jeho členy je 30 000 novinářů – ať už pracujících na hlavní pracovní poměr, nebo také jako svobodní novináři.⁹³ Kromě svazu působí v Německu i další velká novinářská profesní organizace – „Německá unie novinářek a novinářů“ (dále „dju“), která sdružuje 20 000 členů.⁹⁴ Ochranou svobody slova a dohledem nad novinářskou praxí při kontrole dodržování etických zásad a řešení stížností se zabývá Tisková rada⁹⁵, jejímž členové jsou zástupci 4 organizací – Německý svaz novinářů, dju, Mediální svaz svobodného tisku, Spolkový svaz digitálně publikujících a novinových vydavatelů⁹⁶. Tisková rada se zasahuje také o neomezený přístup novinářů k informačním zdrojům a seberegulaci redakční ochrany dat.⁹⁷ V Německu působí také Spolek zahraničního tisku⁹⁸, který sdružuje přes 440 korespondentů ze 60 států. Členství je dobrovolné a členem může být každý novinář, který pracuje pro zahraniční médium.⁹⁹

⁹⁰ Tamtéž, s. 157.

⁹¹ HALLIN, Daniel C. a MANCINI, Paolo. *Systémy médií v postmoderním světě: Tři modely médií a politiky*, s. 55.

⁹² *Der DJV: Gewerkschaft und Berufsverband*. Online. Deutscher Journalisten-Verband e. V. Dostupné z: <https://www.djv.de/startseite/profil/der-djv/djv-profil>. [cit. 2023-12-31].

⁹³ Tamtéž.

⁹⁴ Originální název: „Die Deutsche Journalistinnen- und Journalisten-Union“. *Über uns: Wir lieben Journalismus - und die, die ihn machen!*. Online. Deutsche Journalistinnen- und Journalisten-Union. Dostupné z: <https://dju.verdi.de/ueber-uns>. [cit. 2024-01-01].

⁹⁵ V originále: „Presserat“.

⁹⁶ V originále: „Deutscher Journalisten-Verband“, „Deutsche Journalistinnen- und Journalisten-Union (dju)“, „Medienverband der freien Presse“, „Bundesverband Digitalpublisher und Zeitungsverleger“.

⁹⁷ *Aufgaben & Organisation*. Online. Presserat. Dostupné z: www.presserat.de. [cit. 2024-01-02].

⁹⁸ V originále: „Verein der Ausländischen Presse in Deutschland“

⁹⁹ *Geschichte: Nun schon mehr als 100 Jahre ..* Online. Verein der Ausländischen Presse in Deutschland. Dostupné z: <https://www.vap-deutschland.org/auslandspresse/vap/geschichte.php>. [cit. 2023-12-31].

1.2.2.4 Klasifikace mediálních systémů podle Brüggemanna a kolektivu

Na Hallina a Manciniho navázal například Michael Brüggemann a kolektiv. Rozdělili 17 zkoumaných západních zemí na základě šesti parametrů. Vytvořili čtyři klastry – střední, severní, jižní a západní.¹⁰⁰ Klastry rozdělili geograficky. Původní země demokraticko-korporativistického modelu byly rozděleny do středního, severního a západního klastru. Německo je součástí středního klastru spolu s Rakouskem a Švýcarskem. Právě Německo je považováno za prototyp tohoto klastru. V tomto klastru je také zahrnuta Velká Británie z původního liberálního modelu. Střední klaster charakterizuje podle výzkumu silná veřejná vysílací služba, vysoká míra státní intervence v oblasti regulace vlastnictví a vysílání a nízká úroveň dotací pro tisk.¹⁰¹ Politický paralelismus v tomto případě je u středního klastru nižší, než předpokládali Hallin a Mancini. Německo představuje unikátní případ zejména svou silnou veřejnoprávní sférou a specifickou rolí státu ve vztahu k médiím. Pokud porovnáme Brüggemannův přístup s přístupem Hallina a Manciniho, tak Hallin a Mancini více zkoumali historické souvislosti a vývoje jednotlivých mediálních modelů, zatímco Brüggemann se soustředí na aktuální stav. Brüggemann tvrdí, že „mediální systémy jsou stabilní a původní modely odrážejí empirickou stabilitu“.¹⁰² Mohou tak pomoci k budoucímu zdokonalování klastrů a systémů.¹⁰³

1.2.3 Důvěra v novinářskou práci a média v Německu

Tato část se věnuje aktuálnímu tématu německého mediálního prostředí – důvěře v novinářskou práci mezi německým obyvatelstvem na základě vybraných studií. Jedná se o jeden ze stěžejních faktorů při informování obyvatelstva. Pokud by důvěra v novinářskou práci byla velmi nízká, společnost může velmi snadno podlehnout rychle se šířícím dezinformacím, nebo neprofesionální novinářům a jejich příspěvkům v online prostředí. Jednou z nejdůležitějších funkcí médií v demokracii je dle Jürgena Habermase vytváření veřejnosti ve smyslu síťového systému pro komunikaci obsahu popisu názorů.¹⁰⁴ Masová média zároveň slouží jako integrační prvek společnosti, která se může pozorovat ve veřejné

¹⁰⁰ BRÜGGEMANN, Michael; ENGESSER, Sven; BÜCHEL, Florin; HUMPRECHT, Edda a CASTRO, Laia, 2014. Hallin and Mancini Revisited: Four Empirical Types of Western Media Systems. *Journal of Communication*. Roč. 64, č. 6, s. 1056.

¹⁰¹ Tamtéž, s. 1056.

¹⁰² Tamtéž, s. 1060.

¹⁰³ Tamtéž, s. 1060.

¹⁰⁴ BRANAHL, Udo a DONGES, Patrick, 2011. *Warum Medien wichtig sind: Funktionen in der Demokratie | Massenmedien | bpb.de*. Online. Bpb.de - Bundeszentrale für politische Bildung. Dostupné z: <https://www.bpb.de/shop/zeitschriften/izpb/massenmedien-309/7492/warum-medien-wichtig-sind-funktionen-in-der-demokratie/>. [cit. 2023-12-31].

sféře, kterou vytváří, odrazem jako v zrcadle.¹⁰⁵

Dle německého mediálního teoretika Knuta Hickethiera se v Německu o krizi médií diskutuje už několik let a pravděpodobně by se ztrátě důvěry v média dalo uvěřit, kdyby se četly pouze články z tisku.¹⁰⁶ Znejistěna možnou ztrátou důvěry byla hlavně veřejnoprávní média, a proto si zadala speciální průzkumy na toto téma. Studie z roku 2015 od výzkumné společnosti Wahlen nepotvrdila existenci údajné krize důvěry médií. Tuto skutečnost potvrdily i studie z následujícího roku od jiných společností. Hickethier rozporuje formu výzkumů a jejich výzkumné otázky, poukazuje totiž na skutečnost, že z jiných studií je patrné, že nedůvěra v masová média existuje u třetiny společnosti dlouhodobě a že pouze 10 % dotázaných považuje soukromé televizní stanice za důvěryhodné.¹⁰⁷

Důvěra v novinářskou práci v Německu v posledních letech neklesá, v roce 2018 věřilo médiím 52 % Němců, v roce 2019 to bylo 61 %.¹⁰⁸ Velký rozdíl je mezi obyvateli starých a nových spolkových zemí – v nových spolkových zemích označují informace od médií jako důvěryhodná pouze 48 % Němců.¹⁰⁹ Největší důvěru v zemi mají veřejnoprávní média a denní noviny.¹¹⁰ Na základě výzkumu Konrad-Adenauer-Stiftung v březnu 2023 většina dotázaných důvěrovala německým veřejnoprávním médiím a 70 % dotázaných považovalo jejich politické zprávy za důvěryhodné.¹¹¹ Je ale patrný pokles důvěry u obyvatel nových spolkových zemích, a to hlavně od roku 2019. V západní části Německa tyto zprávy považovalo 73 % dotázaných za důvěryhodné, ve východní část pouze 58 %.¹¹² Velký rozdíl ve vnímání důvěryhodnosti veřejnoprávních médiích je také mezi voliči různých německým politických stran. Největší důvěru mají u voličů Zelených a sociálních demokratů, nejnižší u voličů AfD – Alternativy pro Německo.¹¹³ Toto do značné míry reflektuje i spokojenost s demokratickým fungováním země.

Z reprezentativního výzkumu Univerzity Johannese Gutenberga v Mohuči vyplývá, že

¹⁰⁵ Tamtéž.

¹⁰⁶ HICKETHIER, Knut, 2017. Das Vertrauen in die Medien und sein Verschwinden. In: MAULER, Sandra; ORTNER, Heike a PFEIFFENBERGER, Ulrike. *Medien und Glaubwürdigkeit: Interdisziplinäre Perspektiven auf neue Herausforderungen im medialen Diskurs*. 1. Innsbruck: innsbruck university press, s. 39-47. ISBN 978-3-903122-94-9.

¹⁰⁷ Tamtéž.

¹⁰⁸ HUBER, Joachim, 2019. *Studie zur Glaubwürdigkeit der Medien: Der Journalist denkt, Angela Merkel lenkt?* Online. Tagesspiegel. Dostupné z: <https://www.tagesspiegel.de/gesellschaft/medien/der-journalist-denkt-angela-merkel-lenkt-6767209.html>. [cit. 2023-12-31].

¹⁰⁹ Tamtéž.

¹¹⁰ Tamtéž.

¹¹¹ HIRNDORF, Dominik a ROOSE, Jochen. Welchen Nachrichten kann man noch trauen? Angst vor Desinformation und Vertrauen in öffentlich-rechtliche Medien – repräsentative Umfragen, s. 9.

¹¹² Tamtéž, s. 10.

¹¹³ Tamtéž, s. 12.

v roce 2022 důvěra v média lehce poklesla, ale je větší než před začátkem pandemie covidu v březnu 2020.¹¹⁴ V této nejnovější studii byla ale zaznamenána nejnižší hodnota důvěry ve veřejnoprávní média od roku 2015, přestože v době pandemie covidu dosahovala svého maxima.¹¹⁵ Přesto se jedná o vysokou hodnotu důvěry – 62 % u Němců ve věku nad 18 let, které nedosahují žádná další srovnávaná média napříč kategoriemi. Navíc se podle výsledků výzkumu snižuje procentuální souhlas s názorem, že německé obyvatelstvo je médiu systematicky obelháváno a že média spolupracují s politiky za účelem manipulace občanů.¹¹⁶

Německá veřejnoprávní i klasická média se dostávají pod tlak populistů a extrémistů, kteří zavedená média označují jako „lživá média“ nebo též „systémová média“, která brání spolkovou vládu a neinformují občany pravdivě.¹¹⁷ Označení „lživý tisk“ se do německé společnosti vrátilo se silícím neonacistickým hnutím v Německu a zesílilo díky demonstracím hnutí Pegida¹¹⁸. Toto označení se odkazuje k národoveckým hnutím a nacionálně socialistické propagandě. Tento pojem není chápán tak, že by se média v určitých případech zmýlila a informovala o nepravdivých skutečnostech, ale že média systematicky manipulují tiskem a informacemi, aby oklamala německý národ.¹¹⁹ Tento názorový proud jasně vytváří obraz německého tisku jako nepřitele a vede k polarizaci společnosti a systematickému rozšiřování nepravdivých informací a fake news prostřednictvím nacionalistických internetových blogů nebo ruských státních televizí, které vysílají v němčině. Důvěryhodnost novinářů je také velmi často narušována potřebou zrychleného zpravodajství, kdy je na novináře vyvíjen tlak na rychlost informování i kvůli konkurenceschopnosti na mediálním trhu a vytváření senzací.

Důvěru k novinářům, hlavně těm politickým, narušila i studie komunikačních expertů ze

¹¹⁴ *Medienvertrauen nach Pandemie und „Zeitenwende“*. Mainzer Langzeitstudie Medienvertrauen 2022, *Media Perspektiven Mai 2023*, 2023. Online. Johannes Gutenberg-Universität Mainz. Dostupné z: <https://medienvertrauen.uni-mainz.de/forschungsergebnisse-der-welle-2022/>. [cit. 2024-01-03].

¹¹⁵ Tamtéž.

¹¹⁶ Tamtéž.

¹¹⁷ SPELSBERG, Sophie, 2018. *Journalismus und Glaubwürdigkeit: Gefangen in der Blase*. Online. Taz.de. Dostupné z: <https://taz.de/!5534014/>. [cit. 2024-01-03].

¹¹⁸ Pegida je zkrácenina pro *Patriotische Europäer gegen die Islamisierung des Abendlandes*, tedy v češtině: „Vlastenečtí Evropané proti islamizaci Západu“. Toto hnutí mělo silnou podporu v dobách migrační krize v Německu v letech 2015-2016. Hnutí vzniklo již v roce 2014 a demonstrovalo proti údajné islamizaci Německa.

¹¹⁹ PROBST, Maximilian, 2018. *Verschörungstheorie "Lügenpresse" | Wahre Welle*. Online. Bpb.de. Dostupné z: <https://www.bpb.de/themen/medien-journalismus/wahre-welle/270428/verschwoerungstheorie-luegenpresse/>. [cit. 2024-01-03].

Svobodné univerzity v Berlíně.¹²⁰ Tato studie informovala o profesionální stránce politických novinářů a jejich politických názorech. Závěrem této studie bylo, že největší skupina politických novinářů není nakloněna žádné politické straně.¹²¹ Výsledky studie byly ovšem silně dezinterpretovány – a to jak na politické, tak i na novinářské úrovni. Novináři byli kritizováni, že v důsledku této studie nadržují levicovým myšlenkám a politickým stranám, a orientují se tedy na podporu sociálních demokratů a zelených.¹²² Na základě této studie nebyli novináři kritizováni pouze ze strany pravicových populistů z AfD, ale také ze strany vládních křesťanských demokratů. Přitom skutečným výsledkem studie je mimo jiné to, že novináři si uvědomují, že pracují pro názorově mnohem konzervativnější noviny nebo vydavatelství, než jsou jejich názory.

Hickethier ve svém příspěvku nabízí několik možností, jak mohou média opětovně získat důvěru občanů. Vychází z poznatků bývalého šéfredaktora Uwe Kammanna.¹²³ Zmiňuje následující Kammannovy body: (1) nutnost zvýšení kvality novinářské nabídky; (2) spojení klasických médií se sociálními sítěmi skrz vysoce kvalifikovanou nabídku v sociálních médiích, čímž se získá rychlý přístup k publiku a umožní se emocionální komunikace na jiné úrovni; (3) zabránění obviňování z předpojatosti využitím perspektiv mimo masmédiá; (4) zaměřit se více na kontrolu a ověřování faktů; (5) snažit se o transparentní financování vlastních mediálních domů, aby bylo zabráněno možným spekulacím o napojení na politiky a podnikatele; (6) zpomalení procesů ve zpravodajství a přesná rešerše při aktuálních zprávách; (7) možné upozadění negativních událostí v důsledku zpomalení procesů.¹²⁴ Závěrem ale Hickethier uvádí, že tyto body mají sice honosný cíl, ale nebudou mít účinek. Důvodem je zaujatost čtenářů. Čtenáři, kteří nemají důvěru v určité médium, toto médium nečtou, ale pouze na něj útočí. Hickethier nabízí svůj vlastní pohled – danou situaci v zásadě neřešit a spokojit se s faktem, že u dvou třetin obyvatel mají masová média důvěru.¹²⁵

Podle Tissy Bruns, dlouholeté politické redaktorky německých novin Tagesspiegel v Berlíně, se německý politický žurnalismus dostal do krize svého významu a smyslu,

¹²⁰ OPHOVEN, Christopher, 2020. *Studien mehrfach missinterpretiert Deutsche Medien nicht „links-grün“*. Online. Deutschlandfunk. Dostupné z: <https://www.deutschlandfunk.de/studien-mehrfach-missinterpretiert-deutsche-medien-nicht-100.html>. [cit. 2024-01-02].

¹²¹ Tamtéž.

¹²² Tamtéž.

¹²³ Uwe Kamman je německý publicista a mediální poradce. Byl redaktorem u „Rheinische Post“ a „Evangelische Pressedienst“. Zde také mezi 1984 a 2005 jako šéfredaktor. Později vedl Grimme-Institut, společnost pro média, vzdělávání a kulturu.

¹²⁴ HICKETHIER, Knut, 2017. *Das Vertrauen in die Medien und sein Verschwinden*, s. 39-47.

¹²⁵ Tamtéž.

přestože média nepotřebují politiku. To Bruns psala již v roce 2010. Tato otázka se v Německu řešila po vypuknutí finanční krize v letech 2008 a 2009 v souvislosti s krizí eurozóny, kdy se mohla média dopustit základního selhání, přičemž to začalo už v 90. letech. Média podle Bruns selhala, přestože právě ta mají být jedním z kontrolorů veřejné moci a politiky.¹²⁶ Důvodem nebyla pouze proměna novinářiny a nástup nových digitálních technologií, ale také bulvarizace – hlavně také u novinářů tištěných médií a veřejnoprávních médií. Novináři podle Bruns vyhledávají skandály a kontroverze, také se jim daří poté zmenšovat a rozsekávat politické události do takové míry, že velké politické konflikty se stávají nerozpoznatelnými.¹²⁷ Zároveň však poukazuje na to, že média jsou stále více ovlivněna komerčními zájmy a snahou získat co nejvíce diváků či čtenářů a že sama média mají vliv na politickou agendu.¹²⁸ Bruns uvádí, že v tehdejší době nejsou novináři, ale už ani politici ti, co produkují svoji agendu a vytváří profesi, ale spíše reagujícími subjekty než aktivními tvůrci své profese a obsahu.¹²⁹ Tím poukazuje na změnu dynamiky v novinářině.

Novinář Richard Meng dává do souvislosti rychlost a radikálnost zveřejňovaných zpráv s dopadem na demokracii. Podle Menga ohrožuje právě alarmismus medií demokratické schopnosti celé společnosti, pokud je vystavena velkému negativismu.¹³⁰

Demokracie upadá tam, kde občané přestávají číst a konzumovat důvěryhodná a kvalitní média.¹³¹ Heike Raab toto dává do souvislosti s děním v dalších státech, kdy se rozšiřují lživé zprávy a klesá účast ve volbách. Raab píše, že nezávislá a svobodná média jsou nepostradatelná pro demokracii.¹³² Ne pouze pro tu německou. A to hlavně v době, kdy se klasická média dostávají pod stále větší tlak – ať už ze strany inzerentů, anebo ekonomických ukazatelů. Raab zmiňuje, že německý mediální systém je vlastně tím nejsvobodnějším a nejvíce nezávislým.¹³³

¹²⁶ BRUNS, Tissy, 2010. Journalismus auf der Couch. *Neue Gesellschaft | Frankfurter Hefte: Denken und Medien*. Č. 7+8, s. 33.

¹²⁷ Tamtéž.

¹²⁸ Tamtéž, s. 34.

¹²⁹ Tamtéž, s. 36.

¹³⁰ MENG, Richard, 2010. Der Alarmismus der Medienöffentlichkeit bedroht die Demokratie. *Neue Gesellschaft | Frankfurter Hefte*. Č. 7+8, s. 36-39.

¹³¹ RAAB, Heike, 2023. *Welche Medien braucht die Demokratie?* Online. *Neue Gesellschaft / Frankfurter Hefte*. Dostupné z: www.frankfurter-hefte.de/artikel/welche-medien-braucht-die-demokratie-3596/. [cit. 2024-01-02].

¹³² Tamtéž.

¹³³ Tamtéž.

2. Analytická část

2.1 Diskurzivní analýza

2.1.1 Popis diskurzivní analýzy

Pro analýzu vybraných textů byla vybrána metoda diskurzivní analýza. Jedná se o komplikovaný a náročný způsob kvalitativní analýzy, se kterým však lze zkoumat konstruovanou realitu textu. Tento přístup se pokouší se o interpretaci textů v kontextu kultury a společenských poměrů,¹³⁴ tedy v i v rámci informování o politické události dvěma médii, které autor této práce bude zkoumat. Hlavním objektem diskurzivní analýzy je jazyk, jak uvádí Vít Beneš, záběr této analytické metody je však mnohem širší.¹³⁵ Diskurz Renata Sedlákové popisuje jako nástroj sociální konstrukce reality.¹³⁶ Norman Fairclough dává diskurzu dva významy: (1) jazykový prvek sociálního života, (2) konkrétní způsob zobrazení určité oblasti sociálního světa.¹³⁷ Sedláková považuje za cíl diskurzivní analýzy zkoumat diskurz, nikoli pouze analyzovat text a dokumenty.¹³⁸ Podle Beneše „zkoumá diskurzivní analýza, jakým způsobem lidé skrze text či soubor textů konstruují smysl a význam objektů a aktivit sociálního světa“.¹³⁹ Beneš uvádí, že „neexistuje jedna autoritativní varianta diskurzivní analýzy“.¹⁴⁰ Tento typ analýzy se aplikuje například v historii, antropologii, sociologii, mediálních a komunikačních studiích a další řadě oborů. Podle Sedlákové je důležité pro zkoumání diskurzu také znalost společnosti a širší politicko-historický přehled.¹⁴¹ Pokud by se v rámci této analýzy autor soustředil jen na jazyk, bylo by to nevyhovující. Analýza diskurzu je postavena také na interpretaci a hledání kontextu. Analýzy textů jsou prostředkem ke zkoumání diskurzu.¹⁴² V této práci se autor nechce zaměřovat pouze na jazyk analyzovaných článků, ale také na širší souvislosti a na kontext, kterému se věnují a na který odkazují.

Diskurzivní analýzu můžeme rozčlenit na tři základní varianty: kritická diskurzivní analýza,

¹³⁴ SEDLÁKOVÁ, Renáta, 2014. *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky*. 1. Žurnalistika a komunikace. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3568-9, s. 426.

¹³⁵ BENEŠ, Vít, 2008. Diskurzivní analýza. In: DRULÁK, Petr. *Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. Praha: Portál, ISBN 978-80-7367-385-7, s. 92.

¹³⁶ SEDLÁKOVÁ, Renáta. *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky*, s. 431.

¹³⁷ FAIRCLOUGH, Norman, 2004. *Analysing Discourse: Textual analysis for social research*. Taylor & Francis e-Library. ISBN 0-203-69707-3, s. 26.

¹³⁸ SEDLÁKOVÁ, Renáta, *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky*, s. 426-427.

¹³⁹ BENEŠ, Vít, Diskurzivní analýza, s. 93.

¹⁴⁰ Tamtéž, s. 94.

¹⁴¹ SEDLÁKOVÁ, Renáta. *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky*, s. 427.

¹⁴² SEDLÁKOVÁ, Renáta. *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky*, s. 439.

sociálněpsychologickou diskurzivní analýzu a foucaultovskou historickou diskurzivní analýzu. Kritická diskurzivní analýza kromě využití detailní analýzy textu ještě zpracovává analýzu významotvorné praxe v širším společenském a historickém kontextu a zkoumá vztah mezi významovou strukturou, ideologií a mocí.¹⁴³ Sociálněpsychologická diskurzivní analýza se zaměřuje na argumentační a stylistickou strukturu projevu.¹⁴⁴ Zkoumá interpretační repertoáry, rétorické struktury promluvy a identifikaci variace v projevu určité osoby.¹⁴⁵

Foucaultovská historická diskurzivní analýza se zabývá se především koncepty moci,¹⁴⁶ které Foucault rozpracoval ve svých dílech jako „Archeologie vědění“, „Zrození kliniky“ a „Řád diskurzu“. Foucaultův přístup je prezentován jako odmítnutí strukturalismu a realismu, čímž se řadí mezi průkopníky filozofického postmodernismu. Foucault definuje diskurz jako systém pravidel, který legitimizuje výpovědi. Podle něj jsou objektivní výpovědi řízeny diskurzivními normami. Zdůrazňuje, že diskurz je konstruktem jedinců, a přestože je podroben kontrole a selekci ve společnosti, přetrvává nekonečně. Foucault dále tvrdí, že diskurz má moc konstruovat realitu. Zásadním prvkem Foucaultovy diskurzivní analýzy je zkoumání konkrétních výpovědí a jejich opakování, což umožňuje odhalit struktury moci a základy vědění v rámci určité doby nebo společnosti.

2.1.2 Využití diskurzivní analýzy

S přihlédnutím k výše zmíněnému bude využit pro kritickou diskurzivní analýzu přístup Normana Fairclougha a jeho analýzy intertextuality a interdiskurzivity. Důležitou součástí Faircloughovy metody je intertextuální interpretace, která zahrnuje analýzu toho, co se v textech děje, kdo je zapojen a jaké jsou vztahy mezi subjekty. Tento přístup se autorovi práce jeví jako velmi komplexní a podrobný, avšak jako nejvhodnější pro aplikaci na výzkumné otázky a potvrzení nebo vyvrácení hypotézy. V tomto případě se Fairclough snaží o „analýzu vztaženou k širšímu kontextu sociálních dějů“.¹⁴⁷ Ta by měla rozkrýt reprezentaci událostí a osob, participující subjekty a případně také vztah mezi nimi. Sedláková popisuje velmi názornou analytickou činnost, která má být provedena na základě tohoto přístupu. Autor práce zohlední pouze vybrané otázky rozboru a diskurzivní analýzy, které popíše níže.

¹⁴³ FAIRCLOUGH, Norman, 1992. Discourse and text: linguistic and intertextual analysis within discourse analysis. *Discourse & Society*. Roč. 3, č. 2, s. 193-217.

¹⁴⁴ BENEŠ, Vít, Diskurzivní analýza, s. 100.

¹⁴⁵ POTTER, Jonathan, 2004. Discourse Analysis. In: HARDY, Melissa a BRYMAN, Alan. *Handbook of Data Analysis*. SAGE Publications, s. 616-617.

¹⁴⁶ Metodu vyvinul francouzský filozof a sociolog Paul-Michel Foucault.

¹⁴⁷ SEDLÁKOVÁ, Renáta. *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky*, s. 442

Důvodem je vybraný vzorek analyzovaných textů a také potřeby dané analýzy. S ohledem na text má dojít k základnímu rozboru užitých specifických jazykových prostředků, které mohou vyvolávat emoce. Při analýze by si autor měl klást například otázky, jaké asociace text při využití daných jazykových prostředků vyvolává a jaký je preferovaný význam textu a jaké je jeho vyznění.¹⁴⁸ Další fází je v „rovině diskurzivních praktik zohlednění kontextu, intertextuality a interdiskurzivity,“ protože sdělení odkazuje na texty a jejich možnou reinterpretaci.¹⁴⁹ V této fázi se má autor zaměřit například na širší diskurzivní rámec sdělení, čemu je věnována pozornost, co je v rámci textu zdůrazňováno.¹⁵⁰ V závěrečné fázi se má analýza zaměřit na širší sociokulturně-politický kontext vzniku sdělení/diskurzu.¹⁵¹

Na základě analyzovaných diskurzů autor vyhodnotí analyzované články, respektive roli médií, dle teoretické části v kapitole vztahu médií a demokracie. Zaměří se na to, jaký model vztahu médií a demokracie odpovídá informování analyzovaných médií o kauze Ibize v rakouské vládní krizi. Dojde zde tak k propojení diskurzivní analýzy a teoretického přístupu k roli médií v demokratické společnosti.

2.2 Hypotéza a definice analytické části

2.2.1 Cíl výzkumu

Cílem výzkumu je analýza článků „Süddeutsche Zeitung“ a „Der Spiegel“, které se věnují rakouské vládní krizi v roce 2019, konkrétně afěře okolo zveřejněného videa, které zachycuje rakouského vicekancléře Stracheho během šestihodinového rozhovoru s údajnou neteří ruského podnikatele na Ibize. Süddeutsche Zeitung a Spiegel byly vybrány záměrně, protože právě tato média se podílela na odhalení a analyzování zmiňovaného videa. Jako první vůbec o tomto videu informovala veřejně. Jejich role je tedy v rakouské vládní krizi naprosto zásadní.

Jedná se o unikátní případ, při kterém dvě německá média dokázala zveřejněním článků ovlivnit politiku v sousedním státu. S ohledem na jazyky médií je nutné zmínit, že v Rakousku mají Spiegel a Süddeutsche Zeitung své čtenáře, velmi často poskytují i rakouští politici a osobnosti těmto německým médiím rozhovory a vyjádření, je zde tedy velká provázanost. Navíc jak bylo popsáno výše, Spiegel působí jako velmi vlivné médium v rámci celého německojazyčného prostoru, Süddeutsche Zeitung jsou největší německé

¹⁴⁸ SEDLÁKOVÁ, Renáta. *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky*, s. 443.

¹⁴⁹ Tamtéž.

¹⁵⁰ Tamtéž, s. 444.

¹⁵¹ Tamtéž, s. 445.

nadregionální noviny.

Analyzovány budou články SZ, které byly publikovány online od 17. do 24. května a vybráno bude pět článků, které se celé problematice věnují, konkrétně jsou to tyto články: „Heimliche Aufnahmen belasten Österreichs Vizekanzler schwer“ (česky: „Tajné nahrávky vážně obviňují rakouského vicekancléře“) (dále také jako SZ 1), „Regierungskrise in Österreich: Strache legt Ämter nieder“ (česky: „Vládní krize v Rakousku: Strache se vzdá všech funkcí“) (dále také jako SZ 2), „Der neue FPÖ-Chef der in Straches Schuld steht“ (česky: „Nový šéf FPÖ, který je Stracheho dlužníkem“) (dále také jako SZ 3), „Wie die FPÖ Russland lieben lernte“ (česky: „Jak se FPÖ naučila milovat Rusko“) (dále také jako SZ 4) a „Warum die Medien über das Strache-Video berichten mussten“ (česky: „Proč média musela informovat o Stracheho videu“) (dále také jako SZ 5). Do analýzy nebyly zahrnuty články, které pouze přejímají zprávy z informačních agentur, a články, které shrnují výroky jednotlivých aktérů a které jen popisují souhrn politického dění v uplynulých hodinách a dnech. Jedná se tedy skutečně o autorské články a komentáře daných médií. Od 17. do 20. května byl vybrán vždy jeden článek za daný den. Analyzované články vždy celou kauzu posouvají a přinášející v momentu zveřejnění nově zpracované informace v širším kontextu. Článek z 24. května byl vybrán kvůli obhajobě a zdůvodnění zveřejnění daného videa, v článku jsou zmíněny i argumenty, proč by média měla takovou skutečnost zveřejňovat a jak pracovat s neověřitelnými zdroji.

Dále budou analyzovány články ze dvou tištěných vydání magazínu „Der Spiegel“, které vyšly 18. a 25. května, konkrétně tedy v čísle 21 a 22 roku 2019. Tato vydání jsou dostupná také v online verzi. Spiegel se celé kauze věnuje i v online článcích, ty však nebudou součástí analýzy. Analyzované články patří mezi stěžejní články daného vydání. Z čísla 21 bude analyzován článek „Joschi, mach das jetzt klar“ (česky: „Joschi, vyříd' to teď“) (dále také jako SP 1). V Německu se nejednalo o titulní článek, v rakouském vydání Spiegelu však ano. Z čísla 22 bude analyzován titulní článek „Jetzt erst recht. Europas Saubermänner: Das wahre Gesicht der Rechtspopulisten“ (česky: „Teď víc než kdy jindy. Evropští moralisté: Skutečná tvář pravicových populistů“) (dále také jako SP 2).

Analýza zmíněných článků bude provedena formou diskurzivní analýzy se zaměřením na určení využitých diskurzů, asociací a kontextů obsahu publikovaných článků k rakouské vládní krizi. Na základě tohoto bude popsáno v následném kroku i chování médií ke vztahu k demokracii v porovnání s využitými informacemi z teoretické části.

2.2.2 Výzkumná otázka a hypotéza

Analýzy článků, které budou prováděny, se zaměří na diskurz a vyznění článků s ohledem na hlavní postavy celé rakouské vládní krize. Výzkumné otázky jsou:

- 1) Jaké jsou diskurzy, které se v analyzovaných článcích SZ a Spiegelu v souvislosti s rakouskou vládní krizí, konkrétně kauzou Ibiza, a osobou rakouského vicekancléře Stracheho objevují?
- 2) Lze pozorovat určitou provázanost sledovaných diskurzů v rámci analýzy vybraných článků?
- 3) Jak lze charakterizovat přístup SZ a Spiegelu při informování o rakouské vládní krizi v roce 2019 na vybraných článcích dle teoretické části vztahu médií a demokracie na základě popsaných přístupů v této diplomové práci?

S výše uvedenými výzkumnými otázkami se autor práce zaměří na potvrzení, anebo vyvrácení následující hypotézy:

Hypotéza je následující: Süddeutsche Zeitung i Spiegel se celé kauze Ibiza v rámci rakouské vládní krize v roce 2019 věnují v souvislých článcích, které zohledňují stejné diskurzy v rámci sledovaného časového období, zahrnují i další kontextová témata a chovají se jako „hlídací psi demokracie“.

2.3 Rakouská vládní krize v roce 2019 a její důsledky

Rakouská vládní krize v květnu 2019 začala zveřejněním tajně pořízeného videa na ostrově Ibiza. Proto se pro celou krizi vžilo označení „aféra Ibiza“, případně „kauza Ibiza“. Video kompletně zachycuje setkání tehdejšího předsedy rakouské strany FPÖ a v roce 2019 již rakouského vicekancléře Heinze-Christiana Stracheho a jeho spolustraníka Johanna Gudenuse, v roce 2019 předsedu parlamentního klubu FPÖ, s údajnou neteří ruského milionáře, který je v kontaktu s ruským prezidentem Putinem.

Hlavním motivem setkání bylo navázání kontaktu mezi aktéry a možná dohoda ohledně nepřímé finanční podpory pro FPÖ výměnou za možné výhodné získávání státních zakázek, pokud by se FPÖ stala součástí nové rakouské vlády. Údajná neteř ruského milionáře nabízela mimo jiné, že odkoupí část podílu v nejvýznamnějších rakouských novinách a zasadí se o vydávání podporujících článků pro FPÖ. Strache jí byl za takovou pomoc

ve volební kampani ochoten nabídnout takřka cokoliv.

Informace o videu byly publikovány 17. května 2019. Články vyvolaly vládní krizi v Rakousku. Rakouský kancléř Sebastian Kurz (ÖVP) hned následující den požadoval jednání o budoucím fungování vládní koalice ÖVP-FPÖ. 18. května Strache odstoupil ze všech svých politických funkcí – vzdal se postu vicekancléře a předsedy FPÖ. Na svoje politické pozice rezignoval i Gudenus. Odhalení bylo pro rakouskou politiku i veřejnost šokující, Strache ve videu otevřeně mluví o svých plánech a změně mediálního systému a přebudování Rakouska podle svých představ. Den po zveřejnění se ve Vídni konala velká demonstrace proti Strachemu. Zúčastnilo se jí 15 000 demonstrantů. Kurz se rozhodl, že ve vládní koalici s FPÖ nebude pokračovat, a požadoval vypsání předčasných voleb. Ještě ten den rakouský prezident Alexander Van der Bellen odsouhlasil navrhovaný postup, Rakousko tedy definitivně směřuje k předčasným volbám.

Kurz byl pověřen sestavením přechodného vládního kabinetu do termínu předčasných voleb. Součástí této vlády nebyli ministři za FPÖ, jednalo se o jednobarevnou vládu ÖVP. 27. května byla Kurzově přechodné vládě vyslovena nedůvěra. Bylo to poprvé v historii Rakouska, co se podařilo vyslovit nedůvěru vládě. Proti této vládě se postavili sociální demokraté SPÖ i Svobodní FPÖ. Tím se Kurzovo kancléřství stalo nejkratším v historii poválečného Rakouska. Předčasné volby byly plánovány na září roku 2019, do té doby zemi vedla provizorní vláda odborníků, kterou prezident jmenoval 3. června. Tato vláda zemi spravovala do 1. října. Předsedkyní této přechodné vlády byla rakouská právnička a bývalá ústavní soudkyně Brigitte Bierlein.

Předčasné volby 29. září 2019 vyhrála ÖVP s 37,5 %, posílila o 6 %. Bývalá vládní strana FPÖ se propadla na 16 % a ztratila skoro 10 % v porovnání s parlamentními volbami roku 2017. Do rakouského parlamentu se dostali ještě sociální demokraté SPÖ s 21 % (ztráta přes 5 %), liberální strana NEOS s 8 % (posílila o takřka 3 %) a Zelení s rekordním ziskem skoro 14 %, když posílili o 10 % oproti předchozím volbám, ve kterých nepřekonali potřebnou hranici pro vstup do parlamentu.

Sebastian Kurz poté vytvořil novou vládu, tentokrát spolu se Zelenými. Vznikla tak první rakouská vláda ÖVP-Zelení. Vláda fungovala do rezignace Kurze v lednu 2021. Kurz rezignoval kvůli korupčnímu skandálu, ve kterém vyšlo najevo, že si za veřejné peníze Kurz a jeho spolustraníci nechávali zpracovat zfalšované průzkumy veřejného mínění. Ty následně formou inzerátů zveřejňovali v rakouských médiích, aby vylepšili svůj mediální obraz.

2.4 Analyzovaná média

2.4.1 Süddeutsche Zeitung

2.4.1.1 Popis Süddeutsche Zeitung

V této kapitole se autor bude věnovat popisu médiu, které je součástí následné analýzy. Süddeutsche Zeitung jsou největšími nadregionálními novinami v Německu a sídlí od svého vzniku v roce 1945 v bavorském hlavním městě Mnichově. V roce 2023 měly SZ průměrně 1,26 milionů čtenářů denně, velkou část čtenářů tvoří vzdělanější čtenáři a vedoucí představitelé firem, ty dokonce zasáhne z denních novin nejvíce.¹⁵² SZ byly založeny jako první licencované noviny pod americkou okupační správou v Bavorsku po konci druhé světové války. Takto de facto vznikl svobodný tisk na území této budoucí spolkové země. Vyznačují se levicově liberálním zaměřením,¹⁵³ v některých hospodářských ohledech zaujímá také pro-podnikatelský přístup. Jejich redakční motto je následující: „Bránit a usilovat o svobodnou a demokratickou formu společnosti na základě liberálních a sociálních idejí.“¹⁵⁴ Po svém vzniku podporovaly sociálně demokratického bavorského předsedu vlády, pak také i jeho konzervativního následovníka. Od podpory CSU se SZ odvrátily poté, co se z CSU stala dominantní vládnoucí bavorská strana. SZ se snaží „určovat měřítko a normy v Mnichově, Německu a také za jeho hranicemi“.¹⁵⁵ SZ jako jedny z mála nadregionálních novin dokázaly v prvním desetiletí 21. století stabilizovat propad svých prodaných výtisků, a naopak ještě počet prodaných výtisků dokázaly navýšit. Od roku 2016 ale počet prodaných výtisků klesá.¹⁵⁶ Naproti tomu ale roste počet prodaných digitálních předplatných a posiluje se tím online směřování novin. SZ se zaměřují na reportáže, glosy a na každodenní obsáhlé zpravodajství z oblasti politiky, hospodářství, kultury, vědy, médií i sportu z celého Německa a také ze zahraničí – převážně díky své rozsáhlé síti vlastních zahraničních korespondentů, kterou budovaly od 60. let 20. století.

¹⁵² *Süddeutsche Zeitung*. Online. Republic. Dostupné z: <https://www.republic.de/sz>. [cit. 2024-01-02].

¹⁵³ Motto redakce doslova zní: „Sie verteidigt und erstrebt freiheitliche, demokratische Gesellschaftsform nach liberalen und sozialen Grundsätzen.“ Přeloženo tedy: „Hájí a usiluje o liberální, demokratickou společnost založenou na liberálních a sociálních principech.“

¹⁵⁴ MEYN, Hermann a TONNEMACHER, Jan. *Massenmedien in Deutschland*, s. 71.

¹⁵⁵ *Süddeutsche Zeitung. Zeitung und Anspruch*. Online. Süddeutscher Verlag. Dostupné z: <https://www.sueddeutscher-verlag.de/sueddeutsche-zeitung>. [cit. 2023-12-31]. V originále z webové stránky Süddeutscher Verlag o Süddeutsche Zeitung: „Die Zeitung, die Maßstäbe setzt in München, in Deutschland und weit darüber hinaus.“

¹⁵⁶ *Auflage der Süddeutschen Zeitung bis zum 3. Quartal 2023*, 2023. Online. Statista. Dostupné z: <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/382110/umfrage/auflage-der-sueddeutschen-zeitung/>. [cit. 2024-01-03].

2.4.1.2 Odhalené německé i mezinárodní kauzy

SZ v posledních deseti letech publikovaly velké množství článků, které zasáhly politickou sféru a ovlivnily politickou situaci v několika zemích. Jedním z nich je i například reportáž o „Operaci Eikonal“, která informovala o tajné spolupráci mezi německými a americkými tajnými službami. Díky této kooperaci mohly americké tajné služby využívat zázemí v Německu a několik let mít neomezený přístup k telefonním i internetovým datům, která proudila přes hlavní německé informační uzly, hlavně přes Frankfurt nad Mohanem.¹⁵⁷

SZ se podílely na odhalení finančního podvodu souvisejících s německou investiční společností „Wirecard“ v roce 2020, kdy se prokázalo, že firmě chybí na účtech skoro dvě miliardy eur.¹⁵⁸ Wirecard byl prezentován jako jeden z úspěšných německých moderních finančních projektů, který získal i podporu zástupců spolkové vlády, a to i přes určitá svědectví a informace o neobvyklých obchodech před krachem celé společnosti. SZ se zaměřily také na jednoho z hlavních představitelů Wirecard Jana Marsalka, kterého roky intenzivně sledovaly a popisovaly jeho příběh, ve kterém dodnes není jasné, zda se nejednalo o agenta cizího státu, který kradl soukromá data klientů.¹⁵⁹

Celosvětově nejznámější z těchto článků je zveřejnění informací o „Panama Papers“ v roce 2016. Celé kauza zasáhla více než 80 zemí, ve kterých došlo k vyšetřování hlavních představitelů daných států. Ve více jak 11 milionech uniklých dokumentů z firmy „Mossack Fonseca“ byly prokázány obří daňové úniky představitelů států, sportovních hvězd a funkcionářů a dalších známých osobností, dále také představitelů nelegálních organizací. Majitelé Mossack Fonseca byli uvězněni a jejich firma, která kryla přes 200 000 anonymních schránkových firem, byla označena za zločineckou organizaci. Hlavním cílem krytí anonymních firem bylo neplacení daní a skrytí skutečných vlastníků firem. Takové množství dat, se kterými pracovali novináři SZ ve spolupráci s Mezinárodním konsorciem investigativních novinářů,¹⁶⁰ bylo do té doby unikátní. Navíc se jednalo také do té doby o největší přeshraniční novinářskou spolupráci, do které se zapojilo přes 100 mediálních

¹⁵⁷ LEYENDECKER, Hans; MASCOLO, Georg a GOETZ, John, 2014. *Codewort Eikonal - der Albtraum der Bundesregierung*. Online. Süddeutsche.de - Süddeutsche Zeitung. Dostupné z: <https://www.sueddeutsche.de/politik/geheimdienste-codewort-eikonal-der-albtraum-der-bundesregierung-1.2157432>. [cit. 2023-12-31].

¹⁵⁸ *Der Fall Wirecard*, 2020. Online. Süddeutsche.de - Süddeutsche Zeitung. Dostupné z: www.sueddeutsche.de/projekte/artikel/wirtschaft/wirecard-die-wichtigsten-nachrichten-zur-finanzaffaere-e203568/. [cit. 2024-01-02].

¹⁵⁹ KREJČÍ, Jaroslav, 2023. *Wirecard po dlouhé roky klamal investory. Krach v létě 2020 byl však bleskový*. Online. E15.cz. Dostupné z: <https://www.e15.cz/byznys/finance-a-bankovnictvi/wirecard-po-dlouhe-roky-klamal-investory-krach-v-lete-2020-byl-vsak-bleskovy-1397489>. [cit. 2023-12-31].

¹⁶⁰ V originále: International Consortium of Investigative Journalists. Více na <https://www.icij.org/>.

organizací. Prověřování informací od jejich získání po zveřejnění trvalo více jak jeden rok. Za komplexní práci s dokumenty získaly SZ spolu s Mezinárodním konsorciem investigativních novinářů Pulitzerovu cenu jako první ne-americké noviny vůbec.

V roce 2023 před zemskými volbami v Bavorsku SZ rozpoutaly aféru okolo bavorského vicepremiéra a ministra hospodářství Huberta Aiwangera. Ten podle SZ během studií na gymnáziu sepsal antisemitský a pravicově extremistický článek. Aiwanger jako předseda strany „Freie Wähler“ označil článek za politicky motivovaný útok na jeho osobu před nadcházejícími zemskými volbami v Bavorsku. Nakonec vyšlo najevo, že článek napsal Aiwangerův bratr, který se od obsahu textu distancoval.¹⁶¹ Kauza vyvolala reakci představitelů opozice i zástupců židovských organizací, vláda ale celou událost přestála a bavorský premiér se rozhodl svého vicepremiéra neodvolat. Důvodem byly blížící se volby. Z předvolebních průzkumů bylo totiž jasné, že stávající vláda bude s velkou pravděpodobností pokračovat. SZ byly za zveřejnění informací také kritizovány z jiných médií – například kvůli tomu, že obvinění v článku bylo volně dostupné, zatímco podrobnější vyjádření byla dostupná pouze po zaplacení, a že SZ porovnávají několik desítek let starou událost s aktuální politickou situací.¹⁶²

2.4.2 Magazín „Der Spiegel“

2.4.2.1 Popis Der Spiegel

„Der Spiegel“ působí v Německu jako vlivné médium, které má významný vliv a autoritu v německojazyčném mediálním prostoru a často určuje trendy a směřování veřejné debaty. Tento politický magazín se etabloval jako jedno z nejvýznamnějších tištěných médií vůbec. Spiegel ovlivňuje i další média, přináší nová témata do veřejného i mediálního prostoru a svou investigativní činností odhaluje nové společensko-politické kauzy, a to už od svého vzniku.¹⁶³ Zakladatelem magazínu byl novinář Rudolf Augstein, který již v časopise „Diese Woche“ roku 1946 kritizoval britskou okupační správu kvůli nedostatečnému zásobování. Augstein tehdy odmítl možnou cenzuru ze strany okupační správy a byl nucen vydávat časopis pod novým názvem „Der Spiegel“. První vydání magazínu vyšlo 4. ledna 1947.

¹⁶¹ SCHUSTER, Robert, 2023. *Bavorská vláda má hnědou skvrnu. Vicepremiér Hubert Aiwanger čelí podezření, že v mládí sepsal protižidovský pamflet.* Online. Lidovky.cz. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/svet/bavorsko-antisemitismus-hubert-aiwanger.A230828_171854_in_zahranici_hud. [cit. 2023-12-31].

¹⁶² BORGERS, Michael, 2023. *Recherche zu Hubert Aiwanger Kritik an der Berichterstattung der SZ.* Online. Deutschlandfunk. Dostupné z: [https://www.deutschlandfunk.de/sz-in-kritik-wegen-aiwanger-recherche-100.html.](https://www.deutschlandfunk.de/sz-in-kritik-wegen-aiwanger-recherche-100.html) [cit. 2023-12-31].

¹⁶³ MEYN, Hermann a TONNEMACHER, Jan. *Massenmedien in Deutschland*, s. 79.

Tento magazín se profiloval především svoji investigativní žurnalistikou, podle Wolframa Schraga objevil investigaci v žurnalistice ještě dříve, než vůbec tento pojem do Německa dorazil z amerického prostředí.¹⁶⁴ Jedny z nejznámějších kauz, které zveřejnil Spiegel stojí právě na investigativní žurnalistice a kvalitní práci se zdroji. Jak ale uvedl bývalý reportér Spiegelu Fred David, magazínu bylo „hodně předhazováno, že takzvaní whistlebloweri z různých důvodů vyzrazovali informace z ministerstev, státní správy, hospodářství, armády, odborů a tajných služeb. (...) Novinářům bylo jedno z jakých důvodů. Důležité bylo, aby se informace dala ověřit a aby novinář nebyl figurkou nějakých zájmů, které nejsou jeho vlastní.“¹⁶⁵ Poslání Spiegelu byla ovšem jasně definováno zakladatelem a šéfredaktorem Augsteinem: „Jsme útočným štítem nové demokracie, který bude soustavně odhalovat skandální chování na politické scéně.“¹⁶⁶

2.4.2.2 „Aféra Spiegel“ a etablování magazínu jako kontrolního a vlivného média

Kromě „Aféry Spiegel“ z října 1962, kdy došlo k bezprecedentnímu zásahu politické moci do novinářské činnosti, informoval Spiegel roku 1950 například o uplácení spolkových poslanců v roce 1949 při hlasování ve volbě nového spolkového hlavního města, které tehdy prohrál favorit Frankfurt nad Mohanem. Tímto odhalením se magazín proslavil po celé zemi. Tehdy Německý spolkový parlament svolal speciální vyšetřovací výbor, který však nedošel k žádnému závěru. Při „Aféře Spiegel“ v roce 1962 došlo k nelegálnímu zadržení šéfredaktora magazínu Rudolfa Augsteina a několika redaktorů a prohledání redakce kvůli možné vlastizradě.¹⁶⁷ V článku „Bedingt abwehrbereit“ (česky: „Podmínečně připraveni k obraně“) novináři zpochybnili schopnost německé armády účinně se bránit při možném útoku armád Varšavské smlouvy, politická reprezentace byla šokována. Nikoli daným zjištěním, ale získáním tajných státních dokumentů. Na podnět spolkové prokuratury byl uvězněn i šéfredaktor Spiegelu Augstein, soukromé byty novinářů a jejich redakce kompletně prohledána a zabaveno velké množství materiálů. Článek byl publikován z tajných analytických dokumentů po cvičení jednotek NATO. Dokumenty deklarovaly v případě napadení Německa velmi rychlý kolaps zdravotnictví, nevyhovující zásoby

¹⁶⁴ SCHRAG, Wolfram. *Medienlandschaft Deutschland*, s. 164.

¹⁶⁵ MEYN, Hermann a TONNEMACHER, Jan. *Massenmedien in Deutschland*, s. 81.

¹⁶⁶ HVÍŽDALA, Karel, 2003. *Moc a nemoc médií: rozhovory, eseje a články 2000-2003*. Praha: Máj. ISBN 80-866-4307-7, s. 206.

¹⁶⁷ WOLFRUM, Edgar, 2008. *Zdařilá demokracie: dějiny Spolkové republiky Německo od jejich počátků až po dnešek*. Brno. ISBN 978-80-87029-43-5, str. 175-178.

potravin pro dobu krize a nezajištění dostatečných kapacit armády – jak personálních, tak materiálních. Na podporu svobody novinářského projevu se konaly ve Spolkové republice demonstrace novinářů, vydavatelů, studentů, odborářů i zástupců církve. Zastání Spiegelu mezi obyvatelstvem a dalšími novináři sílilo, na konci roku 1962 už magazín vydával 485 000 výtisků.¹⁶⁸ Začátkem roku 1962 to bylo 395 000.¹⁶⁹ Díky spolupráci s dalšími redakcemi ale ani přes uzavření redakce magazín nepřestal vycházet. Obvinění novinářů a magazínu byla nakonec označena jako neodůvodněná. Bylo dokázáno, že novináři nespáchali žádnou skutkovou podstatu trestného činu, pouze vykonávali svoji novinářskou profesi, a že novinář v tomto případě nepředstavuje zrádce vlasti.¹⁷⁰ Augstein strávil ve vazbě tři měsíce za podezření z vlastizrady. Důsledkem celé aféry byla rezignace tehdejšího ministra obrany Franze Josefa Strauße.¹⁷¹ Situace se odrazila i na celkovém fungování tehdejší čtvrté vlády Konrada Adenauera. Ministři koaličního partnera FDP se vzdali svého mandátu a vláda padla. Došlo k rekonstrukci vlády, Strauß poté nebyl součástí nové vlády a tehdejší spolkový kancléř Adenauer přislíbil, že v roce 1963 již nebude usilovat o pozici spolkového kancléře. Strauß byl obeznámen se skutečným stavem věcí a věděl, že zveřejněné informace jsou pravdivé. I přes posouzení článku Spolkovou zpravodajskou službou redaktory před jeho zveřejněním se rozhodl Strauß zasáhnout proti Spiegelu. V této kauze se magazín etabloval jako kontrolní médium základních demokratických práv v mladé Spolkové republice. Podle Karla Hvížd'aly tento útok na Spiegel změnil časopis v mediální instituci.¹⁷² Aféra je označována jako „milník na cestě k nepopiratelné svobodě tisku v Německu a novinařině, která se chápe jako kritický protějšek státu“.¹⁷³

2.4.2.3 Další odhalené kauzy od 80. letech až do současnosti

Spiegel díky své investigativní činnosti odhalil v následujících letech i mnoho dalších kauz. Zde budou uvedeny jen některé z nich.

V září 1987 informoval Spiegel před zemskými volbami o politických praktikách

¹⁶⁸ SCHRAG, Wolfram. *Medienlandschaft Deutschland*, str. 165.

¹⁶⁹ Tamtéž, str. 165.

¹⁷⁰ HVÍŽĎALA, Karel, 2003. *Moc a nemoc médií: rozhovory, eseje a články 2000-2003*, s. 203.

¹⁷¹ Strauß byl navíc považován za možného budoucího kancléře Spolkové republiky. Strauß magazín Spiegel neměl v oblibě, intenzivně informoval o jeho politických i mimopolitických aktivitách za hranou morálnosti.

¹⁷² HVÍŽĎALA, Karel. *Moc a nemoc médií: rozhovory, eseje a články 2000-2003*, s. 223. Hvížd'ala dokonce zmiňuje na s. 201, že „podle některých historiků tato aféra nastartovala v Evropě protestní hnutí, jež skončila bitkami studentů s policisty v Berlíně a Paříži v roce 1968.“

¹⁷³ PÖTTKER, Horst, 2012. *Meilenstein der Pressefreiheit – 50 Jahre "Spiegel"-Affäre | Qualitätsjournalismus* | [bpb.de](https://www.bpb.de/shop/zeitschriften/apuz/140234/meilenstein-der-pressefreiheit-50-jahre-spiegel-affaere/). Online. Bpb.de. Dostupné z: <https://www.bpb.de/shop/zeitschriften/apuz/140234/meilenstein-der-pressefreiheit-50-jahre-spiegel-affaere/>. [cit. 2024-01-02].

a jednáních tehdejšího zemského ministerského předsedy Šlesvicka-Holštýnska Uwe Barschela (CDU). Ten se měl dopustit nekalého a záměrného očeřování pověsti svého kandidáta a hlavního vyzyvatele za sociální demokraty. Tzv. „Aféra Barschel“ vedla k rezignaci Barschela a jeho útěku do zahraničí, kde následně spáchal sebevraždu. Vyšetřovací komise zemského sněmu následně tvrzení Spiegelu potvrdila. Celá kauza vedla k vypsání předčasných voleb, ve kterých zvítězili sociální demokraté, a k vnitrostranické krizi regionální CDU, která stála za svým lídrem až do odhalení všech skutečností.

Rezignaci dalšího zemského ministerského předsedy za CDU v lednu 1991 skončila „Aféra loď snů“, ve které Spiegel odhalil, že si tehdejší bádensko-württemberský ministerský předseda Lothar Spät nechal hradit své zahraniční cesty soukromými společnostmi a svými přáteli.¹⁷⁴ Jednalo se například o privátní let nadzvukovým letadlem Concorde na ostrov Martinik a následnou několikátýdenní plavbu luxusní lodí, dále o pobyt s rodinou v Egyptě nebo pobyt v luxusním hotelovém rezortu v Malajsii.¹⁷⁵

Spiegel pomáhal odhalit a informovat na konci roku 1999 a začátkem roku 2000 veřejnost o financování CDU z nelegálních finančních darů, které nebyly řádně evidovány. Do celé aféry byl zapleten i bývalý německý spolkový kancléř Helmut Kohl, který přiznal, že od roku 1993 převzal přes 2 miliony německých marek formou darů, které nebyly zaneseny v účetních knihách.¹⁷⁶ Celá situace vedla k odstoupení mnoha vlivných křesťansko-demokratických politiků. Konkrétně se mohlo jednat o nepřímé úplatky při převzetí několika firem ve východní části Německa a umožnění prodeje vojenské techniky do zahraničí.¹⁷⁷

Magazín se také svými články podílel na odhalení plagiátorství v disertační práci tehdejšího ministra obrany Karla-Theodora zu Guttenberga (CSU) v roce 2011, který po odebrání doktorského titulu odstoupil ze svých politických funkcí.¹⁷⁸

2.5 Analyzované články

V rámci této kapitoly budou na vybrané články aplikována diskurzivní analýza. P

¹⁷⁴ *Das mache ich mit Lothar aus*, 1991. Online. DER SPIEGEL. Dostupné z: <https://www.spiegel.de/politik/das-mache-ich-mit-lothar-aus-a-5a503cd8-0002-0001-0000-000013507184>. [cit. 2024-01-02].

¹⁷⁵ Tamtéž.

¹⁷⁶ DEGGERICH, Markus, 2000. *Die brennenden Fragen der CDU-Spendenaffäre*. Online. DER SPIEGEL. Dostupné z: www.spiegel.de/politik/deutschland/uebersicht-die-brennenden-fragen-der-cdu-spendenaffaere-a-108558.html. [cit. 2024-01-02].

¹⁷⁷ Tamtéž.

¹⁷⁸ *Plagiats-Affäre: Uni Bayreuth entzieht Guttenberg den Dokortitel*. Online. DER SPIEGEL. Dostupné z: <https://www.spiegel.de/politik/deutschland/plagiats-ffaere-uni-bayreuth-entzieht-guttenberg-den-dokortitel-a-747358.html>. [cit. 2023-12-31].

ro jednodušší orientaci v rámci analyzovaných článků budou analýzy článků Süddeutsche Zeitung označeny jako Analýza SZ 1, Analýza SZ 2, Analýza SZ 3, Analýza SZ 4, Analýza SZ 5. Analýzy článků Spiegelu budou označeny jako Analýza SP 1 a Analýza SP 2. Po každé analýze bude následovat souhrnné vyhodnocení analýzy.

2.5.1 Analýza SZ 1: Článek „Heimliche Aufnahmen belasten Österreichs Vizekanzler schwer“¹⁷⁹ (česky: „Tajné nahrávky vážně obviňují rakouského vicekancléře“)

Analýzovaný článek je první zprávou o celé kauze na stránkách SZ. Vyšel v pátek 17. května 2019. Článek se soustředí na možný politický skandál, který vyvolává video tajně pořízené v roce 2017, tedy před konáním rakouských spolkových voleb. Video bylo nahráno na španělském ostrově Ibiza, kde předseda Svobodné strany Rakouska (FPÖ) Heinz-Christian Strache trávil dovolenou. V době uveřejnění článku byl Strache již rakouským vicekancléřem a klíčovou osobou v rakouské vládě. Diskurzivní analýza textu zkoumá klíčové aspekty v návaznosti na popsání využití metody, které jsou důležité pro pochopení obsahu článku a jeho dopadu na čtenáře.

Začátek článku se věnuje konkrétnímu popisu celé situace, ve které rakouský politik nabízí možné protislужby údajné ruské vlivné podnikatelce, která pochází z okruhu ruských vlivných oligarchů, za pomoc ve volební kampani a ovlivňování veřejného mínění prostřednictvím rakouských novin, ve kterých chce Ruska získat podíl. To poskytuje čtenáři určitý základ pro pochopení celé kauzy. Setkání zástupce FPÖ s vlivnou ruskou podnikatelkou nepůsobí nijak nečekaně, FPÖ má obecně blízké vztahy s ruskými politiky a byznysmeny. Strana uzavřela roku 2016 smlouvu o spolupráci s ruskou vládní stranou Jednotné Rusko.¹⁸⁰ Například svatby tehdejší rakouské ministryně zahraničí Karin Kneissl (nestranička za FPÖ) se zúčastnil přímo ruský prezident Vladimir Putin. Nejednalo se pouze o zdvořilostní návštěvu, ale o určitou osobní symboliku, kdy Putin na svatbě s Kneissl i tančil a Kneissl před Putin děkovně poklekla.¹⁸¹ Za to byla rakouskými opozičními politiky i evropskými kritizována. Rakousko tehdy předsedalo Radě Evropské unie a podle některých

¹⁷⁹ AL-SERORI, Leila; DAS GUPTA, Oliver; MÜNCH, Peter; OBERMAIER, Frederik a OBERMAYER, Bastian, 2019. *Heimliche Aufnahmen belasten Österreichs Vizekanzler schwer: FPÖ-Vizekanzler wird belastet*. Online. Süddeutsche.de - Süddeutsche Zeitung. Dostupné z: <https://www.sueddeutsche.de/politik/strache-video-fpoe-oesterreich-ibiza-1.4451784>. [cit. 2023-12-31].

¹⁸⁰ SIEBENHAAR, Hans-peter, 2018. *Warum Putin auf der Hochzeit der österreichischen Außenministerin tanzt*. Online. Handelsblatt. Dostupné z: <https://www.handelsblatt.com/politik/international/karin-kneissl-warum-putin-auf-der-hochzeit-von-oesterreichs-aussenministerin-tanzt-/22926028.html>. [cit. 2023-12-31].

¹⁸¹ *Hochzeit von Karin Kneissl: 90 Minuten Party mit Putin*, 2018. Online. Tagesschau.de. Dostupné z: <https://www.tagesschau.de/ausland/putin-oesterreich-hochzeit-kneissl-103.html>. [cit. 2023-12-31].

politiků mohlo poškodit rakouskou roli vyjednavče mezi Ruskem a Ukrajinou.¹⁸² Mezi svatebními hosty byl i Strache a tehdejší rakouský kancléř Sebastian Kurz (ÖVP). Strache opakovaně vyzýval také ke zrušení sankcí Evropské unie vůči Rusku, které byly zavedeny po ruském útoku na Ukrajinu v roce 2014 a nelegální okupaci a anexi ukrajinského poloostrova Krym.¹⁸³

Článek se dotýká také dalších politických a sociálních témat, jako je vliv médií na politiku a problematika korupce v politice. Strache v pořízeném videu mluví také o transformaci rakouského mediálního prostředí podle maďarského vzoru Viktora Orbána. Tím jasně naznačuje možné pokusy o omezení svobody médií a vytváření nakloněných médií vládě, respektive FPÖ, a utlumení kritiky ostatních médií po úspěchu ve volbách a vstupu do vládní koalice. FPÖ dlouhodobě kritizovala veřejnoprávní televizi a rozhlasovou stanici ORF. Politici FPÖ uvažovali o zrušení pracovních míst třetiny zahraničních korespondentů za jejich údajné jednostranné informování o zahraničních událostech, hlavně s ohledem na dění v Maďarsku.¹⁸⁴ Výroky rakouských vládních politiků byly novináři i opozičními politiky označováni „za útok na svobodu tisku“ a „nové dno mediální politiky“.¹⁸⁵

Hlavní postavou skandálu je v článku jasně prezentován Strache. Jeho nahrané výroky jsou kriticky hodnoceny a jeho vyjadřování v mnoha ohledech vede až k domněnkám o úmyslném porušování zákona, například v případně zmíněného financování politické strany, které je nelegální a obchází zákon o financování politických stran tím, že by finanční prostředky byly dány k dispozici spolku, který má ke straně velmi blízký vztah. Takto podle Stracheho podpořilo stranu i několik dalších osobností, aby se vyhnuly informování rakouského Účetního dvora. Strache je také popsán jako osoba, která je ochotna za podporu ve volební kampani způsobit škodu státu tím, že by byl ochoten přidělit konkrétní firmě státní zakázky. Navíc za násobně větší cenu, než by byla vyplacena ostatním firmám. V článku je popsáno, že během několikahodinového rozhovoru nedojde ke konkrétní domluvě, ale zmiňovány jsou ještě další možné státní zakázky, odstavení rakouské firmy Strabag ze státních zakázek v případě vládní účasti FPÖ a také možnost udělení státní licence

¹⁸² *Kneissl verteidigt Knicks vor Putin*, 2018. Online. DER SPIEGEL. Dostupné z: <https://www.spiegel.de/politik/ausland/wladimir-putin-oesterreichs-aussenministerin-karin-kneissl-verteidigt-ihren-knicks-a-1224935.html>. [cit. 2023-12-31].

¹⁸³ HOSENSEIDLOVÁ, Petra, 2018. *Putin na návštěvě v Rakousku: Kancléř Kurz věří v postupné rušení sankcí vůči Rusku*. Online. ČT24.cz. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/svet/putin-na-navsteve-v-rakousku-kancler-kurz-veri-v-postupne-ruseni-sankci-vuci-rusku-80078>. [cit. 2023-12-31].

¹⁸⁴ STERZ, Christoph, 2018. *Österreich: FPÖ droht ORF-Journalisten mit Entlassung*. Online. Deutschlandfunk. Dostupné z: <https://www.deutschlandfunk.de/oesterreich-fpoe-droht-orf-journalisten-mit-entlassung-100.html>. [cit. 2023-12-31].

¹⁸⁵ Tamtéž.

na hazardní hry a loterii. Jako vedlejší postavy článek zmiňuje Johanna Gudenuse a Aljonu Makarowou. Gudenus je Stracheho blízký spolupracovník, který měl být údajně nadále v kontaktu s ruskou podnikatelkou. Ten je v článku vykreslován také v negativním kontextu. Aljona Makarowa představu podle článku návnadu, které vyprovokovává Stracheho k přiznání a je spouštěčem celého skandálu. Je prezentováno jako údajná neteř ruského oligarchy, která má blízké vztahy s ruským prezidentem Putinem. Po několika letech vyšetřování se prokázalo, že se jedná o ženu z Lotyšska, která s vysokou pravděpodobností není příbuzná s ruským oligarchou, jak uváděla v pořízeném videu.¹⁸⁶

Negativní hodnocení postupů Stracheho autoři v článku zdůrazňují použitými jazykovými prvky. Vyvolávají tím i negativní asociace vůči jeho osobě a jeho společníka Gudenuse. Čin prezentují v podstatě jako odsouzeníhodný a nemorální, takového chování by se politik neměl během svého jednání dopouštět. Používají výraz „pravděpodobné ilegální obchody“¹⁸⁷ hned v úvodu článku i v další části textu. Dále při popisu celé situace využívají pojmy jako „tajné“¹⁸⁸, „pochybné“¹⁸⁹ a „diskutabilní dary z Ruska“¹⁹⁰. Slovo „tajné“ je obsaženo hned v názvu článku a je využito v souvislosti s nahráváním celého videa a možného modelu financování politické strany. Slovo „pochybné“ využívají autoři při popisu možných obchodů, kterých se chtěl Strache dopustit. Spojení „diskutabilní dary z Ruska“ je použito hned na začátku textu, kdy autoři zmiňují, že pozdější vicekancléř byl připraven přijmout „diskutabilní dary z Ruska“ výměnou za politické protislužby. Autoři dávají prostor čtenáři vytvořit si ale vlastní názor tím, že celou situaci popisují objektivně a v článku je i zmíněné video, které si čtenář může pustit celé. Autoři ještě dále vyvolávají asociaci určité záhady a nejasnosti využitím pojmu „návnada“¹⁹¹ pro osobu údajné ruské podnikatelky. Dávají tím důraz na to, že celá situace mohla být zinscenována, aby osoba získala ze Stracheho potřebné informace, aniž by ve skutečnosti mohla nabídnout slibovanou podporu.

2.5.1.1 Vyhodnocení analýzy SZ 1

Analyzovaný článek nabízí ucelený přehled o počátku celého skandálu spojeném s Heinzem-

¹⁸⁶ *Identität der Ibiza-"Oligarchennichte" laut Medienberichten geklärt*, 2023. Online. DER STANDARD. Dostupné z: <https://www.derstandard.de/story/3000000186831/identitaet-der-ibiza-oligarchennichte-laut-medienberichten-geklaert>. [cit. 2024-01-01].

¹⁸⁷ V originále: „mutmaßlich illegale Geschäfte“. Využito v článku ještě několikrát.

¹⁸⁸ V originále: „heimlich“.

¹⁸⁹ V originále: „dubiose“.

¹⁹⁰ V originále: „fragwürdige Spenden aus Russland“.

¹⁹¹ V originále: „Lockvogel“.

Christianem Strachem, věnuje se jeho chování a zasazuje události do širšího kontextu. Článek vzniká na počátku celé vládní krize, která začíná právě zveřejněním tohoto článku. V té době vládní strana FPÖ a její představitelé jsou prezentováni jako zkorumpovatelní politici, kteří chtějí vyměnit zvýšení volebního zisku za výhodné státní zakázky. Jazykové prostředky a způsob prezentace postav reflektují kritický pohled autorů na události, popis je objektivní a detailní. Autoři využívají pojmy „tajné“, „pochybné“, „diskutabilní“, „návnada“. Chování aktérů je v článku vykresleno jako jasně nelegální, když vede k nezákonné podpoře politické strany oplátkou za získání ekonomických výhod. Autoři tím dávají čtenáři doporučené hodnocení, nechává mu ale prostor pro vytvoření vlastního názoru popisem celé situace. Článek se nezabývá možným dopadům na politickou situaci v Rakousku a politickým osudům jmenovaných postav, konkrétně ale odsuzuje nemorální chování politika. V rámci analyzovaných diskurzů/kontextů článek věnuje pozornost korupci v politice, proměně mediálního prostředí a omezení svobody médií a také nelegálnímu financování politických stran.

2.5.2 Analýza SZ 2: Článek „Regierungskrise in Österreich: Strache legt Ämter nieder“¹⁹² (česky: „Vládní krize v Rakousku: Strache se vzdá všech funkcí“)

Tento článek vyšel 18. května, následující den po zveřejnění prvních článků o tajně pořízených nahrávkách s rakouským vicekancléřem Heinzem-Christianem Strachem. Článek popisuje důsledky zveřejnění daného videa. Rakousko se ocitlo ve vládní krizi, na kterou velmi rychle hlavní představitelé státu reagovali. Strache nabídl kancléři Sebastianu Kurzovi (ÖVP) svoji rezignaci, následně Strache odstoupil ze všech svých veřejných funkcí a z celé kauzy vyvodil velmi rychle politickou odpovědnost – již druhý den po zveřejnění kompromitujícího videa se vzdal funkce vicekancléře rakouské vlády a předsedy vládní strany FPÖ. Z článku není jasné, zda koaliční partner hodlá ve stávající vládní koalici pokračovat, anebo budou vypsány předčasné parlamentní volby. Diskurzivní analýza textu zkoumá klíčové aspekty v návaznosti na popsání využití metody, které jsou důležité pro pochopení obsahu článku a jeho dopadu na čtenáře.

Kromě objektivního zaměření článku, které je patrné na jeho začátku, kde jsou popisovány

¹⁹² *Regierungskrise in Österreich: Strache legt Ämter nieder*, 2019. Online. Süddeutsche.de - Süddeutsche Zeitung. Dostupné z: <https://www.sueddeutsche.de/politik/strache-video-ruecktritt-oesterreich-1.4452464>. [cit. 2024-01-01].

proběhlé skutečnosti, se autor zaměřuje na vyjádření Stracheho a chování dalších aktérů, především Johanna Gudenus, který se také účastnil setkání na Ibize. Strache odstoupil velmi rychle ze svých funkcí, což dokazuje určitý standard chování politika v Rakousku, který kvůli tomuto velmi rychle odstoupí, aby neškodil své vlastní straně, případně celé vládě. V mnoha zemích střední Evropy toto není samozřejmostí, aby politik i za své soukromé aktivity, při kterých se ovšem jedná o politicky důležitých tématech, nesl zodpovědnost. Stracheho rozhodnutí ukazuje, že jeho jednání by nebylo přijatelné ani pro rakouskou veřejnost, nejspíše v krátkodobém horizontu ani pro vlastní voliče, kterým sliboval, že Rakousku zaručí férovost a odstraní důsledky vládnutí velké koalice lidovců a sociálních demokratů. Na základě článků už je znám i nástupce Stracheho na pozici vicekancléře, jedná se o Norberta Hofera, tehdejšího ministra dopravy a infrastruktury a místopředsedu FPÖ. To zároveň ukazuje, že FPÖ není pouze stranou jednoho muže, ale v rámci širšího vedení strany se najdou i další osoby, které mohou stranu okamžitě převzít. Hofer si takto stává dalším aktérem celé kauzy, byť ne přímo zapojenou do skandálu.

Strache, hlavní aktér celého článku, se svými vyjádřeními staví do role oběti. Jazykově se v článku vyskytují výrazy, které ukazují realitu polarizované společnosti, respektive jsou ukazovány ve Stracheho převzatých komentářích. Podle jeho slov byl na něj spáchán „politický atentát“¹⁹³ a je „proti němu vedena pomlouvačná kampaň a špinavá kampaň“.¹⁹⁴ Strache se snaží dávat zveřejněné video a články do souvislosti s přímými politickými útoky, které již „zažil, ale nezažil něco takového“¹⁹⁵. Poukazuje na to, že jako pravicově populistický politik může být terčem kritiky liberálního tisku. Dodává svými výroky ještě větší závažnost a dramatičnost celé situaci. Strache se snaží své nahrané výroky do určité míry bagatelizovat a vysvětlovat tím, že se jednalo o příjemný večer plný alkoholu. Celou událost popisuje jako „opileckou záležitost“.¹⁹⁶ Takového chování by se nicméně politik neměl dopouštět v žádné situaci, neměl by přiznávat možnou manipulaci s financováním politické kampaně a strany, která je přísně legislativně upravena, a neměl by slibovat možné korupční chování při zadávání státních zakázek. Strache zároveň však dodává, že lituje svých prohlášení a považuje je „za vysloveně trapné a katastrofální“.¹⁹⁷ Následně využívá spojení, že se „choval jako teenager“.¹⁹⁸ Těmito výroky naopak dává najevo, že si je vědom

¹⁹³ V originále: „politisches Attentat“.

¹⁹⁴ V originále: „dirty campaigning und Verleumdungskampagnen“.

¹⁹⁵ V originále: „aber so etwas habe er noch nicht erlebt, sagte der 49-Jährige“.

¹⁹⁶ V originále: „b'soffene G'schicht“.

¹⁹⁷ V originále: „katastrophal und ausgesprochen peinlich“.

¹⁹⁸ V originále: „Ich habe mich prahlerisch und wie ein Teenager verhalten“.

problémovosti celé kauzy a vytváří dojem, že lituje svého chování, které přičítá velkému množství konzumovaného alkoholu, a že se vlastně choval jen jako klasický náctiletý člověk na večírku. Vyjádření naznačují jistou sebereflexi a pokoru, což může mít za cíl zmírnit negativní vnímání. Využití přímých citací Stracheho dává čtenáři prostor k vlastnímu subjektivnímu úsudku nad Stracheho výroky a jeho chováním v tomto případě. To však nemění nic na tom, že Stracheho politická kariéra tímto videem jasně utrpěla.

2.5.2.1 Vyhodnocení analýzy SZ 2

Analyzovaný článek se věnuje vývoji rakouské vládní krize po začátku kauzy Ibiza. Rakouský vicekancléř odstoupil ze všech svých politických funkcí a vyvodil rychlou politickou odpovědnost za své jednání před dvěma lety. V rámci politického kontextu se rakouská vláda nachází v době rozpadu a vypsání předčasných voleb je pravděpodobné, ale ještě nejisté, protože není z článku zřejmé, zda bude stávající vládní koalice zachována. Strache je v článku prezentován svými výroky a komentáři k celé kauze. Těmi se staví už do role oběti, proti které je dle jeho slov vedena „pomlouváčná a špinavá kampaň“. Svě chování označuje pouze za „opileckou záležitost“. Svými výroky se Strache snaží bagatelizovat celou situaci a snaží se vyvolat asociaci soucitu (především u svých příznivců) a asociaci polarizované společnosti, kdy je možno účelově vést kampaň proti konkrétnímu politikovi. Celé situaci dodává ještě větší závažnost a dramatičnost. V rámci širšího kontextu se článek také věnuje nástupnictví v FPÖ, kdy je představen i nový předseda této politické strany. V rámci dalších analyzovaných diskurzů/kontextů se článek věnuje vyvození politické odpovědnosti v kontextu rakouské politické scény, fungování pravicově populistické strany, vytváření narativu oběti aktéra a polarizace společnosti a také představě o morálním chování politika, protože to je diskurz, kvůli kterému Strache ze svých pozic rezignuje.

2.5.3 Analýza SZ 3: Článek „Der neue FPÖ-Chef der in Straches Schuld steht“¹⁹⁹ (česky: „Nový šéf FPÖ, který je Stracheho dlužníkem“)

Článek popisující nového předsedu FPÖ vyšel 19. května 2019 a detailně se věnuje osobě Norberta Hofera, který se stal novým předsedou FPÖ poté, co po skandálu s tajně nahraným videem z roku 2017 odstoupil předchozí den rakouský vicekancléř a předseda FPÖ Heinz-

¹⁹⁹ DAS GUPTA, Oliver, 2019. *Der neue FPÖ-Chef steht in Straches Schuld*. Online. Süddeutsche.de - Süddeutsche Zeitung. Dostupné z: <https://www.sueddeutsche.de/politik/norbert-hofer-nachfolger-strache-1.4452650>. [cit. 2024-01-01].

Christian Strache. Diskurzivní analýza textu zkoumá klíčové aspekty v návaznosti na popsané využití metody, které jsou důležité pro pochopení obsahu článku a jeho dopadu na čtenáře.

Už samotný název článku dává jasně najevo vztah starého a nového předsedy, kdy je Norbert Hofer popsán jako Stracheho „dlužník“²⁰⁰. Hofer je hlavním aktérem celého článku. V rámci článku se dozvídáme, že je „dlužníkem“ za svoji politickou kariéru v posledních letech, která je úzce spjata právě se Strachem. Hofer se díky Strachemu stal místopředsedou rakouské Národní rady a také ministrem dopravy a infrastruktury. Autor článku Hofera popisují jako „loajálního, pracovitého, spolehlivého straníka, který si dával pozor, aby nepředbíhal“²⁰¹ svého stranického předsedu. Zároveň dodávají, že se jedná o ideologicky stejně smýšlející osoby. Nedá se tedy očekávat změna politiky nebo ideologie FPÖ. A to i přesto, že Strache a Hofer mají rozdílné styly vystupování. Zatímco Strache byl ve svých projevech populistický, agresivní, výbušný a emotivní, Hofer působí velmi akademicky, uměřeně a méně polarizující. Jazykově autor článku přesně vykresluje postavy politické scény rakouské vlády a vymezuje jejich vztah.

Jak autor článku zmiňuje, byl to ale právě Hofer, který změnil stranický program a posunul ho ještě více doprava a který se vrátil k jedné z původních tezí, ze kterých FPÖ vzniklo, konkrétně, že „Rakousko je součástí německého národního, jazykového a kulturního společenství“.²⁰² Tím dává najevo, že Rakušany považuje za Němce,²⁰³ kořeny FPÖ vychází také z bývalých členů rakouské NSDAP a členů Velkoněmecké lidové strany, kteří v době Rakouské první republiky prosazovali přičlenění Rakouska k Německu. V článku je také zmíněno, že se Hofer účastnil setkání s politiky Národnědemokratické strany Německa (NPD), která byla několikrát sledována německým Úřadem na ochranu ústavy.²⁰⁴ Spojitost s neonacisty dodává autor článku ještě informací o Hoferovu spolupracovníkovi René Schimankovi, kterého označuje za bývalého neonacistu. Schimanek působil v té době jako vedoucí Hoferovy kanceláře. Média odhalila z dobových fotografií, že se Schimanek

²⁰⁰ V originále: „Denn Hofer ist ein Mann, der in Straches Schuld steht.“ a hned také v nadpise: „Der neue FPÖ-Chef, der in Straches Schuld steht“.

²⁰¹ V originále: „Loyal, fleißig, zuverlässig, einer, der stets darauf bedacht war, nicht vorzupreschen“.

²⁰² V originále: „wonach Österreich sich zur "deutschen Volks- Sprach- und Kulturgemeinschaft" bekenne“.

²⁰³ Jedná se o otázku rakouské národní identity, která se v Rakousku začala tvořit po první světové válce, respektive po druhé světové válce.

²⁰⁴ Úřad na ochranu ústavy (v originále: „Bundesamt für Verfassungsschutz“) prosazoval její zákaz a rozpuštění kvůli jejím pravicově extremistickým až neonacistickým názorům, německý Spolkový ústavní soud druhý pokus o zákaz strany označil jako neopodstatněný, protože kvůli své tehdejší bezvýznamnosti NPD i přes otevřené nepřátelství vůči stávajícímu německému ústavnímu pořádku nepředstavovala reálné ohrožení demokratických institucí.

účastnil roku 1987 neonacistické demonstrace.²⁰⁵ Pro Hofera bylo toto téma uzavřené a nechtěl z něj vyvozovat nějaké důsledky, protože se jednalo o událost v minulosti.²⁰⁶ Stejně to komentoval i Schimanek, podle něj je to prostě jen minulost, ze které nebude vyvozovat důsledky. Odkazy na neonacistickou minulost, která byla u Hoferova spolupracovníka tajena, nepřímou odkazuje i na další případy v rakouské politice, kdy se čelní představitelé státu pokoušeli zatajit svoji roli během druhé světové války. Nejznámějším takovým případem bylo odhalení role tehdejšího rakouského prezidenta v letech 1986 až 1992 Kurta Waldheima.²⁰⁷ Těsně před jeho zvolením došlo k odhalení, že se jako voják nacistické německé armády účastnil operací, během kterých byly páčány válečné zločiny. Po přezkoumání historiků bylo zjištěno, že se jich osobně nezúčastnil, ale informace o nich měl. Rok 1986 byl pro Rakousko v tomto ohledu zlomový a od té doby se v zemi vedla diskuze o skutečné roli Rakušanů během druhé světové války a o redefinici narativu o tzv. „první oběti“ Hitlera. Celá událost dostala rakouského prezidenta do mezinárodní izolace a v mnoha zemích byl označen za nevídanou osobu.

Podle autora článku Hofer působil mnohem méně negativně ve srovnání s ostatními ministry za FPÖ, údajně se v týmu kancléře Kurze mluvilo o „mocenském centru“,²⁰⁸ které Hofer prezentuje vedle Stracheho. Faktem zůstává, že ještě do Hoferovy prezidentské kandidatury v roce 2016 byl pro většinu Rakušanů neznámým politikem. Tehdy, jak zmiňuje autor článku, pronesl větu, která v roce 2019 v souvislosti s celou kauzou Ibiza dostává ještě nový rozměr: „Budete se ještě divit, co všechno je možné.“²⁰⁹ Jako prezident hodlal být aktivnější a změnit tradici reprezentativní prezidentské funkce.

2.5.3.1 Vyhodnocení analýzy SZ 3

Analýzovaný článek se zaměřuje na Norberta Hofera, hlavního aktéra celého článku a aktéra v rámci celé rakouské vládní krize. Článek je situován do politického kontextu, kdy Hofer po odstoupení předsedy FPÖ Stracheho přebírá jeho pozici v rámci strany, nikoli v rámci

²⁰⁵ *Teilnahme an Neonazi-Demo: Hofer verteidigt Büroleiter*, 2016. Online. DER STANDARD. Dostupné z: <https://www.derstandard.at/story/2000041363282/teilnahme-an-neonazi-demo-hofer-verteidigt-bueroleiter>. [cit. 2024-01-01].

²⁰⁶ *Hofer nahm umstrittenen Mitarbeiter zu "Bild" mit*, 2016. Online. Kurier.at. Dostupné z: <https://kurier.at/politik/inland/norbert-hofer-nahm-umstrittenen-mitarbeiter-rene-schimanek-zu-bild-besuch-mit/210.655.843>. [cit. 2024-01-01].

²⁰⁷ ČT24, 2008. *Kurt Waldheim – generální tajemník OSN a prezident Rakouska s nacistickou minulostí*. Online. ČT24 — Česká televize. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/archiv/kurt-wadlheim-generalni-tajemnik-osn-a-prezident-rakouska-s-nacistickou-minulosti-145212>. [cit. 2024-01-01].

²⁰⁸ V originále: „Kraftzentrum“.

²⁰⁹ V originále: „Sie werden sich noch wundern, was alles möglich ist.“

rakouské vlády, protože není jasné, zda vláda bude pokračovat na stávajícím modelu a v rámci tehdejších koaličních stran. Kancléř Sebastian Kurz v té době požaduje podle interních informací vypsání nových voleb, rakouský prezident Alexander Van der Bellen ještě hodlá jednat se zástupci vlády, ale požaduje získání důvěry v politickou reprezentaci. Autor článku se věnuje politické historii Hofera a pomocí využitých jazykových prostředků ho definuje jako spolehlivého a loajálního straníka a blízkou osobu bývalému předsedovi, se kterým tvořili určitý tandem. Hofer svým vystupováním cílil na jiné publikum než Strache, ideologicky byly ale velmi spřízněny, Hofer byl ještě více pravicově populisticky vyhraněný. Vyvolává to asociaci, že se nedá očekávat nějaká zásadní změna politiky této strany a přístupu k politickému pojetí fungování. Hofer je v článku vykreslen také jako člověk, který plánoval po svém možném zvolení prezidentem překračovat pravomoci dané ústavou a ústavním pořádkem a chtěl aktivněji zasahovat do politiky, nezastávat tedy pouze reprezentativní roli. V rámci analyzovaných diskurzů/kontextů se článek soustředí jako na hlavní diskurz/kontext ideologii pravicově populistické rakouské strany FPÖ, a to v kontextu prezentovaném hlavním aktérem, Hoferem. V rámci hlavního diskurzu/kontextu můžeme definovat ještě další diskurzy/kontexty, a to vystupování pravicových populistů, propojení pravicově populistické až neonacistické scény napříč Evropskou unií a také obecně vztah politiků ke své minulosti, která ovlivňuje jejich přítomnost.

2.5.4 Analýza SZ 4: Článek „Wie die FPÖ Russland lieben lernte“²¹⁰ (česky: „Jak se FPÖ naučila milovat Rusko“)

Článek zveřejněný 20. května 2017 se zaměřuje na proměnu vztahu FPÖ k Rusku a jeho vládnoucími představitelům. Posouvá celou rovinu kauzy do širších souvislostí a autoři článku ukazují, proč vlastně chování předsedy FPÖ zapadá do celého směřování politické strany v posledních letech a nepředstavuje pouze nahodilou abnormalitu. Analyticky se věnují vztahům FPÖ a Rusku už v analýze prvního článku, tato analýza zmiňované body dále rozvádí a přichází s novými kontextovými informacemi. Diskurzivní analýza textu zkoumá klíčové aspekty v návaznosti na popsané využití metody, které jsou důležité pro pochopení obsahu článku a jeho dopadu na čtenáře.

FPÖ se totiž před Stracheho předsednictvím profilovala jako silně protiruská strana a jako

²¹⁰ AL-SERORI, Leila; DAS GUPTA, Oliver; MÜNCH, Peter; OBERMAIER, Frederik a OBERMAYER, Bastian, 2019. *Wie die FPÖ Russland lieben lernte*. Online. Süddeutsche.de - Süddeutsche Zeitung. Dostupné z: <https://www.sueddeutsche.de/politik/fpoe-russland-strache-gudenus-putin-1.4452906>. [cit. 2024-01-01].

„hradba proti bolševismu“²¹¹. Souvisí to i s popsáním počátkem vzniku FPÖ a se strukturami, ze kterých členové FPÖ původně pocházeli, tedy ze silně nacionalistických až nacistických – autoři používají spojení „staří nacisté“²¹². Sám Strache se v 90. letech prezentoval jako silný antikomunista, který podle článku „požadoval odstranění stalinistického památníku ve Vídni“²¹³.

Jak popisuje článek, proměna vztahu k Rusku nastala u Stracheho po jeho setkání s poradcem Putina v roce 2005, kdy jednali o vzájemné strategické spolupráci. Strache je definován jako hlavní aktér celé proměny přístupu FPÖ k Rusku. V dalších letech proběhla intenzivní jednání a setkání zástupců FPÖ s vládnoucími představiteli Ruska. Jak autoři uvádějí, pokud se jedná o Rusko, je Strache hned v „přátelském módu“.²¹⁴ V rámci evropských populistických stran se nejedná o nic výjimečného, dlouhodobě se diskutuje o možném finančním propojení populistických stran a ruských finančních struktur. FPÖ ale finanční vazby na Putinovo Rusko vždy odmítala. Na to, že určité strany napříč Evropou získaly finance od ruských institucí, je dlouhodobě upozorňováno. Například francouzská nacionalistická strana Národní fronta získala od ruské banky v roce 2014 půjčku ve výši devět milion eur.²¹⁵ Strana se bránila tím, že se jedná pouze o finanční půjčku bez jakéhokoliv politického záměru. Faktem je, že Národní fronta patřila ke stranám, které se chovaly přátelsky k Rusku a silně kritizovaly proevropské tendence své země a dalších stran. Nyní strana čelí vyšetřování parlamentního výboru pro otázky zahraničního vměšování a je podezřelá z napomáhání šíření ruského vlivu ve Francii.²¹⁶ Dalším příkladem je podle italských novinářů i zisk ruských peněz pro italskou stranu Liga Mattea Salviniho²¹⁷ před evropskými volbami v roce 2019.²¹⁸ Podle analytiků se těmito aktivitami snažil Putin

²¹¹ V originále: „Bollwerk gegen den Bolschewismus“.

²¹² V originále: „Alt-Nazis“.

²¹³ V originále: „die ehestmögliche Entfernung des stalinistischen Denkmals auf dem Schwarzenbergplatz in der Hauptstadt“.

²¹⁴ V originále: „Freundschafts-Modus“.

²¹⁵ *Francii šokovala ruská půjčka pro nacionalisty Le Penové*, 2014. Online. ČT24 - Česká televize. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/svet/francii-sokovala-ruska-pujcka-pro-nacionalisty-le-penove-340729>. [cit. 2024-01-02].

²¹⁶ *Strana Le Penové čelí podle uniklé zprávy obvinění z politického a ideologického sblížení s Moskvou*. Online. IROZHLAS. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/france-le-penova-rusko-vliv_2306011909_mst. [cit. 2024-01-03].

²¹⁷ Matteo Salvini je předsedou italské strany Liga od prosince 2013. V letech 2018-2019 byl ministrem vnitra a místopředsedou italské vlády. Od října 2022 je opět místopředsedou vlády a ministrem infrastruktury a mobility.

²¹⁸ HAMPEJS, Martin, 2019. *Putin jako kmotr evropské krajní pravice. Rusko tajně pomáhá Salviniho i Le Penové, tvrdí novináři*. Online. Lidovky.cz. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/svet/putin-jako-kmotr-evropske-krajni-pravice-tajne-pomaha-salvinimu-i-le-penove.A190408_151351_In_zahranici_mha. [cit. 2024-01-01].

a jeho okolí získat vliv v rámci populistického politického spektra v celé Evropské unii s cílem oslabit jednotu EU a dalších mezinárodních organizací.²¹⁹

Podle autorů článku je proruská politika FPÖ spojena hlavně s jednou osobou – Johannem Gudenusem. Tento blízký spolupracovník Stracheho se účastnil setkání na Ibize, kde bylo pořízeno video, které začalo celou vládní krizi. Gudenus je vedlejším aktérem celého článku, zaujímá však významnou roli jako blízký spolupracovník hlavního aktéra. Gudenus má blízký vztah k Rusku obecně již od dob svého studia, účastnil se několika kurzů na Lomonosovově univerzitě v Moskvě. Poté v rámci svého podnikání udržoval velmi dobré obchodní kontakty s ruskými podnikateli. Gudenus tímto získal i velmi dobrý vhled a přístup do ruské politiky. Jak autoři článku uvádějí, zúčastnil se jako volební pozorovatel nelegálního a mezinárodně neuznaného referenda o připojení obsazeného Krymu k Rusku v roce 2014. Jako volební pozorovatelé se zúčastnili toho nelegálního referenda i další zástupci proruských a populistických evropských stran.²²⁰ Pozorovatele tehdy odmítly poslat Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě i Evropská unie. Gudenus byl součástí mise Euroasijské organizace pro demokracii a volby, která působí například v Belgii, Francii a Rusku.²²¹ Takovéto mise měly v očích mezinárodní veřejnosti dokumentovat legálnost celého referenda a celé anexe ukrajinského poloostrova. Sám Strache, jak bylo uvedeno v analýze prvního textu, prosazoval po anexi Krymu zrušení sankcí EU vůči Rusku.

Propojení FPÖ přes Gudenus a Stracheho s ruskými vládními představiteli mohlo do jisté míry ohrožovat i samotnou vnitřní a zahraniční politiku Rakouska v rámci EU. Ve vládě ÖVP a FPÖ dostali ministři za FPÖ na starost silové rezorty, jakými jsou ministerstvo vnitra a ministerstvo obrany. V článku je zmíněno, že na základě této skutečnosti někteří západní spojenci Rakouska přestali spolupracovat s rakouskými tajnými službami kvůli možnému úniku informací do Ruska. To vyvolává asociace nevěrohodnosti a nebezpečí pro rakouskou politiku a integritu země. Autoři článku upozorňují na to, že ÖVP se dříve vůči proruskému kurzu svého budoucího koaličního partnera jasně vymezovala a kritizovala tuto „věrnost vůči Moskvě“.²²² To se ovšem dělo před nástupem Sebastiana Kurze do čela lidovců. Kurz

²¹⁹ BEDNÁROVÁ, Lucie, 2015. *Flirtem s řeckou Syrizou to nekončí, Moskva si namlouvá i další antievropské strany*. Online. Euractiv.cz. Dostupné z: <https://euractiv.cz/section/aktualne-v-eu/news/flirtem-s-reckou-syrizou-to-nekonci-moskva-si-namlouva-i-dalsi-antievropske-strany-012572/>. [cit. 2024-01-01].

²²⁰ „Referendum“ na Krymu mělo ospravedlnit anexi. Západ výsledkům neuvěřil a zavedl sankce, 2019.

Online. ČT24 - Česká televize. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/svet/referendum-na-krymu-melo-ospravedlnit-anexi-zapad-vysledkum-neuveril-a-zavedl-sankce-67579>. [cit. 2024-01-01].

²²¹ Originální název této organizace je „Euroasian Organization for Democracy and Election“.

²²² OBERASCHER, Karl; PETERNEL, Evelyn a TEMEL, Peter, 2016. *Heftige Kritik an Moskau-Reise der FPÖ: "Außenpolitische Geisterfahrt"*. Online. Kurier.at. Dostupné z: <https://kurier.at/politik/inland/oevp-moskau-reise-der-fpoe-ist-aussenpolitische-geisterfahrt/236.608.002>. [cit. 2024-01-01].

se stavěl do role častého prostředníka mezi Ruskem a Evropskou unií a s ruským prezidentem Putinem se setkával velmi často.²²³

2.5.4.1 Vyhodnocení analýzy SZ 4

Analyzovaný článek se soustředí na proměnu vztahu politické strany FPÖ k Rusku a jeho politickým představitelům. Z původně protiruské, protikomunistické a protibolševické strany se stává strana, jejíž člení představitelé udržují intenzivní kontakty s ruskými vládními představiteli a podnikateli. Obrat v této politice je dáván do souvislosti s dvěma aktéry celého článku – Strachem a Gudenusem. Nástupem Stracheho na pozici předsedy strany, který její směřování proměnil. Proměnil i svoje osobní přesvědčení, kdy se i on osobně vymezoval protirusky. Dále je obrat dáván do souvislosti s angažováním Gudenus, který v Rusku studoval, udržoval s ruskými podnikateli pracovní kontakty a získal přístup do ruské politiky. Gudenus také rozporoval politiku Evropské unie a choval se proruský i po anexi ukrajinského poloostrova Krym. Použití jazykových prostředků vyvolává asociaci až velmi vstřícného a nekritického přístupu k ruskému režimu a jeho představitelům, se kterým zástupci FPÖ udržovali aktivní kontakty. Například i výrazy jako „přátelský mód“ umocňují tuto asociaci. Dále to vyvolává asociaci, že celá kauza Ibiza není ničím překvapujícím, jen se stává dalším milníkem pro Strache a Gudenus v jejich proruské politice. Navíc může zapadat do celoevropského podezření, že Rusko nepřímo finančně pomáhá pravicově populistickým stranám, které se výměnou za to chovají přátelsky vůči ruské politice. Další výraznou asociací je pro čtenáře i zmínka o ohrožení vnitřní a vnější bezpečnosti Rakouska kvůli možným únikům dat do Ruska, kterého se obávají spojenci Rakouska. Důvodem je obsazení klíčových silových ministerstev právě zástupci FPÖ. V rámci analyzovaných diskurzů/kontextů se článek soustředí na vztah pravicových populistů k Rusku a jeho významným představitelům, přičemž Rusko je zobrazeno jako systémový/ideologický soupeř EU, dále se soustředí na ideologickou proměnu původně protiruské strany v proruský přátelskou stranu a také na úlohu jednotlivců při utváření názorového směřování politické strany. Článek vzniká ve společenském kontextu, kdy už je jasné, že stávající rakouská vláda se rozpadá a bude muset vzniknout vláda nová. Rakousko zažilo i několik demonstrací. Vypsání předčasných voleb požaduje i prezident země. Kurzova vláda bude tak vládou s nejkratším mandátem v historii země. Zároveň je potřeba

²²³ *Putin jedná s rakouským kancléřem. Řeší energetiku, Sýrii i sankce*, 2018. Online. In: IDNES.cz. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/putin-kurz-petrohrad-schuzka-prezident-kancler-gazprom-plynovod-plyn-stream-2.A181003_205627_zahranicni_evam. [cit. 2024-01-01].

zmínit ještě politický kontext nadcházejících voleb do Evropského parlamentu, kam kandiduje sám Strache a očekává se, že získá mandát europoslance.

2.5.5 Analýza SZ 5: Článek „Warum die Medien über das Strache-Video berichten mussten“²²⁴ (česky: „Proč média musela informovat o Stracheho videu“)

Komentář z 24. května 2019 v Süddeutsche Zeitung se zaměřuje na důvody, kvůli kterým bylo nutné uveřejnit tajně natočené video z Ibizy, ve kterém vystupuje tehdejší předseda FPÖ, a vyargumentovává důvody a polemizuje s nimi, proč video zveřejněno být nemělo. Autorem komentáře je v době uveřejnění zástupce šéfredaktora Süddeutsche Zeitung Wolfgang Krach.²²⁵ Diskurzivní analýza textu zkoumá klíčové aspekty v návaznosti na popsání využití metody, které jsou důležité pro pochopení obsahu článku a jeho dopadu na čtenáře.

Ve svém komentáři Krach rozebírá vztah etiky a povinností informovat o získaném politickém materiálu. Aktéry článku jsou Strache a novináři – jak ti, co zveřejnili video, tak novináři v obecné rovině při plnění svých povinností. Strache obviňoval novináře z uveřejnění videa, které bylo pořízeno bez jeho vědomí a jeho souhlasu, čímž údajně poškodili jeho pověst a narušili jeho svobodu. Zveřejnění videa označil Strache za „strašné“.²²⁶ Strache dokonce chtěl podat oznámení na neznámé pachatele, kteří údajně měli být spolupachateli celé akce a mít zájem na pádu rakouské vlády.²²⁷ O koho se konkrétně jedná, však Strache nezmínil. Ve svých projevech ale útočil na novináře, že vytvořili hroznou mediální kampaň. Krach uznává, že se novináři mohou stát prostředníkem v určité politické nebo mediální hře, ale větší prioritu má pro něj povinnost informovat veřejnost o získaném materiálu bez ohledu na to, jestli byl pořízen se souhlasem nahrávaných. Zmiňuje, že někteří argumentovali, že Süddeutsche Zeitung i Spiegel se staly součástí kampaně kancléře Sebastiana Kurze (ÖVP) nebo rakouských sociálních demokratů, anebo dokonce izraelské tajné služby, poslední případ je míněn nejspíše s určitou nadsázkou. Krach pokládá v textu řečnickou otázku, zda „kvůli tomu, že video novinářům poslal někdo,

²²⁴ KRACH, Wolfgang, 2019. *Strache-Video: Die Medien mussten berichten*. Online. Süddeutsche.de - Süddeutsche Zeitung. Dostupné z: <https://www.sueddeutsche.de/politik/strache-video-ibiza-medien-1.4460951>. [cit. 2024-01-01].

²²⁵ Aktuálně je již šéfredaktorem Süddeutsche Zeitung, od roku 2020 společně s Judith Wittwer.

²²⁶ V originále: „schändlich“. Další význam překladu může být „hanebné“, „podlé“, „hrozné“.

²²⁷ *Regierung - Ibiza-Skandal: Strache kündigt Anzeige an*, 2019. Online. Süddeutsche.de - Süddeutsche Zeitung. Dostupné z: <https://www.sueddeutsche.de/politik/regierung-ibiza-skandal-strache-kuendigt-anzeige-an-dpa.urn-newsml-dpa-com-20090101-190524-99-358743>. [cit. 2024-01-02].

kdo chtěl uškodit Strachemu, tak měli existenci videa zamlčet²²⁸. Zároveň si hned v následujícím odstavci odpovídá, že zveřejnění videa bylo „naprosto nezbytné“²²⁹ kvůli politickým obchodům, které si ve videu aktéři domlouvali. V tomto případě převažuje dle Kracha veřejný zájem nad ochranou soukromí a práv jednotlivce.

Nezávislost novinářů ocenil v celém případě hned na jeho počátku i rakouský prezident Alexander Van der Bellen. Novináře označil za čtvrtou moc a podle něj se „čtvrtá moc ujala své odpovědnosti v celé kauze.“²³⁰ Nutno zmínit, že Van der Bellen už hned po zveřejnění videa požadoval vypsání nových parlamentních voleb, které by „vybudovaly novou důvěru v zemi“, protože video ukazuje „naprosto znepokojující morální obraz“ vládních představitelů.²³¹ Krach koncept čtvrté moci ve svém komentáři hned úvodem odmítá, média nejsou podle jeho názoru čtvrtou mocí – s částečnou výjimkou veřejnoprávních médiích. Média patří soukromým podnikatelským subjektům. To je odlišuje od zákonodárné, výkonné a soudní moci. Média však měla a mají významnou úlohu při informování veřejnosti.

Ohledně původu videa a novinářského zdroje se také v rakouské politice a společnosti diskutovalo. Krach se k tomu staví jasně, podle něj „musí novináři o svých zdrojích mlčet. (...) Na to se musí každý spolehnout, zejména proto, že se o původu videa několik dní spekuluje“. Nezveřejňování zdrojů je jednou z podmínek kvalitní investigativní žurnalistiky. Autor se věnuje kritice ohledně zdroje, ale ochrana zdrojů je jedním z nutných předpokladů pro funkční svobodu tisku. To potvrzuje i Německá tisková rada²³², která dbá na dodržování etických norem a odpovědnosti novinářů.²³³ Ve svém novinářském etickém kodexu Německá tisková rada uvádí, že „pokud informátor podmínil využití svých informací tím, že zůstane jako zdroj neznámý (...), je potřeba tuto podmínku respektovat“.²³⁴ Jako výjimka jsou uvedeny zájmy, které by narušovaly nebo ohrožovaly ústavní pořádek, anebo další závažné politické důvody. Toto ovšem nebyl ten případ. Zveřejnění zdroje by nevedlo

²²⁸ V originále: „Derjenige, der der SZ das Video gegeben hat, mag das Interesse gehabt haben, Strache zu schaden. Aber hätten wir es alleine deshalb unterdrücken sollen?“

²²⁹ V originále: „zwingend geboten, es zu veröffentlichen“.

²³⁰ AL-SERORI, Leila a MÜNCH, Peter, 2019. *Der Tag, an dem Österreich bebte*. Online. Süddeutsche.de - Süddeutsche Zeitung. Dostupné z: <https://www.sueddeutsche.de/politik/strache-ruecktritt-video-neuwahlen-oesterreich-1.4452519>. [cit. 2024-01-02].

²³¹ Van der Bellen: *"Brauchen Neuaufbau des Vertrauens"*, 2019. Online. Süddeutsche.de - Süddeutsche Zeitung. Dostupné z: <https://www.sueddeutsche.de/politik/regierung-van-der-bellen-brauchen-neuaufbau-des-vertrauens-dpa.urn-newsml-dpa-com-20090101-190518-99-277447>. [cit. 2024-01-02].

²³² V originále: „Presserat“.

²³³ *Aufgaben & Organisation*. Online. Presserat.

²³⁴ *Pressekodex: Ethische Standards für den Journalismus*. Online. Presserat. Dostupné z: <https://www.presserat.de/pressekodex.html>. [cit. 2024-01-03].

k jinému posuzování celé kauzy, protože Strache ve videu jasně dává najevo, co by byl ochoten nabídnout za získání mediální podpory prostřednictvím nákupů ruské podnikatelky. Samy SZ se tématu ochrany investigativního zdroje věnují a deklarují, že všechny investigativní činnosti probíhají tak, aby zdroj nebyl identifikovaný, pokud si to sám nepřeje.²³⁵ Důvodem ochrany je i to, že mnozí informátoři se nechtějí obrátit na jiné instituce, protože jim dostatečně nedůvěřují, že s odhalenými skutečnostmi budou nakládat ve veřejném zájmu. A proto se raději obrátí na novináře, kteří jim zaručí ochranu a nebudou zdroj informací uveřejňovat. Ve svém komentáři Krach zmiňuje i bývalého šéfa německého Spolkové zpravodajské služby Augusta Hanninga. Je to další aktér v analyzovaném textu. Ten v rozhovoru pro deník Bild prosazoval zveřejnění informací, odkud a od koho získaly SZ a Spiegel video.²³⁶ Podle Hanninga se mohlo jednat o záměrnou manipulaci před blížícími se volbami do Evropského parlamentu. Toto obvinění Krach vyvrací a nechápe, že Hanning – podle slov Kracha – jako ředitel služby sám kdysi kryl své zdroje, ale nyní prosazuje zveřejnění novinářských zdrojů.

Závěrem se Krach vrací ke konceptu čtvrté moci, který označuje za určitý „nezbytný korektiv demokratického systému“²³⁷, pokud tři složky moci nejsou schopny kontrolovat politiku. Jasně tím staví média do role ochránců demokracie a jednoho z klíčových pilířů demokratického uspořádání. Bez novinářů by informace o Stracheho chování nebyla zveřejněna hned, jak to bylo možné. Autor článku uzavírá svůj komentář parafrází Stracheho. Podle Kracha není „strašné“, že média splnila svoji roli, ale „strašné“ je, že v demokracii existuje ministr, který demokracii pohrdá. Celý komentář může u čtenáře vzbudit pocit obhajoby přístupu novinářů k celé kauze a jejímu odhalení.

2.5.5.1 Vyhodnocení analýzy SZ 5

Analyzovaný článek, respektive komentář zástupce šéfredaktora SZ Kracha, diskutuje vztah médií v rámci celé kauzy ohledně zveřejněného videa s rakouským vicekancléřem Strachem. To je hlavní diskurz/kontext celého komentáře. Jako jazykové prostředky volí Krach často i nadsázku a ironii – například v souvislosti s tím, kdo video ve skutečnosti pořídil, když zmiňuje, že za vším může být eventuálně také izraelská tajná služba. Používá i řečnické

²³⁵ WIEGAND, Ralf. *Quellenschutz inklusive*. Online. Republic. Dostupné z: <https://www.republic.de/vertrauen/quellenschutz-inklusive>. [cit. 2024-01-02].

²³⁶ SOLMS-LAUBACH, Franz a WEISE, Kai, 2019. *Skandal um FPÖ-Chef Strache: Ex-BND-Chef wittert Wahlmanipulation*. Online. Bild.de. Dostupné z: <https://www.bild.de/bild-plus/politik/inland/politik-inland/skandal-um-fpoe-chef-strache-ex-bnd-chef-wittert-wahlmanipulation-62022378.bild.html>. [cit. 2024-01-02].

²³⁷ V originále: „Dies ist ein notwendiges Korrektiv innerhalb des demokratischen Systems“.

otázky, na které si následně odpovídá. Příkladem je řečnická otázka, zda měla být existence videa zamlčena, protože chtěl někdo hlavnímu aktérovi Strachemu uškodit. Opakovaně autor komentáře využívá obrat „strašné“, kterým Strache hodnotil zveřejnění videa. Krach ho však dává do jiného kontextu a říká, že strašné je pohrdání demokracie ministrem. Médiiím přikládá v této kauze velký význam, označuje je jako „korektiv demokratického systému“, pokud jiné složky státu nejsou schopny kontrolovat politiku. Dodává tím médiím dozajista velkou moc. Komentář vzniká týden po zveřejnění tajně nahraného videa. V té době už byly zveřejněny další detaily a celá kauza se dále vyvíjí a dopadá na rakouskou politiku a společnost. Vláda padla, kancléř Kurz se snaží sestavit přechodnou vládu, která zemi povede do předčasných voleb. V této situaci se konají již volby do Evropského parlamentu, ve kterých sám Strache také kandiduje. S ohledem na další kontext celé kauzy se také diskutuje role médií a jejich role při zveřejnění celého videa. Do této diskuze se zapojují i další osobnosti, Krach zmiňuje jako dalšího aktéra Hanninga, bývalého šéfa německé tajné služby. Krach obecně považuje veřejný zájem při zveřejnění videa a tím spuštění rakouské vládní krize za důležitější než ochranu jednotlivce, v tomto případě hlavně Stracheho, který byl nahráván tajně a bez vlastního vědomí. V rámci analyzovaných diskurzů/kontextů se komentář soustředí na vztah médií a politiky a podmínky pro kvalitní investigativní činnost novinářů.

2.5.6 Analýza SP 1: Článek „Joschi, mach das jetzt klar“²³⁸ (česky: „Joschi, vyřid' to ted'“)

Článek „Joschi, mach das jetzt klar“ byl zveřejněný v tištěném magazínu „Der Spiegel“ v sobotu 18. května, v čísle 21 roku 2019. Jeho online verze byla zveřejněna již předešlý den, v pátek 17. května. Zveřejnění bylo koordinováno se Süddeutsche Zeitung, a proto první články o celé kauze vyšly ve stejný den. Článek se zabývá detailním rozborem tajně pořízené nahrávky čelních představitelů FPÖ na ostrově Ibiza. V rakouském vydání Spiegelu se jednalo o hlavní titulní článek, v německé verzi jako druhý titulní článek. Název článku odkazuje na jednu ze závěrečných vět celého videa, kdy tehdejší předseda FPÖ Heinz-Christian Strache pověřuje svého politického kolegu Johanna Gudenuse, familiárně osloveného jako „Joschi“, aby celou záležitost vyřídil ještě na místě, než odjedou z Ibizy. O roli Gudenuse se autor této práce zmiňuje obsáhleji v analýze článku SZ „Wie die FPÖ Russland lieben lernte“. Autoři tohoto článku navíc přidávají informaci o přátelství

²³⁸ BAUMGÄRTNER, Maik; DELEJA-HOTKO, Vera; KNOBBE, Martin; MAYR, Walter; ROJKOV, Alexandra et al., 2019. »Joschi, mach das jetzt klar«. *Der Spiegel*. Roč. 73, č. 21, s. 78-83.

Gudenuse a Stracheho od dob studií. Diskurzivní analýza textu zkoumá klíčové aspekty v návaznosti na popsané využití metody, které jsou důležité pro pochopení obsahu článku a jeho dopadu na čtenáře.

Hned v úvodu článku je zmíněno, že Strache se chytil do pasti a vyjednával s údajnou ruskou milionářkou. Tím autoři hned zmiňují, že celé zákulisí nahrávky bylo připraveno autory záznamu. I v další části textu je citován Strache, který ve videu po několika hodinách trvání rozhovoru s údajnou milionářkou říká, že se jedná určitě o nastraženou past. Jeho společník Gudenus ho ale uklidí, že se určitě o žádnou past nejedná. Přestože se skutečně o past jednalo, nebyla připravena autory článku nebo jinými novináři. Hlavními aktéry v tomto článku jsou Strache a Gudenus. Dalším aktérem je údajná neteř ruského miliardáře. Autoři ji popisují jako osobu, která chce investovat v Rakousku miliony eur, které „nejsou ale docela legální“²³⁹. Článek je velmi podrobný a detailně popisující dění na Ibize. Zmiňuje i například, v jak velkém domě se setkání odehrává, co večerí a také přípitek šampaňským na terase. V začátku článku autoři vyvolávají asociaci určitého luxusu, v kterém se celé setkání odehrává.

Po zveřejnění videa se diskutovalo o možném zapojení německého satirického moderátora Jana Böhmermanna. Při svém vystoupení, kde Strache oznámil rezignaci na své politické funkce, zmínil i on sám Böhmermanna. Böhmermann totiž již v dubnu nemohl osobně převzít televizní cenu v Rakousku, protože dle svých slov „měl v sobě několik Red Bullů s pár podnikatelskými přáteli z FPÖ v jedné vile na Ibize, kde mluví o převzetí rakouských Kronen Zeitung.“²⁴⁰ Dokonce den před zveřejněním informací od Spiegelu a SZ v jednom ze svých videí závěrem řekl, že „se může stát, že zítra Rakousko vzplane.“²⁴¹ Poté prohlásil, že o videu věděl již týdny předtím, než se dostalo do redakcí. Odmítl ale, že by byl autorem videa. Autoři článku uvádějí, že oni zdroj pořízeného videa znají, ten si ale přeje zůstat anonymní. Přiznávají však, že není jasné, kdo za celou pastí stojí a s jakým motivem vlastně jednal a proč chce video zveřejnit 2 roky po jeho pořízení.

Autoři popisují i proces ověřování pravosti videa. Video je autory označeno jako „politická výbušnina“²⁴², která „odhaluje velmi pochybné názory politiků, kteří vládou Rakousku“²⁴³.

²³⁹ V originále: „eigentlich nicht ganz legal“.

²⁴⁰ *Böhmermann, immer wieder Böhmermann*, 2019. Online. DER SPIEGEL. Dostupné z: <https://www.spiegel.de/politik/ausland/jan-boehmermann-und-oesterreich-was-wusste-er-ueber-das-strache-video-a-1268123.html>. [cit. 2023-12-31].

²⁴¹ Tamtéž.

²⁴² V originále: „politischen Sprengstoff“.

²⁴³ V originále: „sie offenbaren höchst fragwürdige Ansichten von Politikern, die heute Österreich mitregieren“.

Dodávají, že domlouvané záležitosti jsou pro politiky trestně postihnutelné. Proto autoři článku přistoupili k důkladné analýze celého záznamu. Už v roce 2019, respektive 2017 se objevovaly zmanipulované nahrávky. Technologie deepfake byla používána již od roku 2014. Právě kvůli deepfake, případně další možnou manipulací se zvukovým i vizuálním záznamem, byla nahrávka zkoumána dvěma externími forenzními specialisty. Obraz i zvuk nahrávky nebyly podle přezkumu nijak pozměňovány. Vše, co tedy Strache říká, je skutečně vyřčeno jím. Deepfake videa se začínala v té době už šířit v marketingovém využití, v omezené míře již v politice, kde ale nedosahovala stále kvalit skutečnosti a bylo možné rozpoznat originál od videa vytvořeného umělou inteligencí.²⁴⁴ Před nebezpečím těchto technologií varoval v roce 2020 i Evropský policejní úřad, protože pravost videí už byla složitě ověřitelná a protože k masovému rozšíření nepravého videa na sociálních sítích může dojít velmi snadno.²⁴⁵ Úřad upozorňoval už i na možné politické důsledky podobných videí, která by mohla k politické polarizaci nebo také vyvolávat občanské nepokoje.

Důvodem, jak píše autoři a vyplývá to i z pořízeného záznamu, pro setkání Stracheho s údajnou ruskou milionářkou má být mimo jiné odkup významné části podílu v Kronen Zeitung a následná výrazná podpora FPÖ před parlamentními volbami. Celé video podle autorů vypadá jako „reportáž z banánové republiky“²⁴⁶. Kronen Zeitung mají obrovský zásah, přes čtvrtinu Rakušanů.²⁴⁷ Pokud by se Strachemu podařilo získat takovou podporu, zastavil by nárůst preferencí konkurenčních lidovců a posílil by vlastní stranu. V zásadě je za tuto skutečnost ochoten dopustit se i nelegálních obchodů a manipulací s veřejnými financemi. Od května 2015 FPÖ vedla v předvolebních průzkumech a za sebou nechávala vládnoucí lidovce i sociální demokraty. V srpnu 2016 se podpora Stracheho strany dostala až ke 35 %.²⁴⁸ Po prezidentských volbách, ve kterých zástupce FPÖ ve druhém kole neuspěl a vyhrál Alexander Van der Bellen jako předseda Zelených, se podpora FPÖ v průzkumech začala mírně propadat. Strmý pokles preferencí začal s nástupem Sebastiana Kurze na pozici

²⁴⁴ SVOBODA, Jiří, 2019. *David Beckham na videu hovoří 9 jazyky. Britský startup chce deepfake videi způsobit revoluci v natáčení filmů.* Online. CzechCrunch. Dostupné z: <https://www.czechcrunch.cz/2019/04/david-beckham-na-videu-hovori-9-jazyky-britsky-startup-chce-deepfake-videi-zpusobit-revoluci-v-nataceni-filmu/>. [cit. 2023-12-31].

²⁴⁵ HENDRYCH, Lukáš, 2020. *Europol varuje před deepfake technologií. Může vyvolat politickou nestabilitu a polarizaci.* Online. Euractiv.cz. Dostupné z: <https://euractiv.cz/section/digitalni-agenda/news/europol-varuje-pred-deepfake-technologie-muze-vyvolat-politickou-nestabilitu-a-polarizaci/>. [cit. 2023-12-31].

²⁴⁶ V originále: „wirken wie der Werkstattbericht aus einer Bananenrepublik“.

²⁴⁷ DEMMEL, Gerald a HUBER, Patricia, 2023. *Tageszeitungen in Österreich: Eigentümer und politische Ausrichtung.* Online. Kontrast.at. Dostupné z: <https://kontrast.at/zeitungen-oesterreich/>. [cit. 2023-12-31].

²⁴⁸ *Sonntagsfrage Österreich 2006-2021.* Online. Institut für Strategieanalysen. Dostupné z: <https://www.strategieanalysen.at/umfragen/>. [cit. 2023-12-31].

předsedy ÖVP, kdy ÖVP začala naopak posilovat a dominovat předvolebním průzkumům.²⁴⁹ Strache se snažil tento trend zvrátit a opět dostat svoji stranu do silnější pozice, proto byl ochoten vyjednávat s údajnou milionářkou o podpoře. Článek interpretuje Stracheho chování jako pokus o zvrát a posílení své pozice, kdy by jako vítěz voleb mohl skutečně rozhodovat o slíbených zakázkách.

O Kronen Zeitung se Strache zajímal účelově. Považuje je za možnost, jak „mít názorovou převahu“.²⁵⁰ Dlouhodobě byly noviny podle Spiegelu na straně Stracheho a FPÖ.²⁵¹ Sám šéfredaktor Klaus Herrmann v rozhovoru 20. května označil zpravodajství o FPÖ jako korektnější a pozitivnější než u jiných médiích, avšak dodal, že neinformovaly o straně kriticky, jinak by se podle jeho slov nemluvílo ve videu o převzetí novin a prosazování vlastních představ.²⁵² Kronen Zeitung jako nejvlivnější a nejčtenější noviny v Rakousku se politicky profilují různorodě, vždy podle potřebného tématu. Velmi často prezentují ale populistické, spíše pravicově populistické názory. Za svoje tendenční zpravodajství byly Kronen Zeitung také kritizovány.²⁵³ Jejich zpravodajství však kromě pravicově extremistických názorů podporovalo například i vstup Rakouska do Evropské unie a bojovalo za větší ochranu zvířat.²⁵⁴ Noviny se vždy snažily politicky ovlivňovat vývoj v zemi a udávat jasný názor svým čtenářům. Politickým tématům se věnují systematicky a do hloubky, rozsah politického zpravodajství je velký a zaměřuje se také na mezinárodní a evropskou politiku, ne pouze na tu rakouskou. Koncentrace médií dosahuje v Rakousku vysokého procenta,²⁵⁵ proto by nepřímé získání jednoho významného deníku umožnilo jedné politické straně získat silnou výhodu. Podle politologa Plassera mají tři noviny ve Vídni zásah až 70 % vídeňských čtenářů. Jedná se o „Kronen Zeitung“, „Österreich“ a „Heute“, vše bulvární deníky. Plasser v této souvislosti mluví dokonce o „bulvarizaci

²⁴⁹ POLITICO Poll of Polls — Austrian polls, trends and election news for Austria. Online. POLITICO. Dostupné z: <https://www.politico.eu/europe-poll-of-polls/austria/>. [cit. 2023-12-31].

²⁵⁰ V originále: „Wer die »Krone« besitze, verfüge nicht nur über die Meinungsheheit, sondern auch über »das Machtmonopol, andere Geschäftszweige zu eröffnen«“.

²⁵¹ RAINER, Anton, 2019. *Heinz-Christian Strache und die "Kronen Zeitung": "Krank, grotesk und völlig abartig"*. Online. DER SPIEGEL. Dostupné z: <https://www.spiegel.de/politik/heinz-christian-strache-und-die-kronen-zeitung-vom-freund-zum-feind-a-00000000-0002-0001-0000-000164076198>. [cit. 2024-01-03].

²⁵² HÜBERT, Henning. *Kronen-Chefredakteur über FPÖ, „Hatten positiveren Umgang mit den Freiheitlichen als viele andere“*. Online. Deutschlandfunk. Dostupné z: <https://www.deutschlandfunk.de/kronen-chefredakteur-ueber-fpoe-hatten-positiveren-umgang-100.html>. [cit. 2023-12-31].

²⁵³ ARENDT, Florian, 2010. *Wie wirkt die Krone? Ein Überblick über den Stand der Forschung über die Wirkung der Kronen Zeitung. Medienimpulse*. Roč. 48, č. 2, s. 1-19.

²⁵⁴ RAINER, Anton, *Heinz-Christian Strache und die "Kronen Zeitung": "Krank, grotesk und völlig abartig"*.

²⁵⁵ *Österreichische Medienlandschaft: Klein, konzentriert, kontrolliert*. Online. Oe1.orf.at. Dostupné z: <https://oe1.orf.at/artikel/633592/Oesterreichische-Medienlandschaft-Klein-konzentriert-kontrolliert>. [cit. 2023-12-31].

rakouské politiky.“²⁵⁶ V takovém případě politici jednají tak, aby jejich výroky byly mobilizační, emocionální a dostaly se do těchto novin. Podle Spiegelu se i někteří novináři z Kronen Zeitung cítili polichoceni, když Strache ve videu říká, že pokud by Kronen Zeitung FPÖ podpořily, získala by ve volbách 34 %. Demonstruje tím jejich vliv na rakouskou společnost.

Spiegel informuje o několika konkrétních příkladech, kdy Kronen Zeitung jasně projevily svoji náklonnost vůči tehdejšímu rakouskému vicekancléři Strachemu. Po jmenování Stracheho vicekancléřem informovaly Kronen Zeitung senzačně o odhalení tajných odposlouchávacích zařízeních ve Stracheho kanceláři.²⁵⁷ Nakonec bylo zjištěno, že se jednalo o neškodné kabely. Ještě měsíc před zveřejněním videa z Ibizy – v dubnu 2019 – při oslavách 60. výročí založení novin uveřejnil Strache v novinách velkoformátovou reklamu s gratulací a titulkem „Naše Kronen Zeitung“.²⁵⁸ Spiegel dává vývoj kolem odhalení z videa, kdy Strache jasně mluví o možném získání Kronen Zeitung, do souvislosti s podporou zakladatele novin Hanse Dichanda předsedovi FPÖ Jörgovi Haiderovi. Hans Dichand tehdy vyjadřoval podporu tehdejší hvězdě pravicově populistické scény až do doby, než byly odhaleny Haiderovy skandály. Tím podpora Haiderovi skončila a u šéfredaktora ztratil důvěru. To se opakovalo i u Stracheho. Kronen Zeitung po odhalení nahrávky jasně deklarovaly svoji nezávislost a Stracheho chování označily za útok na svoji nezávislost a nepodplatitelnost.

Ve videu, které odhalilo Stracheho záměry s Kronen Zeitung a dalšími médii, Strache s údajnou ruskou milionářkou diskutují o plánu, jak bude moci údajná milionářka Kronen Zeitung převzít. Údajná milionářka je už podle svých slov v kontaktu s dědicí Hanse Dichanda v kontaktu.²⁵⁹ Strache nabízí, že zajistí kontakty k druhému vlastníkovu – Funke Mediengruppe. Tato mediální skupina patří mezi největší v Německu i Rakousku. Strache se v tomto případě jasně snaží ovlivnit směřování nejvlivnějších novin v zemi, dokonce zmiňuje, že některé redaktory by vyměnil a dosadil nové. Pro šéfredaktora Kronen Zeitung to byla v roce 2019 určitě varovná zpráva. V roce 2018 rakouský miliardář René Benko odkoupil 25% podíl v Kronen Zeitung od Funke Mediengruppe a pro další část měl předkupní právo. Nákup médií miliardáři v rámci zajištění mediálního vlivu není

²⁵⁶ BAETZ, Brigitte. *Österreichs Medienlandschaft, Boulevardisierung der Politik*. Online. Deutschlandfunk. Dostupné z: <https://www.deutschlandfunk.de/oesterreichs-medienlandschaft-boulevardisierung-der-politik-100.html>. [cit. 2023-12-31].

²⁵⁷ RAINER, Anton, *Heinz-Christian Strache und die "Kronen Zeitung": "Krank, grotesk und völlig abartig"*.

²⁵⁸ Tamtéž.

²⁵⁹ Potomci Dichanda vlastní 50% podíl v novinách.

neobvyklým jevem. Strache ale v nahrávce zmiňuje Reného Benka jako příznivce své strany, které stranu finančně podporuje. Benko na dotaz Spiegelu tuto informaci popřel. Pro Dichanda zveřejněná nahrávka znamenala představení plánu, jak jeho rodina ztratí postupně v Kronen Zeitung vliv a noviny budou mít jiné majitele. Podle Dichanda Strache svého plánu mohl částečně dosáhnout, nikoliv přes údajnou ruskou milionářku, ale přes svého zmiňovaného podporovatele.

Stracheho mediální plán je z videa jasný. Usiluje o oligarchizaci médií a nastavení podobného modelu, který v posledních letech prosazuje maďarský premiér Viktor Orbán, který vytvořil nekritický mediální systém s jasnou dominancí provládních médií. Podle novinářky Malene Gürgen tím Strache jasně ukazuje svůj vztah k médiím, který odpovídá typické strategii pravicově extremistických stran, mezi které řadí i FPÖ.²⁶⁰ Takové strany chtějí mít média pod plnou kontrolou a používají k tomu podobné strategie – například neinzerovat v určitých médiích, které neodpovídají jejich představě o fungování médií. Gürgen zmiňuje, že přesně takový přístup prosazovala ministerstva pod vládnutím FPÖ. Gürgen mluví o nepopiratelném pokusu o „orbanizaci“ rakouských médií.²⁶¹

O „orbanizaci“ Rakouska, nejenom v mediálním prostředí, ale také v justičním systému mluvili i zástupci sociálně demokratické opozice. Tyto pokusy přičítaly i přímo kancléři Sebastinu Kurzovi i několik let po celé kauze okolo FPÖ.²⁶² Zástupce rakouských Reportérů bez hranic Fritz Hausjell označil umístování Rakouska v jejich žebříčku jako velmi dobré, existují podle Hausjella ale určité obavy o vývoj mediálního trhu, a to konkrétně nákupy médií miliardáři, kteří do té doby nebyli aktivní v této oblasti, zde konkrétně míní Benkovo aktivity, a zadávání vládních inzerátů pouze do vybraných a vládě nakloněných médií.²⁶³ Faktem ale zůstává, že kvůli vysoké koncentraci médií v Rakousku a dlouhodobému rozdělení společnosti mezi dvě velké politické strany - sociální demokraty SPÖ a lidovce ÖVP, se spekulovalo o ovlivňování médií i ze strany sociálních demokratů, když byly hlavní vládnou stranou.²⁶⁴

²⁶⁰ HÜBERT, Henning, 2019. *Rechte Parteien und die Medien: Österreichs Orbanisierung*. Online. Deutschlandfunk. Dostupné z: <https://www.deutschlandfunk.de/rechte-parteien-und-die-medien-oesterreichs-orbanisierung-100.html>. [cit. 2023-12-31].

²⁶¹ Tamtéž.

²⁶² NOYAN, Oliver, 2021. *Was ist dran an der ‚Orbanisierung‘ Österreichs?* Online. Www.euractiv.de. Dostupné z: <https://www.euractiv.de/section/innenpolitik/news/was-ist-dran-an-der-orbanisierung-oesterreichs/>. [cit. 2023-12-31].

²⁶³ Tamtéž.

²⁶⁴ *Spekulationen über SPÖ-Nähe von Gratiszeitung "Heute"*, 2010. Online. Die Presse. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/565670/spekulationen-ueber-spoe-naeche-von-gratiszeitung-heute>. [cit. 2024-01-02].

2.5.6.1 Vyhodnocení analýzy SP 1

Analyzovaný článek je prvním článkem magazínu „Der Spiegel“, který se věnuje tématu zveřejněného videa, které odstartovala rakouskou vládní krizi v roce 2019. Jedná se o obsáhlý popisný a vysvětlující článek se zaměřením na analýzu zaznamenaného chování tehdejšího předsedy FPÖ a v roce 2019 již rakouského vicekancléře. Autoři jako jazykové prostředky využívají přímé citace aktérů videa a dávají je do dalších souvislostí, a to hlavně Stracheho, Gudenuse a údajné ruské podnikatelky. Sami autoři využívají jazykové prostředky, kterým zdůrazňují význam celého videa a svého článku – například: „politická výbušnina“, která „odhaluje velmi pochybné názory politiků, kteří vládou Rakousku“. Tím dávají svému článku asociaci jedinečnosti a přikládají mu zásadní roli pro rakouskou politiku. Velmi detailně popisují zobrazené scénérie, čímž čtenáře dostávají více do děje celého videa a přibližují mu všechny náležitosti, ve kterých se setkání uskutečnilo. Scény z videa označují jako „reportáž z banánové republiky“, ve které budoucí vládní představitelé slibují obchody za nelegální peníze. Celou situaci autoři hned v úvodu označují jako past na Stracheho. Vytváří tím u čtenářů domněnky, kdo za celou pastí stojí, z jakého skutečného důvodu byla past nastražena a provedena, a proč bylo video zveřejněno až po dvou letech, nikoliv hned před rakouskými parlamentními volbami v roce 2017. Tomuto se autoři však nevěnují, informují čtenáře o tom, že znají autora videa a že video je díky důkladné kontrole pravé. Dodávají tím svému zjištění na věrohodnosti a do budoucna se brání nařčením možných aktérů, že vyřčené věci ve videu nejsou pravdivé. Spiegel jako dlouholeté investigativní médium postupoval při analýze a zveřejnění videa velmi důkladně a popisně. Nabízí čtenáři možnost vytvořit si vlastní úsudek na celou kauzu, i když využívaná taková jasná sdělení a takové jasné jazykové prostředky, že vyznění celého článku je pro aktéry naprosto negativní ve všech ohledech a odsuzující nemorální a korupční chování Stracheho a Gudenuse. V některých pasážích může působit až komicky – právě ve srovnání s banánovou republikou. Celý článek je zasazen do obsáhlejších kontextů, které jsou ještě více rozvedeny autorem této práce v analýze článku pro pochopení analyzovaných diskurzů. Autoři článku kladou hlavní důraz na plánovou změnu mediálního systému Rakouska po vzoru Maďarsku, který má být komfortní vůči jedné z vládních stran, a Stracheho plány s konkrétním médiem – Kronen Zeitung, které chce získat pod svoji kontrolu, aby mu pomohly vylepšit volební výsledek. Další vysledované diskurzy/kontexty jsou korupční chování rakouského politika a ochota spolupráce s údajnou ruskou podnikatelkou. Kontext vzniku tohoto článku je v době, kdy se blíží volby do Evropského parlamentu, kdy probíhá

v Rakousku volební kampaň politických stran a kdy se očekává nárůst podpory pravicově populistických stran napříč Evropskou unií. Kontext tedy může skutečně vyvolávat mezi některými čtenáři dojem, že investigativní vlivné médium se zapojuje do politické kampaně.

2.5.7 Analýza SP 2: Článek „Jetzt erst recht.265 Europas Saubermänner: Das wahre Gesicht der Rechtspopulisten“²⁶⁶ (česky: „Teď víc než kdy jindy. Evropští moralisté: Skutečná tvář pravicových populistů“²⁶⁷)

Ve vydání 22 v roce 2019 se magazín „Der Spiegel“ stále věnuje zveřejněnému videu z Ibizy. Téma kromě rakouské situace zpracovává i v rámci dalších kontextů – hlavní titulní článek „Jetzt erst recht. Europas Saubermänner: Das wahre Gesicht der Rechtspopulisten“ se věnuje obrazu pravicových populistů napříč Evropskou unií před volbami do Evropského parlamentu po celé kauze v Rakousku, další článek zkoumá možné propojení nelegálního financování přes rakouské a německé spolky také v německé politice, konkrétně u AfD, v rozhovoru s rakouským spisovatelem Danielem Kahlmannem se diskutuje o jeho naplněném přání, aby vládní koalice brzy skončila, a samozřejmě Spiegel popisuje vývoj v rakouské politické scéně v posledním týdnu a situaci okolo mediálního prostředí v Rakousku.

Pro analýzu byl vybrán článek „Jetzt erst recht. Europas Saubermänner: Das wahre Gesicht der Rechtspopulisten“. Ten se soustředí na vliv skandálu rakouské FPÖ na evropské pravicově populistické strany před volbami do Evropského parlamentu.²⁶⁸ Diskurzivní analýza textu zkoumá klíčové aspekty v návaznosti na popsané využití metody, které jsou důležité pro pochopení obsahu článku a jeho dopadu na čtenáře.

Podle Spiegelu chtěl rakouský kancléř Kurz začlenit do své vlády pravicové populisty, aby ukázal celé EU specifickou cestu, jak právě s pravicovým populismem efektivně a konstruktivně jednat a přenést na ně skutečnou zodpovědnost za vedení země. To se

²⁶⁵ Německý doslovný překlad u „Jetzt erst recht“ zní „Teď víc než kdy jindy“. Jako motto byla tato věta využita i v závěrečné fázi kampaně FPÖ před volbami do Evropského parlamentu v květnu 2019, tedy krátce po odhalení videa z Ibizy. Zároveň volný překlad může být „Teď teprve doprava“. Jedná se však o skutečný volný překlad. Motto využil i v prezidentské kampani již v práci zmíněný prezidentský kandidát Kurt Waldheim, u kterého s ohledem na jeho minulost mělo několik implikací.

²⁶⁶ BAUMGÄRTNER, Maik; ESCH, Christian; FICHTNER, Ullrich; HECKING, Claus; KNOBBE, Martin et al., 2019. Jetzt erst recht. Europas Saubermänner: Das wahre Gesicht der Rechtspopulisten. *Der Spiegel*. Roč. 73, č. 22, s. 16-25.

²⁶⁷ Německý slovník Duden uvádí u slova „Der Saubermann“ následující význam: „jemand, der darauf achtet, dass die Moral gewahrt wird“, tedy „někdo, kdo dohlíží na dodržování morálky“. Autor této práce proto zvolil překlad jako „moralista“, v angličtině by se dalo využít i „Mr. Clean“ a následně přeložit jako „pan čistý“, ale množné číslo v českém jazyce nepůsobí jasně. Druhým významem je podle slovníku Duden: „jemand, der ordentlich und anständig ist, wie man es sich vorstellt, wünscht“, tedy „někdo, kdo je spořádaný a slušný, jak si člověk představuje, nebo přeje“. „Saubermänner“ by se dalo eventuálně přeložit i jako „slušníci“.

²⁶⁸ Volby do Evropského parlamentu se v roce 2019 konaly v Evropské unii od 23. do 26. května 2019.

s ohledem na celou kauzu kolem zveřejněného videa z Ibizy ukázalo jako nepovedený krok. FPÖ a Strache se sice prezentovali jako jedni z lídrů, kteří „vyčistí Evropu“²⁶⁹, jak je autoři článku označují v textu, ve skutečnosti se jasně ukázal jejich pokřivený vztah k právnímu státu, svobodnému mediálnímu prostoru a fungování státního aparátu, který chtěl Strache využít ve svůj prospěch a pro machinace se státními zakázkami. Podle popsání se podobného chování dopouštějí i další pravicoví populisté v Evropské unii. Právě ti chtějí vytvořit po volbách v Evropském parlamentu podle autorů článku novou „superfrakci“²⁷⁰. Autoři na začátku textu reportážně popisují závěrečnou fázi celoevropské kampaně pravicových populistů v Miláně, kde „praví Evropané“²⁷¹ vedou kampaň „o vstup do Evropského parlamentu, kterým ve skutečnosti pohrdají“²⁷². Při tomto mítinku „žádají občany, aby jim dali moc definitivně rozvrátit Evropskou unii“. Jak autoři popisují, k tomu jim hraje árie od Pucciniho, která končí pokřikem: „Zmiz, ó noci! Jděte dolů, hvězdy! Při východu slunce zvítězím! Já zvítězím!“

Článek se zaměřuje na téma interpretace celé kauzy v rakouském i evropském kontextu. Ta vlastně pro evropské partnery FPÖ nehraje žádnou zásadní roli. Nevyjadřují se k ní. Na předvolebním setkání v Miláně celá kauza není ani jednou zmíněna. Ukazuje využívání polarizace společnosti a dostupnosti digitálních médií jako velmi lehce využitelný prostředek pro ovlivnění nálad ve společnosti. Tyto faktory byly využívány také při interpretaci Stracheho zapojení do celé kauzy okolo setkání na Ibize. Pro populistické strany je obecně komunikace na sociálních sítích jedním z důležitých prostředků k úspěchu a navázání kontaktu s jejich voliči.²⁷³ FPÖ na sociálních sítích využívala velmi často polarizující obsah, kterým se snažila vzbudit angažovanost svých příznivců a také vytvářet silný emoční dojem, a tím udržet silnou odezvu a dosah na sociálních sítích.

Autoři článků konstatují, že s ohledem na dosah svých vlastních kanálů nepotřebují populističtí politici využívat klasická média. Sociální sítě dávají totiž prostor k jednostrannému vyjádření bez omezujícího zásahu. Přesným a účinným zacílením příspěvků se příspěvky zobrazují především komunitě vytvářené okolo určité facebookové stránky. Navíc využití sociálních sítí je pro populistické politiky přínosnější než vystupování

²⁶⁹ V originále: „Saubermänner“. V dalším využití v textu dává smysl tento překlad.

²⁷⁰ V originále: „eine Superfraktion“.

²⁷¹ V originále: „die wahren Europäer“.

²⁷² V originále: „Wahlkampf für den Einzug in ein Parlament, das sie eigentlich verachten“.

²⁷³ CHARVÁTOVÁ, Denisa (ed.), 2021. Sociální sítě a populismus. In: TUNGUL, Lucie. *Nastupující systémové změny domácí a zahraniční politiky. Pravicová řešení politických výzev pro rok 2022*. 1. Přerov: TOPAZ, s. 63-69. ISBN 978-80-88350-24-8.

v politických talk show.²⁷⁴ Jak uvádí Denisa Charvátová, „charakteristiky sociálních sítí nahrávají populistickým aktérům, neboť za pomoci negativity, emocionality a soudržnosti využívají daných možností k větší úspěšnosti a k většímu/širšímu dosahu svých sdělení“.²⁷⁵ V době zveřejnění videa z Ibizy Stracheho na Facebooku sledovalo okolo 779 tisíc osob. Hned po informacích o existenci videa začaly na facebookovou stránku přibývat komentáře jeho skalních příznivců, kteří odsuzovali novinářskou práci a hájili Stracheho za jeho dosavadní politiku. A to i přesto, že Strache, který se do té doby prezentoval jako hrdý vlastenec, jemuž jde hlavně o osud Rakouska, hodlal plýtvat penězi svých občanů za předražené zakázky pro údajnou ruskou milionářku a který byl ochoten pro svoje vítězství v zásadě čehokoliv.

Podobný i stejný přístup ke komunikaci prostřednictvím zmíněných kanálů používají i další pravicoví populisté, jak uvádí Spiegel. Konkrétně zmiňuje tehdejšího italského vicepremiéra Mattea Salviniho, francouzskou političku Marine Le Pen a maďarského premiéra Viktora Orbána. Tímto velkým zásahem dokáží plně kontrolovat obsah svého sdělení. Podle analýzy před volbami do Evropského parlamentu v květnu 2019 příspěvky sympatizantů pravicových populistů dokázaly efektivně zaplnit sociální sítě.²⁷⁶ To bylo jedním z cílů pravicových populistů – nastolování vlastní agendy a vlastních témat v rámci kanálů, na kterých mají velké dosahy.

Aktéři analyzovaného článku jsou pravicoví populisté obecně, autoři skrz konkrétní politické osobnosti vytváří komplexní obraz pravicového populisty, který se snaží posílit v rámci voleb a vytvořit silnou frakci v Evropském parlamentu, čímž by dokázal eliminovat akceschopnost Evropského parlamentu, případně celé Evropské unii. Pravicové populisty autoři prezentují v uvozovkách jako pravé Evropany, Už v názvu článku vyvolávají autoři jasnou asociace – chtějí ukázat skutečnou tvář těchto politiků, kteří sami často moralizují a kteří chtějí „vyčistit Evropu“, ale ve skutečnosti se dopouštějí těch chyb, které sami kritizují, nebo dokonce ještě horších. Jako příklad dávají právě Stracheho. Zmiňují také britského europoslance Nigela Farage, který byl jednou z hlavních tváří brexitu a který opět

²⁷⁴ ERNST, Nicole a BLASSNIG, Sina, 2019. Populists Prefer Social Media Over Talk Shows: An Analysis of Populist Messages and Stylistic Elements Across Six Countries: An Analysis of Populist Messages and Stylistic Elements Across Six Countries. *Social Media + Society*. Roč. 5, č. 1, s. 1-14.

²⁷⁵ CHARVÁTOVÁ, Denisa (ed.), 2021. Sociální sítě a populismus, s. 66. Charvátová také tvrdí, že „současné výzkumy hovoří o trendu ve voličském chování, kdy občané, jež se spoléhají především na zpravodajství v bulvárních médiích, mají větší tendenci k podpoře populistických stran.“, s. 68.

²⁷⁶ SCOTT, Mark a CERULUS, Laurens, 2019. *Europe's populists are flooding social media, research shows*. Online. POLITICO. Dostupné z: <https://www.politico.eu/article/europe-far-right-groups-noisier-than-others-on-twitter-research-shows-afd-germany-facebook-google-alto-analytics/>. [cit. 2024-01-02].

kandiduje do Evropského parlamentu a má šanci získat velké množství hlasů. Závěrem ironicky autoři dodávají, že takový kariérní posun by mohl čekat i samotného Stracheho, který kandiduje do Evropského parlamentu.

2.5.7.1 Vyhodnocení analýzy SP 2

Analyzovaný článek je titulním článkem 22. vydání roku 2019 magazínu „Der Spiegel“. Komplexně a v širších souvislostech analyzuje tehdy aktuální situaci pravicových populistů před volbami do Evropského parlamentu, především v Rakousku, Německu, Itálii, Francii, Maďarsku a okrajově také v dalších zemích, například ve Velké Británii. Autoři článků využívají jazykové prostředky pro určitou nadsázku při hodnocení aktérů článků. Aktéry článku jsou pravicoví populisté obecně. Při popisu několika konkrétních jedinců autoři vytváří jednotný obraz pravicového populisty. Tyto aktéry označují v nadsázce jako „moralisty“, ty, kteří „vyčistí Evropu“, nebo jako „pravé Evropany“. Těmito jazykovými prostředky v zásadě využívají označení, kterými se často sami pravicoví populisté prezentují před svými voliči. Jak autoři článků ale zmiňují, sami pravicoví populisté se dopouštějí stejných nebo ještě horších morálních i politických chyb jako politici ostatních stran. V čtenáři text vyvolává jasnou asociaci. Pravicoví populisté jsou ti, kteří chtějí rozbít nebo minimálně omezit fungování EU. Text vykazuje jasný tón kritiky fungování pravicových populistických stran, hlavně s ohledem na jejich snahu nechat se zvolit do instituce, kterou pohrdají. Pro tuto snahu jsou schopni využít polarizace společnosti a nereflektovat aktuální krizi ohledně zveřejněného videa. Sledovanými diskurzy/kontexty jsou situace pravicových populistů a jejich přístup k demokracii, vztah pravicových populistů k sociálním a klasickým médiím, která díky velkému množství sledujících na svých kanálech využívají jako hlavní sdělovací kanál směrem ke svým příznivcům, a polarizace společnosti. Článek vznikl v rámci reflexe rakouské vládní krize během voleb do Evropského parlamentu. Kontext je zasazen do určitého selhání možného začlenění pravicových populistů do klasické vládní zodpovědnosti, kterou prosazoval tehdejší rakouský kancléř Kurz. Tento model chtěl Kurz prezentovat jako příkladnou ukázkou v rámci Evropské unie, kdy by docházelo ke kultivaci pravicových populistů a jejich posunu směrem do středu pravicového spektra. Kauza Ibiza ale ukázala skutečné záměry (rakouských) pravicových populistů, které nejsou vždy slučitelné s mechanismem právního státu a demokratickým fungováním.

2.6 Shrnutí a vyhodnocení analytické části

V rámci této kapitoly dojde k zodpovězení definovaných výzkumných otázek a vyhodnocení platnosti, anebo neplatnosti stanovené hypotézy. Jako diskurzy budou vnímány jazykové prostředky využití v textu, kontexty/diskurzy, které se zaměřují na širší rámec sdělení, a sociokulturně-politický kontext vzniku sdělení. Autor také shrne výsledky analyzovaných článků ze Süddeutsche Zeitung a magazínu Der Spiegel.

Vyhodnocení výzkumné otázky č. 1 „Jaké jsou diskurzy, které se v analyzovaných článcích SZ a Spiegelu v souvislosti s rakouskou vládní krizí, konkrétně kauzou Ibiza, a osobou rakouského vicekancléře Stracheho objevují?“ je následující:

Pro analyzované médium „Süddeutsche Zeitung“:

- Analyzovaný článek č. 1 „Heimliche Aufnahmen belasten Österreichs Vizekanzler schwer“ (česky: „Tajné nahrávky vážně obviňují rakouského vicekancléře“)

Jazykové prostředky: Jazykové prostředky a způsob prezentace postav reflektují kritický pohled autorů na události, vyobrazení celé situace je objektivní a detailní. Autoři využívají pojmy „tajné“, „pochybné“, „diskutabilní“, „návnada“. Zdůrazňují tím určitou záhadnost celé události. Chování aktérů je v článku vykresleno jako jasně nelegální, když vede k nezákonné podpoře politické strany oplátkou za získání ekonomických výhod. Autoři tím dávají čtenáři doporučené hodnocení, nechává mu ale prostor pro vytvoření vlastního názoru popisem celé situace.

Diskurzy/kontexty: Korupce v politice; proměna mediálního prostředí a omezení svobody médií; nelegální financování politických stran.

Sociokulturně-politický kontext vzniku sdělení/diskurzu: Článek vzniká na počátku celé vládní krize, která začíná právě zveřejněním tohoto článku. V té době vládní strana FPÖ a její představitelé jsou prezentováni jako zkorumpovatelní politici.

- Analyzovaný článek č. 2 „Regierungskrise in Österreich: Strache legt Ämter nieder“

(česky: „Vládní krize v Rakousku: Strache se vzdá všech funkcí“)

Jazykové prostředky: Strache je v článku prezentován svými výroky a komentáři k celé kauze. Těmi se staví do role oběti, proti které je dle jeho slov vedena „pomlouvačná a špinavá kampaň“. Své chování označuje pouze za „opileckou záležitost“. Svými výroky se Strache snaží bagatelizovat celou situaci a snaží se vyvolat asociaci soucitu a asociaci polarizované společnosti, kdy je možno účelově vést kampaň proti konkrétnímu politikovi. Celé situaci dodává ještě větší závažnost a dramatičnost.

Diskurzy/kontexty: Vyvození politické odpovědnosti v kontextu rakouské politické scény; fungování pravicově populistické strany; vytváření narativu oběti aktéra a polarizace společnosti; také představa o morálním chování politika.

Sociokulturně-politický kontext vzniku sdělení/diskurzu: Rakouská vláda se nachází v době rozpadu. Rakouský vicekancléř odstoupil ze všech svých vládních i stranických funkcí, čímž vyvodil velmi rychlou politickou odpovědnost za své jednání, které prezentovalo uveřejněné video z roku 2017. V dané době ještě není jasné, zda bude vláda po obměně ministra pokračovat v původní koalici, nebo zda bude vytvořena jednobarevná vláda ÖVP, anebo budou vypsány předčasné volby.

- Analyzovaný článek č. 3 Der neue FPÖ-Chef der in Straches Schuld steht“(česky: „Nový šéf FPÖ, který je Stracheho dlužníkem“)

Jazykové prostředky: Pomocí využitých jazykových prostředků autor definuje hlavního aktéra Norberta Hofera jako spolehlivého a loajálního straníka a blízkou osobu bývalému předsedovi Strachemu, se kterým tvořili určitý tandem. Hofer svým vystupováním cílil na jiné publikum než Strache, ideologicky byly ale velmi spřízněny, Hofer byl ještě pravicově populisticky vyhraněnější. Vyvolává to asociaci, že se nedá očekávat nějaká zásadní změna politiky této strany a přístupu k politickému pojetí fungování. Hofer je v článku vykreslen také jako člověk, který plánoval po svém možném zvolení prezidentem překračovat pravomoci dané ústavou a ústavním pořádkem a chtěl aktivněji zasahovat do politiky, nezastávat tedy pouze

reprezentativní roli.

Diskurzy/kontexty: Ideologii pravicově populistické rakouské strany FPÖ, a to v kontextu prezentovaném hlavním aktérem Hoferem; vystupování pravicových populistů; propojení pravicově populistické až neonacistické scény napříč Evropskou unií; vztah politiků ke své minulosti, která ovlivňuje jejich přítomnost.

Sociokulturně-politický kontext vzniku sdělení/diskurzu: Hofer po odstoupení předsedy FPÖ Stracheho přebírá předsednickou pozici v rámci strany, nepřebírá však pozici místopředsedy vlády, protože není jasné, zda vláda bude pokračovat na stávajícím modelu a v rámci tehdejších koaličních stran. FPÖ tehdy dávala signály, že už nebudou spolupracovat s kancléřem Sebastianem Kurzem, protože se nezastal Stracheho. Kurz v té době požaduje podle interních informací vypsání nových voleb, rakouský prezident Alexander Van der Bellen ještě hodlá jednat se zástupci vlády, ale požaduje získání důvěry v politickou reprezentaci

- Analyzovaný článek č. 4 Analýza článku „Wie die FPÖ Russland lieben lernte“ (česky: „Jak se FPÖ naučila milovat Rusko“)

Jazykové prostředky: Použití jazykových prostředků vyvolává asociaci až velmi vstřícného a nekritického přístupu FPÖ k ruskému režimu a jeho představitelům, se kterým zástupci FPÖ udržovali aktivní kontakty. Například i výrazy jako „přátelský mód“ umocňují tuto asociaci. Dále prostředky vyvolávají asociaci, že celá kauza Ibiza není ničím překvapujícím, jen se stává dalším milníkem pro Strache a Gudenuse v jejich proruské politice. Navíc může zapadat do celoevropského podezření, že Rusko nepřímo finančně pomáhá pravicově populistickým stranám, které se výměnou za to chovají přátelsky vůči ruské politice. Další výraznou asociací je pro čtenáře i zmínka o ohrožení vnitřní a vnější bezpečnosti Rakouska kvůli možným únikům dat do Ruska, kterého se obávají spojenci Rakouska. To je zdůvodněno ziskem ministerstev obrany a vnitra pro FPÖ.

Diskurzy/kontexty: Vztah pravicových populistů k Rusku a jeho významným představitelům, přičemž Rusko je zobrazeno jako systémový/ideologický soupeř EU;

ideologická proměna původně protiruské strany v prorusky přátelskou stranu; úloha jednotlivců při utváření názorového směřování politické strany.

Sociokulturně-politický kontext vzniku sdělení/diskurzu: Stávající rakouská vláda ÖVP a FPÖ se rozpadá a bude muset vzniknout vláda nová. FPÖ nechce pokračovat ve vládě, protože Kurz chce odvolat i ministra vnitra za FPÖ. Kurz se pokusí pravděpodobně sestavit menšinovou vládu ÖVP. Rakousko zažilo i několik demonstrací, který byly namířené proti FPÖ a také celé vládě. Vypsání předčasných voleb požaduje i prezident země. Kurzova vláda bude tak vládou s nejkratším mandátem v historii země. Celá kauza se odehrává před volbami do Evropského parlamentu, které se konají na konci května.

- Analyzovaný článek č. 5 „Warum die Medien über das Strache-Video berichten mussten“ (česky: „Proč média musela informovat o Stracheho videu“)

Jazykové prostředky: Jako jazykové prostředky volí autor komentáře Krach často nadsázku a ironii – například v souvislosti s tím, kdo video ve skutečnosti pořídil, když zmiňuje, že za vším může být eventuálně také izraelská tajná služba. Používá i řečnické otázky, na které si následně odpovídá. Příkladem je řečnická otázka, zda měla být existence videa zamlčena, protože chtěl někdo hlavnímu aktérovi Strachemu uškodit. Opakovaně autor komentáře využívá obrat „strašné“, kterým Strache hodnotil zveřejnění videa. Krach ho však dává do jiného kontextu a říká, že strašné je pohrdání demokracie ministrem. Využití jazykové prostředky vyvolávají asociaci, že zveřejnění videa bylo nutné, přestože se toto zdá jednomu z hlavních aktérů videa „strašné“. Autor komentáře to zdůvodňuje nutností a povinností takové video zveřejnit. Celý komentář může u čtenáře vzbudit pocit obhajoby přístupu novinářů k celé kauze a jejímu odhalení.

Diskurzy/kontexty: Role médií v rámci celé kauzy; vztah médií a politiky; podmínky pro kvalitní investigativní činnost novinářů.

Sociokulturně-politický kontext vzniku sdělení/diskurzu: Komentář vzniká týden po zveřejnění tajně nahraného videa. V té době už byly zveřejněny další detaily a celá

kauza se dále vyvíjí a dopadá na rakouskou politiku a společnost. Vláda padla, kancléř Kurz se snaží sestavit přechodnou vládu, která zemi povede do předčasných voleb. V této situaci se konají již volby do Evropského parlamentu, ve kterých sám Strache také kandiduje. S ohledem na další kontext celé kauzy se také diskutuje role médií a jejich role při zveřejnění celého videa. Do této diskuze se zapojují i další osobnosti.

Pro analyzované médium „Der Spiegel“:

- Analyzovaný článek č. 1 „Joschi, mach das jetzt klar“ (česky: „Joschi, vyříd' to teď“)

Jazykové prostředky: Autoři jako jazykové prostředky využívají přímé citace aktérů videa a dávají je do dalších souvislostí, a to hlavně Stracheho, Gudenuse a údajné ruské podnikatelky. Sami autoři využívají jazykové prostředky, kterým zdůrazňují význam celého videa a svého článku – například: „politická výbušnina“, která „odhaluje velmi pochybné názory politiků, kteří vládnu Rakousku“. Tím dávají svému článku asociaci jedinečnosti a přikládají mu zásadní roli pro rakouskou politiku. Velmi detailně popisují zobrazené scénérie, čímž čtenáře dostávají více do děje celého videa a přibližují mu všechny náležitosti, ve kterých se setkání uskutečnilo. Scény z videa označují jako „reportáž z banánové republiky“, ve které budoucí vládní představitelé slibují obchody za nelegální peníze. Celou situaci autoři hned v úvodu označují jako past na Stracheho. Vytváří tím u čtenářů domněnky, kdo za celou pastí stojí, z jakého skutečného důvodu byla past nastražena a provedena, a proč bylo video zveřejněno až po 2 letech, nikoliv hned před rakouskými parlamentními volbami v roce 2017. Tomuto se autoři však nevěnují, informují čtenáře o tom, že znají autora videa a že video je díky důkladné kontrole pravé. Dodávají tím svému zjištění na věrohodnosti a do budoucna se brání nařčením možných aktérů, že vyřčené věci ve videu nejsou pravdivé. Spiegel jako dlouholeté investigativní médium postupoval při analýze a zveřejnění videa velmi důkladně a popisně. Nabízí čtenáři možnost vytvořit si vlastní úsudek na celou kauzu, i když využívána taková jasná sdělení a takové jasné jazykové prostředky, že vyznění celého článku je pro aktéry naprosto negativní ve všech ohledech a odsuzující nemorální a korupční chování Stracheho a Gudenuse. V některých pasážích může

působit až komicky – právě ve srovnání s banánovou republikou.

Diskurzy/kontexty: Změna mediálního systému Rakouska po vzoru Maďarsku; korupční chování rakouského politika a ochota spolupráce s údajnou ruskou podnikatelkou.

Sociokulturně-politický kontext vzniku sdělení/diskurzu: Jedná se o první článek v tomto médiu k celé kauze Ibiza, která odstartovala rakouskou vládní krizi v roce 2019. Kontext vzniku tohoto článku je v době, kdy se blíží volby do Evropského parlamentu, kdy probíhá v Rakousku volební kampaň politických stran a kdy se očekává nárůst podpory pravicově populistických stran napříč Evropskou unií. Kontext tedy může skutečně vyvolávat mezi některými čtenáři dojem, že investigativní vlivné médium se zapojuje do politické kampaně.

- Analyzovaný článek č. 2 „Jetzt erst recht. Europas Saubermänner: Das wahre Gesicht der Rechtspopulisten“ (česky: „Teď víc než kdy jindy. Evropští moralisté: Skutečná tvář pravicových populistů“)

Jazykové prostředky: Autoři článků využívají jazykové prostředky pro určitou nadsázku při hodnocení aktérů článků. Aktéry článku jsou pravicoví populisté obecně. Při popisu několika konkrétních jedinců autoři vytváří jednotný obraz pravicového populisty. Tyto aktéry označují v nadsázce jako „moralisty“, ty, kteří „vyčistí Evropu“, nebo jako „pravé Evropany“. Těmito jazykovými prostředky v zásadě využívají označení, kterými se často sami pravicoví populisté prezentují před svými voliči. Jak autoři článků ale zmiňují, sami pravicoví populisté se dopouštějí stejných nebo ještě horších morálních i politických chyb jako politici ostatních stran. V čtenáři text vyvolává jasnou asociaci. Pravicoví populisté jsou ti, kteří chtějí rozbít nebo minimálně omezit fungování EU. Text vykazuje jasný tón kritiky fungování pravicových populistických stran, hlavně s ohledem na jejich snahu nechat se zvolit do instituce, kterou pohrdají. Pro tuto snahu jsou schopni využít polarizace společnosti a nereflektovat aktuální krizi ohledně zveřejněného videa.

Diskurzy/kontexty: Situace pravicových populistů a jejich přístup k demokracii; vztah pravicových populistů k sociálním a klasickým médiím; polarizace společnosti.

Sociokulturně-politický kontext vzniku sdělení/diskurzu: Článek vznikl v rámci reflexe rakouské vládní krize během voleb do Evropského parlamentu. Článek byl zveřejněn v době konání voleb. Věnuje se situaci v rámci stran z pravicově populistického politického spektra. Kontext je zasazen do selhání začlenění pravicových populistů do klasické vládní zodpovědnosti, kterou prosazoval tehdejší rakouský kancléř Kurz. Tento model chtěl Kurz prezentovat jako příkladnou ukázkou v rámci Evropské unie, kdy by docházelo ke kultivaci pravicových populistů a jejich posunu směrem do středu pravicového spektra. Kauza Ibiza ale ukázala skutečné záměry (rakouských) pravicových populistů, které nejsou vždy slučitelné s mechanismem právního státu a demokratickým fungováním.

Pro vyhodnocení výzkumné otázky č. 2 „Lze pozorovat určitou provázanost sledovaných diskurzů v rámci analýzy vybraných článků?“ porovnáme pozorované diskurzy. Porovnány budou nejdříve jazykové prostředky a dále diskurzy/kontexty. Sociokulturně-politický kontext vzniku sdělení/diskurzu je takřka u všech analyzovaných článků podobný, články byly publikovány během krátkého období. Důvodem je vznik článků ve velmi krátkém období po sobě (od 17. do 25. května 2019). Pokud by články vznikaly v rozdílném prostředí, anebo v jiném čase, nejspíše by se projevil rozdílné kontexty vzniku. Jediným odlišujícím se sociokulturně-politickým kontextem je kontext u analyzovaného článku SP 2, ve kterém se autoři zaměřují na politické strany z rozdílných zemí EU. Prezentují selhání rakouských pravicových populistů v kontextu dalších podobně orientovaných politických stran a zmiňují vybrané jejich vybrané politické postupy nebo fungování. U sociokulturně-politických kontextů lze pozorovat velkou provázanost.

Na základě definovaných jazykových prostředků v analyzovaných člancích lze pozorovat určitou provázanost, která se vztahuje především k tématu politické etiky, ovlivňování veřejného mínění a vlivu skandálů na politickou realitu. Provázanost se projevuje také ve způsobu, jakým jsou politické postavy a situace prezentovány, a v tom, jak jsou používány jazykové prostředky k vyvolání určitých asociací a postojů u čtenářů.

Společným bodem všech analyzovaných článků kromě analyzovaného článku SZ 5, který je

komentářem, je objektivní prezentace celé kauzy Ibiza. Často je doplněno i subjektivními jazykovými prostředky. U Spiegelu ve větší míře než u SZ. To může být dáno tím, že Spiegel jako analyzované médium je týdeníkem a byly analyzovány články v tištěné verzi. Jejich autoři mají tedy více času na vytvoření článku a zakomponování svého subjektivního názoru na danou problematiku. Zároveň se to o Spiegelu i do určité míry očekává, že bude nastolovat agendu a udávat směr a tón celého zpracování kauzy.

V prvních člancích o celé kauze SZ i Spiegel využívají přímé citace z videa, SZ vykreslují chování jako nelegální. Tyto články vyvolávají asociace, že chování aktérů je nemorální a nevhodné. Analyzované články SZ 1, SZ 5, SP 1, SP 2 využívají kritický tón vůči hlavním aktérům. V některých případech i nadsázku pro zdůraznění pochybného chování.

Provázanost na základě analýzy můžeme pozorovat také u analyzovaných diskurzů/kontextů. Zastřešujícím kontextem je politická realita, které se věnují všechny analyzované články. Po provedení analýz autor definoval několik opakujících se kontextů, které jsou pozorovány u analyzovaných článků:

Kontext „politické korupce“ je zmíněn především v analyzovaném článku SZ 1 a SP 1, konkrétně se jedná o diskurz/kontext „korupce v politice“ a „nelegální financování politických stran“ v SZ 1 a „korupční chování rakouského politika a ochota spolupráce s údajnou ruskou podnikatelkou“ v SP 1.

Kontext „pravcový populismus“ je zmíněn v několika podobách v analyzovaných člancích SZ 2, SZ 3, SZ 4 a SP 2. U SZ 2 se jedná o „fungování pravcově populistické strany“. U SZ 3 se jedná o dominantní kontext, analyzované diskurzy/kontexty byly „ideologii pravcově populistické rakouské strany FPÖ“, „vystupování pravcových populistů“, „propojení pravcově populistické až neonacistické scény napříč Evropskou unií“. U SZ 4 je to následující diskurz/kontext „vztah pravcových populistů k Rusku a jeho významných představitelů, přičemž Rusko je zobrazeno jako systémový/ideologický soupeř EU“. V SP 2 je hlavním tématem pravcový populismus a jeho hlavní evropští představitelé, konkrétní diskurzy/kontexty jsou „situace pravcových populistů a jejich přístup k demokracii“ a „vztah pravcových populistů k sociálním a klasickým médiím“.

Kontext „vztahu médií a politiky“ byl autorem identifikován v analyzovaných článcích SZ 1, SZ 5 a SP 1. U SZ 1 se konkrétně jedná o diskurz/kontext „proměna mediálního prostředí a omezení svobody médií“. U SZ 5 jsou to diskurzy/kontexty „role médií v rámci celé kauzy“, „vztah médií a politiky“ a „podmínky pro kvalitní investigativní činnost novinářů“. U SP 1 je to diskurz/kontext „změna mediálního systému Rakouska po vzoru Maďarsku“. U SP 2 je to diskurz/kontext „vztah pravicových populistů k sociálním a klasickým médiím“.

Kontext „pravicový populismus“ je v tomto případě nejvyužívanější diskurz/kontext v analyzovaných článcích. Dle autora je důvodem skutečnost, že tajně pořízená nahrávka zachycuje pravicové populisty, kteří jsou v analyzovaných článcích hlavními aktéry. SZ 3 se navíc věnuje profilu nového předsedy pravicově populistické strany a SP 2 se zaměřuje na situaci evropských pravicových populistů v širší míře.

Druhým nejvyužívanějším diskurzem/kontextem je kontext „vztahu médií a politiky“. Zdůvodnění tohoto výsledku je obsah nahrávky, která se z velké části zaměřuje na proměnu rakouského mediálního systému. Tento diskurz/kontext byl i velmi využitelný pro analyzované články, které se mu dostatečně věnovaly. SZ 5 je tedy komentářem, který se zaměřuje na roli médií v celé kauze a nutností, kterou pro média vyplývá, v souvislosti se zveřejněním videa.

Pro vyhodnocení výzkumné otázky č. 3 „Jak lze charakterizovat přístup SZ a Spiegelu při informování o rakouské vládní krizi v roce 2019 na vybraných článcích dle teoretické části vztahu médií a demokracie na základě popsaných přístupů v této diplomové práci?“ dojde na základě porovnání diskurzů k jejich diskuzi s teoretickou částí vztahu médií a demokracie.

Přístup SZ a Spiegelu na základě teoretické části v kapitole 1.1 nelze podle autora charakterizovat jako model „médií konfliktu a konsenzu“. SZ i Spiegel se snaží vyváženě informovat o celé kauze. SZ dávají v analyzovaných článcích i prostor pro využití přímých citací Stracheho, zatímco Spiegel využívá hlavně citace z nahraného videa a v SP 1 neposkytuje prostor pro vyjádření Stracheho nebo dalších aktérů. Analyzované články nehledají konsenzus. Obě média v rámci analyzovaných článků využívají jazykové prostředky, kterými činy zaznamenané ve videu odsuzují a přikládají jim negativní asociaci.

Přístup nelze charakterizovat ani modelem „médii zastupitelsko-participativní komunikační demokracie“, příjemci/čtenáři v tomto případě nevytváří sami obsah, a to ani v rámci diskuzí pod analyzovanými články. Přístup „komunikace a webová konverzace peer-to-peer“ také neodpovídá analyzovaným skutečnostem u SZ a Spiegelu, na základě Rosenovy teorie by se mělo jednat například o blog, podcasty nebo streamovací platformy. Tyto možnosti nebyly v rámci analyzovaných článků pozorovány.

Dle zmíněného teoretického přístupu zbývají tedy dva možné přístupy – model „budík“ nebo model „watchdog – hlídací a obranný pes demokracie“. Autor této práce hodnotí, že nejvíce přístupu SZ a Spiegelu k informování o celé kauze vypovídá model „watchdog – hlídací a obranný pes demokracie“. Analyzovaná média Spiegel a SZ v této kauze využily proaktivní a investigativní přístup, jak uvádí Sparks. Kritizují politickou mocenskou strukturu a aktivně zveřejnila informace o zaznamenaném možném zneužívání moci ze strany vládních představitelů, konkrétně Stracheho a Gudenuse. Model „Budík“ podle Zallera představuje alarm, kterým by média měla upoutat na akutní problém. Dle Zallera je to výhodnější pro občany než nepřetržitý dohled nad velkým množstvím témat. Do určité míry by se tento model dal také aplikovat na přístup Spiegelu a SZ v rámci celé kauzy, ale podle autora práce by bylo nepřesné, kdyby uvedl, že Spiegel a SZ nevytváří nepřetržitý dohled, a to i na základě analýzy obou médií, v které je patrné, že se věnují širším spektru tématu a jejich čtenáře tato témata oslovují.

Stanovená hypotéza „Süddeutsche Zeitung i Spiegel se celé kauze Ibiza v rámci rakouské vládní krize v roce 2019 věnují v souvislých člancích, které zohledňují stejné diskurzy v rámci sledovaného časového období, zahrnují i další kontextová témata a chovají se jako „hlídací psi demokracie“. je podle autora této práce částečně potvrzena. Na základě teoretické části vztahu médií a demokracie autor analyzoval, že se zkoumaná média Spiegel a SZ skutečně chovají jako hlídací psi demokracie, tedy jejich chování odpovídá popisu podle Sparkse a Jakubowitze. SZ i Spiegel skutečně dokázaly zveřejněním svých článků vést konflikt a konfrontaci s mocenskými elitami rakouské politiky. SZ i Spiegel potvrdily proaktivní a investigativní přístup při zveřejňování informací, provedly důslednou analýzu tajně pořízeného videa a první články o celé kauze poskytují čtenáři mnoho kontextových informací. I na základě diskurzivní analýzy může autor této práce konstatovat, že obě média v analyzovaných člancích pojmenovávají možné ohrožení demokracie a nedemokratické nastavení politických představitelů jedné vládnoucí strany, které subjektivně kritizují

a o kterém informují. Obsáhlejší zdůvodnění tohoto předpokladu je výše při vyhodnocení třetí výzkumné otázky. SZ i Spiegel potvrdily svoje role investigativních médiích, které upozorňují na selhání politických představitelů, jak bylo popsáno v kapitole 2.4. V tomto případě jsou skutečným pilířem demokracie, protože právě tato média zveřejnila tajně nahrané video. Zveřejnění celé kauzy vedlo k vypsání předčasných rakouských parlamentních voleb, ve kterých FPÖ ztratila velké množství hlasů. Tím se neopakoval vznik vlády ÖVP-FPÖ. Svoji roli jako „hlídacího psa demokracie“ potvrdili i v souvislosti s odstoupení rakouského vicekancléře Stracheho, který chtěl podle natočeného videa jasně narušit demokratické principy ve své zemi. Strache se po neúspěchu v předčasných volbách stáhl (dočasně) z politiky. Autor zdůvodňuje částečné potvrzení tím, že analyzované diskurzy nejsou u všech analyzovaných článků stejné. Lze u nich nalézt určitou podobnost a provázanost, kdy například podobné diskurzy/kontexty jsou využity v několika analyzovaných článcích, ale ne ve všech.

Závěr

Závěr této diplomové práce představuje klíčové poznatky získané během diskurzivní analýzy vybraných článků Süddeutsche Zeitung a Der Spiegel, které se věnovaly rakouské vládní krizi v roce 2019, tzv. afěře Ibiza. Následně byl popsán i vztah mezi analyzovanými médii a vládní krizí na základě představené teorie vztahu médií a demokracie. Práce analyzuje, jak tato média přistupovala k celé kauze Ibiza, jaké jazykové prostředky a diskurzy/kontexty využila, a v rámci jakých sociokulturně-politických analyzované články vznikaly.

V průběhu analýzy bylo zjištěno, že SZ a Spiegel se ve svých článcích o této kauze zaměřovaly na několik podobných diskurzů/kontextů, mezi které patří politická korupce, pravicový populismus a vztah médií a politiky. Tyto diskurzy byly analyzovány a důkladně popsány u jednotlivých článků.

Hypotéza práce předpokládala, že analyzovaná média se celé kauze Ibiza v rámci rakouské vládní krize v roce 2019 věnují v souvislých článcích, které zohledňují stejné diskurzy v rámci sledovaného časového období, zahrnují i další kontextová témata a chovají se jako „hlídací psi demokracie“. Ta byla dle autora částečně potvrzena. Obě média prokázala proaktivní a investigativní přístup, kritizovala politickou mocenskou strukturu a aktivně zveřejňovala informace o možném zneužívání moci ze strany vládních představitelů, především rakouského vicekancléře Heinze-Christiana Stracheho. Tato média tedy informovala veřejnost o důležitých politických událostech a také aktivně přispívala k diskusi o etice, morálce a demokratických principech v politice. S ohledem na teoretickou část autor tvrdí, že se jedná tedy v rámci vztahu médií a demokracie o model „watchdog – hlídací pes demokracie“. Média ve všech analyzovaných článcích nezohledňovala stejné diskurzy, v některých však ano. Proto pouze částečné potvrzení hypotézy.

Analýza rovněž ukázala, že SZ a Spiegel se snaží o vyváženou informovanost a používají přesvědčivé jazykové prostředky k odsouzení činů zaznamenaných ve videu. Dávají tak čtenáři vytvořit si vlastní názor na celou záležitost, ale zároveň vytvářejí (často negativní) konotace k hlavním aktérům a popisovaným skutečnostem.

Závěrem je možné konstatovat, že celá kauza Ibiza představuje významný případový studijní materiál pro pochopení mediálního pokrytí politických skandálů, role investigativní žurnalistiky a jejího vztahu k demokracii a politické etice. Pro budoucí analýzy nebo výzkum

se nabízí zaměřit na analýzu vybraných článků v širším časovém období a sledovat, jak se vyvíjel nebo změnil diskurz/kontext prezentování hlavních aktérů a celé kauzy v rámci SZ a Spiegelu.

Summary

The conclusion of this thesis presents the key findings from a discursive analysis of selected articles from *Süddeutsche Zeitung* and *Der Spiegel*, which covered the 2019 Austrian government crisis, the so-called Ibiza affair. Subsequently, the relationship between the analysed media and the government crisis was also described on the basis of the presented theory of the relationship between media and democracy. The thesis analyses how these media approached the whole Ibiza affair, what linguistic means and discourses/contexts they used, and within which socio-cultural-political frameworks the analysed articles were produced.

In the course of the analysis, it was found that SZ and Spiegel focused on several similar discourses/contexts in their articles on the case, including political corruption, right-wing populism and the relationship between media and politics. These discourses were analysed and thoroughly described for each article.

The hypothesis of the thesis assumed that the analysed media would cover the whole Ibiza case in the context of the Austrian government crisis in 2019 in coherent articles that reflect the same discourses within the time period under study, include other contextual topics and behave as "democracy watchdogs". This has been partially confirmed, according to the author. Both media outlets demonstrated a proactive and investigative approach, criticizing the political power structure and actively publishing information about possible abuses of power by government officials, especially Austrian Vice-Chancellor Heinz-Christian Strache. The media thus informed the public about important political events and also actively contributed to the debate on ethics, morality and democratic principles in politics. With regard to the theoretical part, the author argues that this is therefore a watchdog model of democracy within the relationship between media and democracy. The media did not reflect the same discourses in all the articles analysed, but in some of them it did. Therefore, only a partial confirmation of the hypothesis.

The analysis also showed that SZ and Spiegel strive for balanced reporting and use persuasive language to condemn the acts recorded in the video. In doing so, they allow the reader to form his or her own opinion on the whole matter, but at the same time create (often negative) connotations towards the main actors and the facts described.

In conclusion, the whole Ibiza case provides important case study material for understanding the media coverage of political scandals, the role of investigative journalism and its

relationship to democracy and political ethics. For future analysis or research, it is suggested to focus on the analysis of selected articles over a wider time period and to observe how the discourse/context of the presentation of the main actors and the whole case within the NW has evolved or changed and Spiegel.

Bibliografie

AL-SERORI, Leila; DAS GUPTA, Oliver; MÜNCH, Peter; OBERMAIER, Frederik a OBERMAYER, Bastian, 2019. *Heimliche Aufnahmen belasten Österreichs Vizekanzler schwer: FPÖ-Vizekanzler wird belastet*. Online. Süddeutsche.de - Süddeutsche Zeitung. Dostupné z: <https://www.sueddeutsche.de/politik/strache-video-fpoe-oesterreich-ibiza-1.4451784>. [cit. 2023-12-31].

AL-SERORI, Leila; DAS GUPTA, Oliver; MÜNCH, Peter; OBERMAIER, Frederik a OBERMAYER, Bastian, 2019. *Wie die FPÖ Russland lieben lernte*. Online. Süddeutsche.de - Süddeutsche Zeitung. Dostupné z: <https://www.sueddeutsche.de/politik/fpoe-russland-strache-gudenus-putin-1.4452906>. [cit. 2024-01-01].

AL-SERORI, Leila a MÜNCH, Peter, 2019. *Der Tag, an dem Österreich bebte*. Online. Süddeutsche.de - Süddeutsche Zeitung. Dostupné z: <https://www.sueddeutsche.de/politik/strache-ruecktritt-video-neuwahlen-oesterreich-1.4452519>. [cit. 2024-01-02].

ARENDDT, Florian, 2010. Wie wirkt die Krone? Ein Überblick über den Stand der Forschung über die Wirkung der Kronen Zeitung. *Medienimpulse*. Roč. 48, č. 2, s. 1-19.

Auflage der Süddeutschen Zeitung bis zum 3. Quartal 2023, 2023. Online. Statista. Dostupné z: <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/382110/umfrage/auflage-der-sueddeutschen-zeitung/>. [cit. 2024-01-03].

Aufgaben & Organisation. Online. Presserat. Dostupné z: www.presserat.de. [cit. 2024-01-02].

BAETZ, Brigitte. *Österreichs Medienlandschaft, „Boulevardisierung der Politik“*. Online. Deutschlandfunk. Dostupné z: <https://www.deutschlandfunk.de/oesterreichs-medienlandschaft-boulevardisierung-der-politik-100.html>. [cit. 2023-12-31].

BAUMGÄRTNER, Maik; DELEJA-HOTKO, Vera; KNOBBE, Martin; MAYR, Walter; ROJKOV, Alexandra et al., 2019. »Joschi, mach das jetzt klar«. *Der Spiegel*. Roč. 73, č. 21, s. 78-83.

BAUMGÄRTNER, Maik; ESCH, Christian; FICHTNER, Ullrich; HECKING, Claus; KNOBBE, Martin et al., 2019. Jetzt erst recht. Europas Saubermänner: Das wahre Gesicht der Rechtspopulisten. *Der Spiegel*. Roč. 73, č. 22, s. 16-25.

BEDNÁROVÁ, Lucie, 2015. *Flirtem s řeckou Syrizou to nekončí, Moskva si namlouvá i další antievropské strany*. Online. Euractiv.cz. Dostupné z: <https://euractiv.cz/section/aktualne-v-eu/news/flirtem-s-reckou-syrizou-to-nekonci-moskva-si-namlouva-i-dalsi-antievropske-strany-012572/>. [cit. 2024-01-01].

BENEŠ, Vít, 2008. Diskurzivní analýza. In: DRULÁK, Petr. *Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. Praha: Portál, s. 92-125. ISBN 978-80-7367-385-7.

Böhmermann, immer wieder Böhmermann, 2019. Online. DER SPIEGEL. Dostupné z: <https://www.spiegel.de/politik/ausland/jan-boehmermann-und-oesterreich-was-wusste-er-ueber-das-strache-video-a-1268123.html>. [cit. 2023-12-31].

BORGERS, Michael, 2023. *Recherche zu Hubert Aiwanger Kritik an der Berichterstattung der SZ*. Online. Deutschlandfunk. Dostupné z: <https://www.deutschlandfunk.de/sz-in-kritik-wegen-aiwanger-recherche-100.html>. [cit. 2023-12-31].

BRANAHL, Udo a DONGES, Patrick, 2011. *Warum Medien wichtig sind: Funktionen in der Demokratie | Massenmedien | bpb.de*. Online. Bpb.de - Bundeszentrale für politische Bildung. Dostupné z: <https://www.bpb.de/shop/zeitschriften/izpb/massenmedien-309/7492/warum-medien-wichtig-sind-funktionen-in-der-demokratie/>. [cit. 2023-12-31].

BRÜGGEMANN, Michael; ENGESSER, Sven; BÜCHEL, Florin; HUMPRECHT, Edda a CASTRO, Laia, 2014. Hallin and Mancini Revisited: Four Empirical Types of Western Media Systems. *Journal of Communication*. Roč. 64, č. 6, s. 1037-1065.

BRUNS, Tissy, 2010. Journalismus auf der Couch. *Neue Gesellschaft | Frankfurter Hefte: Denken und Medien*. Č. 7+8, s. 33.

CARPENTIER, Nico, 2011. *Media and Participation: A site of ideological-democratic struggle*. 1. Gutenberg Press. ISBN 978-1-84150-407-0.

ČT24, 2008. *Kurt Wadlheim – generální tajemník OSN a prezident Rakouska s nacistickou minulostí*. Online. ČT24 — Česká televize. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/archiv/kurt-wadlheim-generalni-tajemnik-osn-a-prezident-rakouska-s-nacistickou-minulosti-145212>. [cit. 2024-01-01].

CURRAN, James, 2007. Reinterpreting the democratic roles of the media. *Brazilian Journalism Research*. Roč. 3, č. 1, s. 31-54.

DAS GUPTA, Oliver, 2019. *Der neue FPÖ-Chef steht in Straches Schuld*. Online. Süddeutsche.de - Süddeutsche Zeitung. Dostupné z: <https://www.sueddeutsche.de/politik/norbert-hofer-nachfolger-strache-1.4452650>. [cit. 2024-01-01].

DEGGERICH, Markus, 2000. *Die brennenden Fragen der CDU-Spendenaffäre*. Online. DER SPIEGEL. Dostupné z: www.spiegel.de/politik/deutschland/uebersicht-die-brennenden-fragen-der-cdu-spendenaffaere-a-108558.html. [cit. 2024-01-02].

DEMMELE, Gerald a HUBER, Patricia, 2023. *Tageszeitungen in Österreich: Eigentümer und politische Ausrichtung*. Online. Kontrast.at. Dostupné z: <https://kontrast.at/zeitungen-oesterreich/>. [cit. 2023-12-31].

Der DJV: Gewerkschaft und Berufsverband. Online. Deutscher Journalisten-Verband e. V. Dostupné z: <https://www.djv.de/startseite/profil/der-djv/djv-profil>. [cit. 2023-12-31].

Der Fall Wirecard, 2020. Online. Süddeutsche.de - Süddeutsche Zeitung. Dostupné z: www.sueddeutsche.de/projekte/artikel/wirtschaft/wirecard-die-wichtigsten-nachrichten-zur-finanzaffaere-e203568/. [cit. 2024-01-02].

Das mache ich mit Lothar aus, 1991. Online. DER SPIEGEL. Dostupné z: <https://www.spiegel.de/politik/das-mache-ich-mit-lothar-aus-a-5a503cd8-0002-0001-0000-000013507184>. [cit. 2024-01-02].

ENGELOVÁ, Tereza. *Žurnalistika v krizi. Sociální síť udělaly novináře z každého, ale snížily důvěru v informace*. Online. HlídacíPes.org. Dostupné z: <https://hlidacipes.org/zurnalistika-v-krizi-socialni-site-udelaly-novinare-z-kazdeho-ale-snizily-duveru-v-informace/>. [cit. 2023-12-31].

ERNST, Nicole a BLASSNIG, Sina, 2019. Populists Prefer Social Media Over Talk Shows: An Analysis of Populist Messages and Stylistic Elements Across Six Countries: An Analysis of Populist Messages and Stylistic Elements Across Six Countries. *Social Media + Society*. Roč. 5, č. 1, s. 1-14.

FAIRCLOUGH, Norman, 1992. Discourse and text: linguistic and intertextual analysis within discourse analysis. *Discourse & Society*. Roč. 3, č. 2, s. 193-217.

FAIRCLOUGH, Norman, 2004. *Analysing Discourse: Textual analysis for social research*. Taylor & Francis e-Library. ISBN 0-203-69707-3.

Francii šokovala ruská půjčka pro nacionalisty Le Penové, 2014. Online. ČT24 - Česká televize. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/svet/francii-sokovala-ruska-pujcka-pro-nacionalisty-le-penove-340729>. [cit. 2024-01-02].

Geschichte: Nun schon mehr als 100 Jahre .. Online. Verein der Ausländischen Presse in Deutschland. Dostupné z: <https://www.vap-deutschland.org/auslandspresse/vap/geschichte.php>. [cit. 2023-12-31].

HALLIN, Daniel C. a MANCINI, Paolo, 2008. *Systémy médií v postmoderním světě: tři modely médií a politiky*. 1. Praha: Portál. ISBN ISBN978-80-7367-377-2.

HAMPEJS, Martin, 2019. *Putin jako kmotr evropské krajní pravice. Rusko tajně pomáhá Salviniho i Le Penové, tvrdí novináři*. Online. Lidovky.cz. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/svet/putin-jako-kmotr-evropske-krajni-pravice-tajne-pomaha-salvinimu-i-le-penove.A190408_151351_ln_zahranici_mha. [cit. 2024-01-01].

HANS-BREDOW-INSTITUT (ed.), 2006. *Medien von A bis Z*. 1. Bonn: Bundeszentrale für politische Bildung. ISBN 3-89331-698-1.

HENDRYCH, Lukáš, 2020. *Europol varuje před deepfake technologií. Může vyvolat politickou nestabilitu a polarizaci*. Online. Euractiv.cz. Dostupné z: <https://euractiv.cz/section/digitalni-agenda/news/europol-varuje-pred-deepfake-technologie-muze-vyvolat-politickou-nestabilitu-a-polarizaci/>. [cit. 2023-12-31].

HICKETHIER, Knut, 2017. Das Vertrauen in die Medien und sein Verschwinden. In: MAULER, Sandra; ORTNER, Heike a PFEIFFENBERGER, Ulrike. *Medien und Glaubwürdigkeit: Interdisziplinäre Perspektiven auf neue Herausforderungen im medialen Diskurs*. 1. Innsbruck: innsbruck university press, s. 39-47. ISBN 978-3-903122-94-9.

HIRNDORF, Dominik a ROOSE, Jochen, 2023. Welchen Nachrichten kann man noch trauen? Angst vor Desinformation und Vertrauen in öffentlich-rechtliche Medien – repräsentative Umfragen. Online. *Analyse und Beratung - Monitor*. S. 1-23. Dostupné z: <https://www.kas.de/de/web/analyse-und-beratung/monitor/detail/-/content/welchen-nachrichten-kann-man-noch-trauen>. [cit. 2023-12-31].

Hochzeit von Karin Kneissl: 90 Minuten Party mit Putin, 2018. Online. Tagesschau.de. Dostupné z: <https://www.tagesschau.de/ausland/putin-oesterreich-hochzeit-kneissl-103.html>. [cit. 2023-12-31].

HOSENSEIDLOVÁ, Petra, 2018. *Putin na návštěvě v Rakousku: Kancléř Kurz věří v postupné rušení sankcí vůči Rusku*. Online. ČT24.cz. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/svet/putin-na-navsteve-v-rakousku-kancler-kurz-veri-v-postupne-ruseni-sankci-vuci-rusku-80078>. [cit. 2023-12-31].

Hofer nahm umstrittenen Mitarbeiter zu "Bild" mit, 2016. Online. Kurier.at. Dostupné z: <https://kurier.at/politik/inland/norbert-hofer-nahm-umstrittenen-mitarbeiter-rene-schimanek-zu-bild-besuch-mit/210.655.843>. [cit. 2024-01-01].

HUBER, Joachim, 2019. *Studie zur Glaubwürdigkeit der Medien: Der Journalist denkt, Angela Merkel lenkt?* Online. Tagesspiegel. Dostupné z: <https://www.tagesspiegel.de/gesellschaft/medien/der-journalist-denkt-angela-merkel-lenkt-6767209.html>. [cit. 2023-12-31].

HÜBERT, Henning. *Kronen-Chefredakteur über FPÖ, „Hatten positiveren Umgang mit den Freiheitlichen als viele andere“*. Online. Deutschlandfunk. Dostupné z: <https://www.deutschlandfunk.de/kronen-chefredakteur-ueber-fpoe-hatten-positiveren-umgang-100.html>. [cit. 2023-12-31].

HÜBERT, Henning, 2019. *Rechte Parteien und die Medien: Österreichs Orbanisierung*. Online. Deutschlandfunk. Dostupné z: <https://www.deutschlandfunk.de/rechte-parteien-und-die-medien-oesterreichs-orbanisierung-100.html>. [cit. 2023-12-31].

HVÍŽĎALA, Karel, 2003. *Moc a nemoc médií: rozhovory, eseje a články 2000-2003*. Praha: Máj. ISBN 80-866-4307-7.

CHARVÁTOVÁ, Denisa (ed.), 2021. Sociální sítě a populismus. In: TUNGUL, Lucie. *Nastupující systémové změny domácí a zahraniční politiky. Pravicová řešení politických výzev pro rok 2022*. 1. Přerov: TOPAZ, s. 63-69. ISBN 978-80-88350-24-8.

Identität der Ibiza-"Oligarchennichte" laut Medienberichten geklärt, 2023. Online. DER STANDARD. Dostupné z: <https://www.derstandard.de/story/3000000186831/identitaet-der-ibiza-oligarchennichte-laut-medienberichten-geklaert>. [cit. 2024-01-01].

JAKUBOWICZ, Karol, 2017. *Média a demokracie v 21. století: hledání nových modelů*. 1. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-8449-0.

KAIN, Petr, 2023. *Boj o rychlost novináři se sociálními sítěmi prohráli, jestli vyhrají boj o pravdu, záleží i na čtenářích*. Online. Ekonom.cz: Web týdeníku EKONOM. Dostupné z: <https://ekonom.cz/c1-67260730-boj-o-rychlost-novinari-se-socialnimi-sitemi-prohrali-jestli-vyhraji-boj-o-pravdu-zalezi-i-na-ctenarich>. [cit. 2024-01-02].

Kneissl verteidigt Knicks vor Putin, 2018. Online. DER SPIEGEL. Dostupné z: <https://www.spiegel.de/politik/ausland/wladimir-putin-oesterreichs-aussenministerin-karin-kneissl-verteidigt-ihren-knicks-a-1224935.html>. [cit. 2023-12-31].

KÖCHER, Renate, 2018. *Lost in Information? Die neuen Orientierungsmuster in der multioptionalen Medienwelt*. Online. Ifd-allensbach.de - Institut für Demoskopie Allensbach. Dostupné z: https://www.ifd-allensbach.de/fileadmin/AWA/AWA_Praesentationen/2018/AWA_2018_Koecher_Lost_in_Information_Handout.pdf. [cit. 2024-01-02].

KRACH, Wolfgang, 2019. *Strache-Video: Die Medien mussten berichten*. Online. Süddeutsche.de - Süddeutsche Zeitung. Dostupné z: <https://www.sueddeutsche.de/politik/strache-video-ibiza-medien-1.4460951>. [cit. 2024-01-01].

KREJČÍ, Jaroslav, 2023. *Wirecard po dlouhé roky klamal investory. Krach v létě 2020 byl však bleskový*. Online. E15.cz. Dostupné z: <https://www.e15.cz/byznys/finance-a-bankovnictvi/wirecard-po-dlouhe-roky-klamal-investory-krach-v-lete-2020-byl-vsak-bleskovy-1397489>. [cit. 2023-12-31].

LEYENDECKER, Hans; MASCOLO, Georg a GOETZ, John, 2014. *Codewort Eikonál - der Albtraum der Bundesregierung*. Online. Süddeutsche.de - Süddeutsche Zeitung. Dostupné z: <https://www.sueddeutsche.de/politik/geheimdienste-codewort-eikonál-der-albtraum-der-bundesregierung-1.2157432>. [cit. 2023-12-31].

LIZCOVÁ, Zuzana, 2022. Média ve víru změn. In: *Německo 1989-2021: úspěchy, problémy a výzvy sjednocené země*. Praha: NLN, s. 193-221. ISBN 978-80-7422-890-2.

Medienvertrauen nach Pandemie und „Zeitenwende“: Mainzer Langzeitstudie Medienvertrauen 2022, Media Perspektiven Mai 2023, 2023. Online. Johannes Gutenberg-Universität Mainz. Dostupné z: <https://medienvertrauen.uni-mainz.de/forschungsergebnisse-der-welle-2022/>. [cit. 2024-01-03].

MENG, Richard, 2010. Der Alarmismus der Medienöffentlichkeit bedroht die Demokratie. *Neue Gesellschaft | Frankfurter Hefte*. Č. 7+8, s. 36-39.

MEYN, Hermann a TONNEMACHER, Jan, 2012. *Massenmedien in Deutschland*. 4. Konstanz a Mnichov: UVK Verlagsgesellschaft mbH. ISBN 978-3-86764-213-2.

NOYAN, Oliver, 2021. *Was ist dran an der ‚Orbanisierung‘ Österreichs?* Online. Www.euractiv.de. Dostupné z: <https://www.euractiv.de/section/innenpolitik/news/was-ist-dran-an-der-orbanisierung-oesterreichs/>. [cit. 2023-12-31].

OBERASCHER, Karl; PETERNEL, Evelyn a TEMEL, Peter, 2016. *Heftige Kritik an Moskau-Reise der FPÖ: "Außenpolitische Geisterfahrt"*. Online. Kurier.at. Dostupné z: <https://kurier.at/politik/inland/oevp-moskau-reise-der-fpoe-ist-aussenpolitische-geisterfahrt/236.608.002>. [cit. 2024-01-01].

OPHOVEN, Christopher, 2020. *Studien mehrfach missinterpretiert Deutsche Medien nicht „links-grün“*. Online. Deutschlandfunk. Dostupné z: <https://www.deutschlandfunk.de/studien-mehrfach-missinterpretiert-deutsche-medien-nicht-100.html>. [cit. 2024-01-02].

Österreichische Medienlandschaft: Klein, konzentriert, kontrolliert. Online. Oe1.orf.at. Dostupné z: <https://oe1.orf.at/artikel/633592/Oesterreichische-Medienlandschaft-Klein-konzentriert-kontrolliert>. [cit. 2023-12-31].

PAPATHANASSOPOULOS, Stylianos a MICONI, Andrea (ed.), 2023. *The Media Systems in Europe: Continuities and Discontinuities*. 1. Springer. ISBN 978-3-031-32215-0.

Plagiats-Affäre: Uni Bayreuth entzieht Guttenberg den Dokortitel. Online. DER SPIEGEL. Dostupné z: <https://www.spiegel.de/politik/deutschland/plagiats-ffaere-uni-bayreuth-entzieht-guttenberg-den-dokortitel-a-747358.html>. [cit. 2023-12-31].

POLITICO Poll of Polls — Austrian polls, trends and election news for Austria. Online. POLITICO. Dostupné z: <https://www.politico.eu/europe-poll-of-polls/austria/>. [cit. 2023-12-31].

POTTER, Jonathan, 2004. Discourse Analysis. In: HARDY, Melissa a BRYMAN, Alan. *Handbook of Data Analysis*. SAGE Publications, s. 607-642.

PÖTTKER, Horst, 2012. *Meilenstein der Pressefreiheit – 50 Jahre "Spiegel"-Affäre | Qualitätsjournalismus* | bpb.de. Online. Bpb.de. Dostupné z: <https://www.bpb.de/shop/zeitschriften/apuz/140234/meilenstein-der-pressefreiheit-50-jahre-spiegel-ffaere/>. [cit. 2024-01-02].

Pressekodex: Ethische Standards für den Journalismus. Online. Presserat. Dostupné z: <https://www.presserat.de/pressekodex.html>. [cit. 2024-01-03].

PROBST, Maximilian, 2018. *Verschwörungstheorie "Lügenpresse" | Wahre Welle*. Online. Bpb.de. Dostupné z: <https://www.bpb.de/themen/medien-journalismus/wahre-welle/270428/verschwoerungstheorie-luegenpresse/>. [cit. 2024-01-03].

Putin jedná s rakouským kancléřem. Řeší energetiku, Sýrii i sankce, 2018. Online. In: IDNES.cz. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/putin-kurz-petrohrad-schuzka-prezident-kancler-gazprom-plynovod-plyn-stream-2.A181003_205627_zahranicni_evam. [cit. 2024-01-01].

RAAB, Heike, 2023. *Welche Medien braucht die Demokratie?* Online. Neue Gesellschaft / Frankfurter Hefte. Dostupné z: www.frankfurter-hefte.de/artikel/welche-medien-braucht-die-demokratie-3596/. [cit. 2024-01-02].

RAINER, Anton, 2019. *Heinz-Christian Strache und die "Kronen Zeitung": "Krank, grotesk und völlig abartig"*. Online. DER SPIEGEL. Dostupné z: <https://www.spiegel.de/politik/heinz-christian-strache-und-die-kronen-zeitung-vom-freund-zum-feind-a-00000000-0002-0001-0000-000164076198>. [cit. 2024-01-03].

Rangliste der Pressefreiheit 2023: Nahaufnahme Deutschland. Online. In: *Nenalezený vydavatel*. Berlín: Reporter ohne Grenzen e. V, s. 3. Dostupné z: https://www.reporter-ohne-grenzen.de/fileadmin/Redaktion/Downloads/Ranglisten/Rangliste_2023/230510-Nahaufnahme_2023_korrigiert.pdf. [cit. 2023-12-31].

„Referendum“ na Krymu mělo ospravedlnit anexi. Západ výsledkům neuvěřil a zavedl sankce, 2019. Online. ČT24 - Česká televize. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/svet/referendum-na-krymu-melo-ospravedlnit-anexi-zapad-vysledkum-neuveril-a-zavedl-sankce-67579>. [cit. 2024-01-01].

Regierung - Ibiza-Skandal: Strache kündigt Anzeige an, 2019. Online. Süddeutsche.de - Süddeutsche Zeitung. Dostupné z: <https://www.sueddeutsche.de/politik/regierung-ibiza-skandal-strache-kuendigt-anzeige-an-dpa.urn-newsml-dpa-com-20090101-190524-99-358743>. [cit. 2024-01-02].

Regierungskrise in Österreich: Strache legt Ämter nieder, 2019. Online. Süddeutsche.de - Süddeutsche Zeitung. Dostupné z: <https://www.sueddeutsche.de/politik/strache-video-ruecktritt-oesterreich-1.4452464>. [cit. 2024-01-01].

ROSEN, Jay, 2012. The People Formerly Known as the Audience. In: *The Social Media Reader*. 1. New York University Press, s. 13-16. ISBN 9780814763025.

SCOTT, Mark a CERULUS, Laurens, 2019. *Europe's populists are flooding social media, research shows*. Online. POLITICO. Dostupné z: <https://www.politico.eu/article/europe-far-right-groups-noisier-than-others-on-twitter-research-shows-afd-germany-facebook-google-alto-analytics/>. [cit. 2024-01-02].

SEDLÁKOVÁ, Renáta, 2014. *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky*. 1. Žurnalistika a komunikace. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3568-9.

SCHMIDT, Hans-Jörg, 2009. Svoboda tisku v Německu. In: *15. konference Člověk a média: Vývoj médií 1989 – 2009 aneb Kam jsme došli?* Praha, s. 5-8.

SCHRAG, Wolfram, 2007. *Medienlandschaft Deutschland*. 3. Konstanz: UVK. ISBN 978-389-6695-970.

SCHUSTER, Robert, 2023. *Bavorská vláda má hnědou skvrnu. Vicepremiér Hubert Aiwanger čelí podezření, že v mládí sepsal protizidovský pamflet*. Online. Lidovky.cz. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/svet/bavorsko-antisemitismus-hubert-aiwanger.A230828_171854_in_zahranici_hud. [cit. 2023-12-31].

SIEBENHAAR, Hans-peter, 2018. *Warum Putin auf der Hochzeit der österreichischen Außenministerin tanzt*. Online. Handelsblatt. Dostupné z: <https://www.handelsblatt.com/politik/international/karin-kneissl-warum-putin-auf-der-hochzeit-von-oesterreichs-aussenministerin-tanzt-/22926028.html>. [cit. 2023-12-31].

Sítě používá k práci 80 % českých novinářů, čas je hlavní interní tlak, 2022. Online. MediaGuru.cz. Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/clanky/2022/10/site-pouziva-k-praci-80-ceskych-novinaru-cas-je-hlavni-interni-tlak/>. [cit. 2023-12-31].

SOLMS-LAUBACH, Franz a WEISE, Kai, 2019. *Skandal um FPÖ-Chef Strache: Ex-BND-Chef wittert Wahlmanipulation*. Online. Bild.de. Dostupné z: <https://www.bild.de/bild-plus/politik/inland/politik-inland/skandal-um-fpoe-chef-strache-ex-bnd-chef-wittert-wahlmanipulation-62022378.bild.html>. [cit. 2024-01-02].

Sonntagsfrage Österreich 2006-2021. Online. Institut für Strategieanalysen. Dostupné z: <https://www.strategieanalysen.at/umfragen/>. [cit. 2023-12-31].

SPARKS, Colin, 1995. *The Media as a Power for Democracy. Javnost - The Public: Journal of the European Institute for Communication and Culture*. Č. 2, s. 45-61.

Spekulationen über SPÖ-Nähe von Gratiszeitung "Heute", 2010. Online. Die Presse. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/565670/spekulationen-ueber-spoe-naehe-von-gratiszeitung-heute>. [cit. 2024-01-02].

SPELSBERG, Sophie, 2018. *Journalismus und Glaubwürdigkeit: Gefangen in der Blase*. Online. Taz.de. Dostupné z: <https://taz.de/!5534014/>. [cit. 2024-01-03].

STERZ, Christoph, 2018. *Österreich: FPÖ droht ORF-Journalisten mit Entlassung*. Online. Deutschlandfunk. Dostupné z: <https://www.deutschlandfunk.de/oesterreich-fpoe-droht-orf-journalisten-mit-entlassung-100.html>. [cit. 2023-12-31].

Strana Le Penové čelí podle uniklé zprávy obvinění z politického a ideologického sblížení s Moskvou. Online. IROZHLAS. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/franice-le-penova-rusko-vliv_2306011909_mst. [cit. 2024-01-03].

Süddeutsche Zeitung. Online. Republic. Dostupné z: <https://www.republic.de/sz>. [cit. 2024-01-02].

Süddeutsche Zeitung. Zeitung und Anspruch. Online. Süddeutscher Verlag. Dostupné z: <https://www.sueddeutscher-verlag.de/sueddeutsche-zeitung>. [cit. 2023-12-31].

SVOBODA, Jiří, 2019. *David Beckham na videu hovoří 9 jazyky. Britský startup chce deepfake videi způsobit revoluci v natáčení filmů*. Online. CzechCrunch. Dostupné z: <https://www.czechcrunch.cz/2019/04/david-beckham-na-vidou-hovori-9-jazyky-britsky-startup-chce-deep-fake-vidoi-zpusobit-revoluci-v-nataceni-filmu/>. [cit. 2023-12-31].

Teilnahme an Neonazi-Demo: Hofer verteidigt Büroleiter, 2016. Online. DER STANDARD. Dostupné z: <https://www.derstandard.at/story/2000041363282/teilnahme-an-neonazi-demo-hofer-verteidigt-bueroleiter>. [cit. 2024-01-01].

Über uns. Online. nd. Journalismus von links. Dostupné z: <https://genossenschaft.nd-aktuell.de/ueber-uns>. [cit. 2023-12-31].

Über uns: Wir lieben Journalismus - und die, die ihn machen!. Online. Deutsche Journalistinnen- und Journalisten-Union. Dostupné z: <https://dju.verdi.de/ueber-uns>. [cit. 2024-01-01].

Überregionale Zeitungen in Deutschland. Online. Deutschland.de. Dostupné z: <https://www.deutschland.de/de/topic/wissen/ueberregionale-zeitungen>. [cit. 2023-12-31].

Van der Bellen: "Brauchen Neuaufbau des Vertrauens", 2019. Online. Süddeutsche.de - Süddeutsche Zeitung. Dostupné z: <https://www.sueddeutsche.de/politik/regierung-van-der-bellen-brauchen-neuaufbau-des-vertrauens-dpa.urn-newsml-dpa-com-20090101-190518-99-277447>. [cit. 2024-01-02].

WIEGAND, Ralf. *Quellenschutz inklusive*. Online. Republic. Dostupné z: <https://www.republic.de/vertrauen/quellenschutz-inklusive>. [cit. 2024-01-02].

WILKE, Jürgen. *Struktur und Organisation der Medien*, 2012. Online. Bundeszentrale für politische Bildung]. Dostupné z: www.bpb.de/politik/grundfragen/deutsche-verhaeltnisse-eine-sozialkunde/139158/struktur-und-organisation. [cit. 2020-09-20].

WOLFRUM, Edgar, 2008. *Zdařilá demokracie: dějiny Spolkové republiky Německo od jejich počátků až po dnešek*. Brno. ISBN ISBN978-80-87029-43-5.

ZALLER, John, 2003. New Standard of News Quality: Burglar Alarms for the Monitorial Citizen. *Political Communication*. Roč. 2, č. 20, s. 109-130.

60 Jahre BILD. Online. Die Geschichte der Zeitung - Digital - Bild.de. Dostupné z: <https://www.bild.de/digital/bild-zeitung-druck/bild-druck/fg-geschichte-19082144.bild.html>. [cit. 2023-12-31].

SCHVÁLENO

M.T. 11.6.19

**Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSVUK
Teze MAGISTERSKÉ diplomové práce**

TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:**Příjmení a jméno diplomanta:**

Marcel Ladka

Razítko podatelny:**Imatrikulační ročník diplomanta:**

2018

**Univerzita Karlova
Fakulta sociálních věd**

E-mail diplomanta:

maladka@gmail.com

Došlo dne: 22 -05- 2019 -1-

Studijní obor/forma studia:

Mediální studia - kombinovaná forma (MSNK)

Čj: 94 Příloh:

Přiděleno:

Název práce v češtině:

Média jako pilíř demokracie: Rakouská vládní krize v roce 2019 a role médií na příkladu Der Spiegel a Süddeutsche Zeitung

Název práce v angličtině:

Media as a pillar of democracy: Austrian government crisis in 2019 and the role of media on the example of Der Spiegel and Süddeutsche Zeitung journals

Předpokládaný termín dokončení (semestr, akademický rok – vzor: ZS 2012/2013)

LS 2020

Charakteristika tématu a jeho dosavadní zpracování (max. 1800 znaků):

Médiím je v mnoha teoriích přisuzována role tzv. „čtvrté moci“ vedle tří základních (legislativní, exekutivní, justiční). Také jsou často označovány jako „strážci demokracie“. Ve své práci využiji například teoretické práce Noama Chomského, Edwarda Hermanna (A propaganda model), Karola Jakobowicze (Média a demokracie v 21. století. Hledání nových modelů), Hanse Magnuse Enzensbergera (Baukasten zu einer Theorie der Medien). Teorie médií jako čtvrté moci podrobím i kritice, kdy někteří autoři popisují možný posun od stranické demokracie k demokracii médií, kdy je médiím přisuzován až příliš velký vliv, anebo jsou média obviňována z účelového manipulování veřejným míněním. Teorii, jak mohou média ovlivnit veřejnost a demokratický stát, budu porovnávat s událostmi ohledně odstoupení rakouského vicekancléře Heinz-Christiana Stracheho v květnu 2019, který byl donucen odstoupit po zveřejnění problematické videonahrávky, a ohledně krize v rakouské vládní koalici.

Předpokládaný cíl práce, případně formulace problému, výzkumné otázky nebo hypotézy (max. 1800 znaků):

Ve své diplomové práci se chci zabývat vlivem médií na fungování demokracie. V teoretické části nastíním základní metodologická východiska k této teorii. Hypotézu, zda a do jaké míry mohou média skutečně ovlivnit fungování demokratického státu, budu aplikovat na německý investigativní magazín Der Spiegel a německý deník Süddeutsche Zeitung. V praktické části budu sledovat, jak tyto teorie odpovídají skutečnému jednání médií při zveřejnění kauzy rakouského vicekancléře ohledně jeho možné spolupráce s ruskými oligarchy. Der Spiegel a Süddeutsche Zeitung tuto kauzu zahájily zveřejněním videomateriálu, který zachycuje dotyčné osoby při neformálním rozhovoru. Ve své práci budu popisovat, jak média o této skutečnosti informují a jaké politické důsledky to mělo pro sobu samotného vicekancléře a celou rakouskou spolkovou vládu.

Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu):**Teoretická část: média a moc**

Popis teorii, které se věnují médiím jako čtvrté moci z historického i současného pohledu a vývoj těchto

teorií.

Empirická část: investigativní médium jak ochránce demokracie?

Analýza vybraných médií (německý magazín Der Spiegel a německý deník Süddeutsche Zeitung) a jeho vybrané reportáže a články ohledně zveřejnění informací v kauze rakouského vicekancléře.

Vymezení podkladového materiálu (např. titul periodika a analyzované období):

Der Spiegel (2019), Süddeutsche Zeitung (2019)

Metody (techniky) zpracování materiálu:

Testování analytické síly vybraných teorií mediální moci na konkrétním empirickém případě aféry kolem rakouského vicekancléře Heinz-Christiana Stracheho v roce 2019.

Základní literatura

Massenmedien in Deutschland; Hermann Meyn

Bývalý německý předseda Německého svazu novinářů Hermann Meyn ve své knize popisuje strukturu a vývoj masových médií v Německu. Publikace se věnuje i funkci masových médií v politice a ovlivňování této sféry, Meyn zároveň zkoumá, do jaké míry mají masová média vliv na mínění společnosti v politických tématech.

Massenmedien als politische Akteure: Konzepte und Analysen; Barbara Pfetsch a Silke Adam

Publikace je sbírkou příspěvků, které z různých pohledů vnímají roli masových médií jako přímých aktérů politiky. V úvodní části se věnují teoretickému ukotvení tématu a míře, do jaké jsou média producenti veřejného mínění. V dalších částech se autoři zabývají rolí médií v demokratizačním procesu ve vybraných zemích, sledují nastavení struktur, procesů a norem, které v minulosti a současnosti vedly, respektive vedou k demokratizaci společnosti a veřejných médií.

Moc a nemoc médií; Karel Hvižd'ala

Známý český publicista Karel Hvižd'ala svoji knihu rozdělil do dvou částí – první část je výběr rozhovorů autora s českými i zahraničními osobnostmi o žurnalistice, ve druhé části se věnuje stavu moderní žurnalistiky v Evropě.

Média a demokracie v 21. století. Hledání nových modelů; Karol Jakubowicz

Polský akademik Karol Jakubowicz ve své publikaci popisuje úkoly médií v demokracii a propojené vztahy mezi médii, společností a demokracií. Média vnímá jako hlídací psi demokratické společnosti. Zároveň kritické rozebírá krizi této role ve státech západní Evropy i postkomunistických států východní Evropy.

Regulace médií; Vojtěch Šimíček

Tento sborník vydaný ve spolupráci Masarykovy univerzity a Konrad-Adenauer-Stiftung představuje 9 textů 9 autorů k problematice postavení médií ve společnosti a jejich regulace – mezi autory jsou novináři (např.: Erik Tabery, Ondřej Moravec), právníci (např.: Aleš Rozehnal, Vojtěch Šimíček, Michal Bartoň). Právě Michal Bartoň popisuje pluralitu médií jako ústavní princip.

A propaganda model; Noam Chomsky, Edward Herman

Tento představený model vysvětluje, jak je veřejné mínění manipulováno s hlavním cílem dosažení ekonomicko-sociálního konsenzu. Primárně se tento model zaměřuje na americká masová média.

Baukasten zu einer Theorie der Medien; Hans Magnus Enzensberger

Německý publicista Enzensberger ve své publikaci představuje socialistickou teorii médií, která kritizuje vznik mediálních sdělení, kdy specialisté sice produkují obsah, ale v konečné fázi jsou ovlivněny byrokraty a vlastníky.

Diplomové a disertační práce k tématu

Aféra Spiegel z roku 1962 a krize kolem České televize na přelomu let 2000/2001 pohledem vybraných konceptů demokratické konsolidace, Marek Benda, 2016, FF UK, magisterská práce

Vliv médií na proměnu demokracie, Barbora Půlpánová, 2012, FF UK, magisterská práce

Mediatizace politické sféry, Jiří Hannich, 2012, FSV UK, magisterská práce

Datum / Podpis studenta/ky

22.05.2019

TUTO ČÁST VYPLŇUJE PEDAGOG/PEDAGOŽKA:

Doporučení k tématu, struktuře a technice zpracování materiálu:

Případné doporučení dalších titulů literatury předepsané ke zpracování tématu:

Potvrzuji, že výše uvedené teze jsem s jejich autorem/kou konzultoval(a) a že téma odpovídá mému oborovému zaměření a oblasti odborné práce, kterou na FSV UK vykonávám.

Souhlasím s tím, že budu vedoucí(m) této práce.

MISSLER JAN

22.5.2019

Příjmení a jméno pedagožky/pedagoga

Datum / Podpis pccu

TEZE JE NUTNO ODEVZDAT VYTIŠTĚNÉ, PODEPSANÉ A VE DVOU VYHOTOVENÍCH DO TERMÍNU UVEDENÉHO V HARMONOGRAMU PŘÍSLUŠNÉHO AKADEMICKÉHO ROKU, A TO PROSTŘEDNICTVÍM PODATELNÝ FSV UK. PŘIJATÉ TEZE JE NUTNÉ SI VYZVEDNOUT V SEKRETARIÁTU PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY A NECHAT VEVÁZAT DO OBOU VÝTISKŮ DIPLOMOVÉ PRÁCE.

TEZE NA IKSŽ SCHVALUJE GARANT PŘÍSLUŠNÉHO STUDIJNÍHO OBORU.